

PANNONTÜKÖR

K U L T U R Á L I S F O L Y Ó I R A T

PANNONTUKOR | KULTURALIS FOLYOIRAT | 2022 | 4

www.pannontukor.hu

2022 | 4

EGYMONDATOK

ÁBRAHÁM ERIKA: Legyen május	3
REGŐS MÁTYÁS: Pannon Tükör, június	7

MŰFORDÍTÁS

ERICH KÄSTNER: Szilveszteréji tanács; Látomás a holnaputánról; December; Hetszázötven, férfihangra – <i>Tatár Sándor fordításai</i>	9
---	---

SZÉPIRODALOM

GERENCSÉR ANNA: Felhők Nara fölött	12
DIDI XÉNIA: A kút vize; Súly; Tizenkét év	14
SZILÁGYI ZSÓFIA EMMA: Ájtatos manók	16
PAPP GRÉTA: hétpecsét; örökfény; szent titkait; zivatarharc	18
PÁL SÁNDOR ATTILA: Az érett Vojtina dala	20
GERTHEIS VERONIKA: Első ajtó	24
JUHÁSZ TIBOR: 15.000; Képzeljétek el a jövőt	26
PUROSZ LEONIDASZ: A John Cage-vita	28
SZEKRÉNYES MIKLÓS: Örömfoci (részlet egy készülő faluregényből)	29
REGŐS MÁTYÁS: Vadhús; A bárány fia	31

DEBÜT

TABOVITS BENCE SÁNDOR: A patkány	33
----------------------------------	----

LENDVAI SOROK

BENCE LAJOS: Watts halálára - Avagy elvonulni is tudni kell	34
ZAGORECZ-CSUKA JUDIT: Elmúlás; Muravidék Parnasszusán; Halál a Grand Hotelban	36
GÖNCZ LÁSZLÓ: Egy pokoli óra	39
PÁL PÉTER: Szerte; Visszaút; Zongorista; Felhő	50
PISNJAK ATTILA: Mozaikok a Lendvai Nemzetközi Művésztelep történetéből	53

HELYTÖRTÉNET

KOVÁCS ATTILA: Figyelembe vette-e a trianoni határ a magyar-szlovén nyelvhatárt a Muravidéken?	55
--	----

TANULMÁNY, KRITIKA

BARÁTH TIBOR: Dunakanyar – tájkép 110 oldalon – Tomaji Attila: <i>Folyóhang</i> c. kötetéről	64
HERNÁDY JUDIT: Költő a derengő alkonyatban – Györfly Ákos: <i>A távolodásban</i> c. kötetéről	67
HEGEDŰS IMRE JÁNOS: Túl önmagadon – Bene Zoltán: <i>Isten, ítélet</i> c. kötetéről	70

TÁRSMŰVÉSZETEK

NOVOTNY TIHAMÉR: BALATON SZALON 2022	74
TURBULY LILLA: „Tanuld meg ezt a versemet” – <i>A Radnóti Színház 451 Fahrenheit</i> című előadásáról	86

GÖCSEJI BESTIÁRIUM

JUHÁSZ KRISTÓF: A göcseji törőkevé mokus	89
HÍREK	94
SZERZŐINK	96

IMPRESSZUM

Alapító főszerkesztő: Pék Pál

Szerkesztőbizottság:

Cséby Géza (Keszthely)
Németh János (Zalaegerszeg)

Szerkesztőség:

Bubits Tünde – főszerkesztő
Nagygéci Kovács József – főszerkesztő-helyettes
Bence Lajos – munkatárs
Szálínger Balázs – munkatárs
Vörös István – munkatárs

Rovatvezetők:

Juhász Tibor – vers
Bene Zoltán – próza
Izsó Zita – műfordítás
Ayhan Gökhan – debüt
Móré Tünde – kritika
Molnár András – helytörténet
Kostyál László – képzőművészet
Turbuly Lilla – színház
Tóth László – zene

Szeglet Lajosné Dömötör Annamária –
olvasószerkesztő

Online: www.pannontukor.hu

Online-főszerkesztő: Nagygéci Kovács József

Készült Zalaegerszeg MJV és Nagykanizsa MJV
Önkormányzata, a Magyar Művészeti Akadémia,
Nemzeti Kulturális Alap, Magyar Kultúráért
Alapítvány, és a Petőfi Kulturális Ügynökség
támogatásával.

Szerkesztőségi cím:

Pannon Tükör Szerkesztősége, 8900 Zalaegerszeg,
Landerhegyi út 21.

Tel: 06/92 951-513

E-mail: pannontukor@gmail.com

Kiadja a Pannon Írók Társasága

Felelős kiadó: Gyimesi Endre elnök

A lapszám megrendelhető
a szerkesztőség e-mail címén.

ISSN 1219-6886 (Nyomtatott)
ISSN 2732-0510 (Online)

Lapterv:

Náspáng Grafika

Nyomdai munkák:

Göcsej Nyomda

8900 Zalaegerszeg,

Bajcsy-Zsilinszky tér 2.

E-mail: info@gocsejnyomda.hu

RAFFAY DÁVID: Csodaszarvas (N.T.)

Ábrahám Erika

Legyen május

május 1. vasárnap

Mégsem álmodom a kávéillatot, reggel a konyhaasztalon gyertya vár, csésze, frissen szedett csokor, citromfű, medvehagyma, amit a kert ad tulipán és jázmin között, találgatom, melyik lány lehetett (eltalálom), a kávé mellé kerül egy darab anya húsvéti gyümölcskenyereből, kiszáradt már, nem kellett senkinek, most felértékelődik, végül minden; együtt vagyunk, mi telhet több a közös időtől?

május 2.

A cselekvés a jelenben van, jön föl a mondat félálomban a szorongás bugyraiból, jól van, nem lesz semmi baj, csak felhajtani a takarót, oldalra gördülni, talp a talajra, testsúlyáthelyezés, menni fog, ez most van, most, nem lesz semmi baj.

május 3.

Jól van, fiúk, hagyjuk a francba az egészet, rohadtul elegendem van, ha nem, hát nem, beleállok egyedül – na de mibe?!

május 4.

Mondd háromszor, hogy plüss husky, viszonzod idegen húsú gyermek ölelését, hagyd beszélni, nyomtass csikóhalas színezőt, szakíts a newtoni mechanikával, ha egy nyolc éves álomnaplójába lépsz, járj féltalpon, míg visszatérő kakivendéged végez, és nagy dolgoknak leszel tudója.

május 5.

Délutánra beüt a nyűg, torok- és világfájdalom, köhögős döngrovás, vacakul vagyok, hajnalig forgolódom, elképzelt párom sem alszik, szörnyen röstellem előtte a horkolást, de ő csak betúrködi derekamnál a paplant, homlokon puszil, és megnyugtat, hogy ez ilyenkor természetes.

május 6.

Kinyílt a kismacskák szeme, bár még semmire sem használják, várják, hogy megjöjjön az eszük, gurulásznak a hátukon, bambák és édesek, elképesztő, hogy egy spontán kódhalmazból hogy lesz egyszer csak szuszogó, eleven élet, most olvasom, hogy az információ fizikai mennyiség, mérhető tömege van, kutatják, ez a legjobb hír a Higgs-bozon óta: cicák, van Isten!!

május 7.

Bográcsozás előtt, nem bírom ki, sütök egy sütit, aztán még egyet, ha már meleg a sütő, megjönnek a lányok a fiúkkal, mindent megcsinálnak [helyet-

tem (?)], engem leültetnek egy pohárral, egyezményes hangjelzést adnak, ha fel akarok pattanni valamiért, a gondoskodás kemény drog, próbálnak lehozni róla, kínomban marháskodok, azt hiszik, becsíptem, pedig a fröccs kitart, az utolsó kortyot majd a parázsra lötytintem minden után.

május 8. vasárnap

Szervíznap, növény- és testápolás, a maradékkal maradékot eszünk, összehajolunk a bogrács fölött, most ez az ima, meg az üzenetváltás néhány kedvessel [keresztnevek helye], kell is, nem megy le rólam sehogy se a rossz, a sószórót sem találok, nem hogy az életcélokat.

május 9.

Leállítják a szállítást, átkelnek a folyón, visszaszorítják a támadást, lerombolják a hidakat, elvágják a fő utánpótlási útvonalat, mezőgazdasági gépeket fosztogatnak, megtizedelik a tábornoki kart, tűzészeti támadásokat hajtanak végre, a gazdasági szankciók mellett foglalnak állást, ők, ők, ők!

május 10.

Vad fények, ekkora látással egy napig sem fogok életben maradni, napszemüvegen át is éget a kis, roma nő arcán a jövő, ami felé a babakocsit tolja, a formaruhás férfi roskadt vállának íve, mobil törött előlapján az életvonal, óvodakert végében a fal felé virágzó lonc, a május tényleg a minden, félek, hogy nem bírom el.

május 11.

Video a nárcizmusról éhgyomorral, durván megüt, lesz nekem lyukasóra, a tárgyilagos hang mintha a fejemből szólna, tételesen sorolja párkapcsolati múltam egyrímű fájásait, huszonhét év, huszonhét év, hogy fogok elszámolni vele, émelegve futok a parkba, megrémít, hogy nyílik a pipacs.

május 12.

Belobbant a nyár, zavarba hoz, hogy bennem is, nem vagyok felkészülve rá, gyorsan-gyorsan munkává konvertálok a ragyogást, meg is jön a flow, elvégzek -intézek és -rendezek két hétre vissza és előre mindent, este nézem, a határidőnaplóm hó végéig üres – jaj, mit tettem?!

május 13.

Ketten forgatjuk a kötelet, a többiek egyesével nekifutnak, zavar támad az erőben, a nagyszájúak elhallgatnak, az élsportolók lapítanak, pörög, pörög a kötél, épp most definiáljuk a bátorságot, perememberkém lesz benne a legjobb, óra végén odajön, „figyeltem, Erika néni mennyire koncentrált, hogy nekünk sikerüljön”, 8:45, ma már semmi másnak nem kell történnie.

május 14.

Egy fenét fogom tovább várni a favágót, rohadtul dühít, aki csak ígérni tudja magát, veszek egy teleszkópos ágvágót, hatórányi napszám, 10 kiló csirkemell, 17 liter étolaj ára, a vállamra dobom, úgy viszem haza, a magam ura vagyok.

május 15. vasárnap

Tegnap lefestettem a kerti bútorokat, szél, nevetős fények, ilyenkor primán szárad a lazúr, jól megy az ég kékjéhez a svéd vörös, a bozótból mára is maradt, hátul, papa korhadó sufnija mellett övig ér a vérehulló fecskefű, szépséges, vadóc hullámozása van, de most már kell a hely a cukkinak.

május 16.

A Cervantes Intézet programja az Urániában, egy sztereotípiával gazdagodom, 'a spanyol szerzők meg vannak győződve magukról', Juca viszont jó, itt a csoport fele, szakmázunk, vihorászunk,

tervezzük a nyarat, a bor vastag, selyem, jól csúszik hozzá visszatérő témánk – néhányan név nélkül csuklanak.

május 17.

Reggel megint nyitva találok a könyvtárat, mi ez, kérdem a sor végét, frakkpróba, felel a végzős fiú, nagy levegő, asszertívvá csitítom a dühöm, országos szégyen, hogy a tudás szentje csak egy ajtó a takarítógép meg a talált tárgyak polca között, szalagavatós ruhák, héliumos lufik, WHAT A FRAKK?!

május 18.

Test, test, nyári bőröm illata, Tai Chi edzés, kezdem érteni, mi miért van, „használd az egész testedet, csak csináld, ahogy tudod, élvezd minden pillanatát”, Gábor épp elkapja önfeledt mosolyom, mellém lép, megsimogatja a hátam, jó érintés, nyargal a csi, mint a veszekedett fene!

május 19.

Meddig takarózom még azzal, hogy 'iskolai ártalmak enyhítésén fáradozom'? Meddig tart itt a gyerekek testmelege? Mi lesz az utolsó csepp a pohárban? A beléptető rendszer? A biztonsági őr? A kamera? És azt, azt miféle kamera rögzíti, amit a figyelmemmel, a hangommal, a bőrömon át?!

május 20.

Érthetetlen, miért próbálok fel a lila kezeslábast, nyüszítve röhögök, találgatom, hogy a látvány Menzel inkább, vagy Kusturica, sebj, tisztába kell tenni a testképet is, it's time to leave the past behind, kiált egy kint maradt plakát, „hájhús a múlt, az istennek se megy le”, hogy állhattam szóba eggyel is, aki nem azt mondta, jó vagy?!

május 21.

Nem gyógyulok, van valami a torkommal, elalvás előtt, az öntudat súlytalanságának pillanatában olyan panaszos nyögés szabadul ki belőle, megszakad a szívem, föl is riadok rá, vissza a zuhanásból, és ez így megy akár órákon át, jönne már föl az a sikoly...

május 22. vasárnap

Kivágom a tuját, de a tövével nem bírok, kiborít, leások mélyre, kaszabolom, csépelem, forgácsolom, nem megy, jelképpé nő, visszapattan róla a gyöngeségem, ásó, kapa, csákány, balta, fűrész, a szerszám tők mindegy, ha nincs a végén férfi.

május 23.

Napok óta kussol a telefonom, mindenki, aki számít, valahol máshol van, valaki mással, rossz, rossz kérdésfeltevés, hogy akkor én vajon számítok-e, sokkal inkább a kölyköknek van igazuk, „talán egy kicsit szigorúbbnak kell lenni”, kapom névtelenül, oké, a tujának annyi, csak úgy reccsen!

május 24.

Imádom a háló finom kis rezdüléseit, kozmikus sugárzás, hatodik érzék, morfikus mező, fogalmam sincs, mi teszi, de zimm, működik, kapcsolati hullámok özöne, [barátnevek], piszok jó, még szép szál kertészem is előkerül, olyan gyöngéden ígéri az istállótrágyát őszre, ellágyulok.

május 25.

Áldás a napon, már kora reggel órát tervezek fejben a rendkívül kellemetlen személyiségű X. z-nek, ha tudom, mit akarok, megjön hozzá a módszer, hopp, két vállra is fektetem őket, még meg is köszönik a végén, a dráma mindent tud, gyöngylen gördül a nap, megyek piacra.

május 26.

Palánták napja, karó is kerül, jó tanács is, a paprikát párosával, a koktélpáradicsom magasra, az uborkába csak a lisztharmat ne, a chili meg a vasvirág ajándék, nagy ribanc vagy te, nevet sötétebbik énem, miért, vág vissza a sima, mosolyogni talán csak szabad!

május 27.

Megőrjít ez a papucsos slattyogás, meztelen férfilábat én csak ágyban akarok látni, cserébe jövök még két hét súlyzózással a spagettipántig, nyári hőség, testek mindenütt, nehéz nekünk ilyenkor, ragyog férfikollégám, egyszerre nem nézünk a folyosón távozó pompás fenék után.

május 28.

Még hármat alhatok rá, kezdem-e őszől a mentális képzést, 240/félév, épp elmenne rá az épp annyi a zuhanó forintból – hőség, vírusok, vészhelyzet, háború, elnézést, lehetne egy szkriptem a jövőmre nekem is?!

május 29. vasárnap

Könyvhét, Margó Feszt, nézem, milyen estekre fogok elmenni, számolgom, hányan nem jönnek majd oda hozzám utána, találgatom, a jobb vagy bal oldalamon lesz üres a szék, értelmezem a mintázatot – na, jól van, szívem, itt állítsd le a bugyogást, azon a héten amúgy is Erdélyben leszel!

május 30.

Jutalomkönyv, tankönyv, rendelés, hagyaték, irgalmatlan forgalmat bonyolítok, több ezer kötet megy át ilyenkor rajtam - messze az alsópáhoki pakkocska a legizgalmasabb – ez megy még egy hónapig, könyvszagom lesz, na, majd a diási szél!

május 31.

Aki a naplóját megnyitja, kár tagadni, egy szűzkurva leleményével él, cicázik veled, ígéri magát, mint feromon a kéjt, ha elég ügyes, elfeledteti, hogy a legjobb részeket sosem kapod meg, s már itt sincs, mire észrevennéd, hogy kimaradtál valamiből.

Regős Mátyás

Pannon Tükör, június

1. Nekem verseket kell írnom: a legkimerítőbb elfoglaltság, mondja Kántor Péter szavaival a kissé dekadens, és bájosan őszinte Delmore Schwartz, én pedig ezt küldöm hajnalban egy havernak, kissé dekadensen meg őszintén, merthogy verseket kell írnom, és valóban ez a legkimerítőbb.
2. Ha megfeszülnék, se tudnék ugyanolyan csinálni, de nagyobbik lányom óvodai zsíros kenyérének az íze éppen, mint hetven kilométerrel, és húsz évvel arrébb.
3. Apa, én azt szeretném, hogy addig ne haljunk meg, amíg a világon az összes ház le nem omlik.
4. Szászvárra menet elképeszt a baranyai táj, micsoda helyek vannak az országban; este vers és zene Bék Timurral, Vértesi Ferivel, az angolokat pedig üjtjük a Puskásban.
5. Búcsúzóul hetvenes házigazdánk – műfajában világklasszis – aszondja, sose legyünk hülyék, az orvosok halálba szeretnek, erős tudónek nemhogy nem árt a dohányzás, de igen sokat tud segíteni.
6. Gondolj az életedben beálló változásra, egy fordulatra, vagy véletlenre hosszan, alaposan, izzó figyelemmel, majd felejtsd el, dolgozzon csak a hűség, és amikor bekövetkezik pár héttel vagy hónappal később éppen az, amit olyan kitaróan forgattál magadban, egyszerűen lepődj meg, jé, de jó.
7. Cegléden egy fiú azt mondja, régóta próbálkozik, és meg akar tanulni verset írni, én Neal Cassadyre és Allen Ginsbergre gondolok, közben összevissza beszélek.
8. Péktől jövet a hallgatag séta közben, hogy elüssöm az időt, lányom egy óvodai játszótársának apját igyekszem kisebbiteni magamban, milyen beesett, horpadt, bamba, satöbbi figura, mire éppen ő jön szembe az utcán feltűnően izmosan, kedvesen, értelmesen.
9. A szeretetotthon kertjében a fülledt időre fogom a szótlanságom, beteg nagybátyám legyekre panaszkodik.
10. Budapesti sétahajózás során, a mosdóban lévén, lemaradok a fordulásról, majd újra a fedélzeten gyönyörködöm Óbudában a pesti oldalon – mindig van új, van még mit felfedezni, példának okáért ez a nagyszerű városrész mindezidáig ismeretlen.
11. Esküvőn egy lepukkant Pest megyei kastélyban, csak a vőlegényt ismerem, és míg a kertben oldódik a hangulat, a táncterem falán lógó képet figyelem, fekete-fehér, legalább száz éves fotó, rajta nyugtalan tekintetével zavarba ejtő öregúr.
12. Lakodalmi másnap, magamban mantrázom a rilkei parancsot, köztudottan giccses disznó vagyok.
13. Végre találtam egy megfelelő némettanárt, aki a magánóra végén egy tíz évvel ezelőtti kispályás gólját mutatja videón, előtte lövőcsel közepes tempóban, és a kedves öreg már mondja is, hogy bár Robben ezt sebességből, ő meg ritmusból csinálta, a védők többnyire mindkét esetben megették.
14. Anglia-Magyarország 0-4, ez egy bátor mondat.
15. Komolynak tűnő egyetemi fickótól letaglózó véleményt olvasok környezetszennyezésről, és a civilizációnk helyzetéről, méricskélek, legyintek, számolok, kis híján összeszarom magam, úgyis meg kell halni, mihez kezdjek én ezzel, elalvás előtt megint előjön.

16. A Duna homokos partján hanyatt fekszem, felemelem a fél évest, mögötte rikít az ég, oldalra nézek, a négy és fél éves balettozik a frissen nyírt fűvön, közben skandál, improvizatív artikulációt végez.
17. Mint már annyiszor előtte, tündöklő szalonspiccben magyaráztam egy író havernak, hogyha már kitalált történetek megírásával fogjuk tölteni egyetlen életünkből, ami hátra van, vegyük már komolyan magunkat, még inkább pedig, amit írunk, persze hazafelé már somolyogtam a törtéteken, de tudtam jól, nagyon jól tudtam, hogy igazam van.
18. Kisebb-nagyobb megszakításokkal délután kettőtől este tizenegyig mondom magamban a Kocsiút az éjszakábant, közben ebéd, bóbiskolás délutáni altatás, haveri születésnap, néhány deci bor, este pedig a YouTube előtt megállapítom, ezt a verset nem lehet rendesen elmondani, legalábbis eddig senkinek nem sikerült.
19. Úrnapi körmenet a marcangoló napsütésben, szziromszőnyeg talpam alatt.
20. Hitelesnek tűnő okos blogbejegyzést olvasok a komoly egyetemi fickó múltkori világvégéről, miszerint bár nem kéne annyit zabálni, de minden jel arra mutat, hogy van remény, ne picsogjunk már, elvégre emberek vagyunk – a teremtés koronája, teszem hozzá, csak úgy.
21. Kisfiús szorongásomban hazudozni kezdek a borbélynak, vetítés közben számra jön, hogy halott nagyapám megjelent álmomban, ő küldött nyiratkozni.
22. Golyóznak, és meleg hullámsírban nyugszanak, éneкли, miközben a golyópálya körül táncol.
23. Dunai II Idill, jobbösszekötő.
24. Íróbarátokkal való játék során lopok egy négysorost nővérem általános iskolai – számomra névtelen és ismeretlen – osztálytársától, konkrétan „ülök a széken / nézem a képet / iszom a tejet / hány óra lehet”.
25. Talán a purgatórium egy kies szegletét szégyenlős könyvtolvajoknak tartják fenn, mai termés a három Karamazov-kötet, valamint a Feljegyzések a holtak házából, helyszín egy elhanyagolt apartman a Dunakanyarban, látványosan érintetlen könyvszekrénnel.
26. Mai feladat a hálókocsi és az ihletett pillanat közti hasonlóságok feltérképezése, és bár nem jutok semmire, annyi biztos, hogy merőben más helyen bukkanok fel végül, a köztes idő pedig nehezen magyarázható tartomány.
27. A keresztényüldöző Diocletianus palotájának perisztiliumában Cat Stevens slágerének latinos feldolgozására magyar népi elemekkel tarkított balettet táncol sváb-tót vérű lánygyerekem, az úri közönség mulat.
28. Egy horvát öreg minden nap kihúzza kis kocsiját a partra, levetkőzik, előszedi kartonlapjait, azokra fekve alszik néhány órát, utána felöltözik és hazaindul – már egyáltalán nem megy a vízbe.
29. A Trogirból Split felé tartó hajón IV. Bélára gondolok, aki a tatárok elől menekülve Trauban húzta meg magát, és Sándor Mátyásra, meg a hajófenék alatti borzasztó mélységre, közben az Angol regényt dúdolom, él valaki a lagúnán, él valaki, aki más.
30. Jönnek az új szavak, valamit nagyon mondanék.

Erich Kästner

Szilveszteréji tanács

Csak ne terheld túl programokkal
az évet, mint egy vén gebét,
hívén, a súly rajt' még kevés,
mert még lerogy a porba s ott hal.

Minél vérmesebbek a tervek,
annál satnyább a diadal.
Az ember nagy tettekre gerjed,
de végül csúnyán elhasal!

Mi haszna kudarc-pírban élni?
S mily hasztalan a holnapot
ezer dologra elígélni.
Ne programot! Csak úgy javuljatok!

Látomás a holnaputánról

S hogy jött megint egy háború,
szóltak a nők: Na nem!
Itt a kulcs; fivér, férj, fiú
itthon marad nekem!

Haduk, hol csak vezér lakott,
botokkal felvonult,
s ki bent volt, várta kint a bot,
hiába is lapult.

Térdre lett fektetve a had,
ki háborút süvölt:
minisztert, bankárt, hadurat
botjuk buzgón püfölt.

Tört is bot, és sajjgott csapás;
hencegés bennszorul.
Lett sokféle óbégatás,
de háború sehol.

A nők serege hazatér;
sok férfi várja honn –
„Nincs háború, ez mért nehéz?!”

A férfinép meg félrenéz;
csak ki az ablakon...

December

Öreg az év. A haja gyér.
Nem is virgonc nagyon.
Tudja már végnapját az év.
S -óráját is, bizony.

Sok végbement. Sok elmaradt.
Mindkettőt födi hó.
A világ: álom, hó alatt.
És fáj a mélabú.

Még fogy a hold. S megint kerek.
Mi múlik, nem telik.
Minden téboly. De tervezett.
Rejtély, ha érted is.

A gyermekeknek Télapó
az álmaiba jó.
Házakban meleg kandalló
és aranyzöld fenyő.

Hogy bámultad a csodafát
egykor, fényeivel.
Most te játszod a Mikulást,
de benne nem hiszel.

Az óra az éjfélt üti –
hang szólal ércesen:
Az év végnapját ismeri,
a magadét te nem.

Hotelszóló, férfihangra

Az én szobám ez, s nem az enyém mégsem.
Lám, kéz a kézben ágyak állnak ott.
Két ágyból egy fölösleges egészen.
Minthogy már megint egyedül vagyok.

Ásít a koffer. Vonz engem is vánkos.
Akihez mentél, idegen pofa.
Jól ismerem. Most minden jót kívánok.
S már-már kívánom, sose érj oda.

Elengednem nem is szabadott volna!
(Nem miattam. Jó társam a magány.)

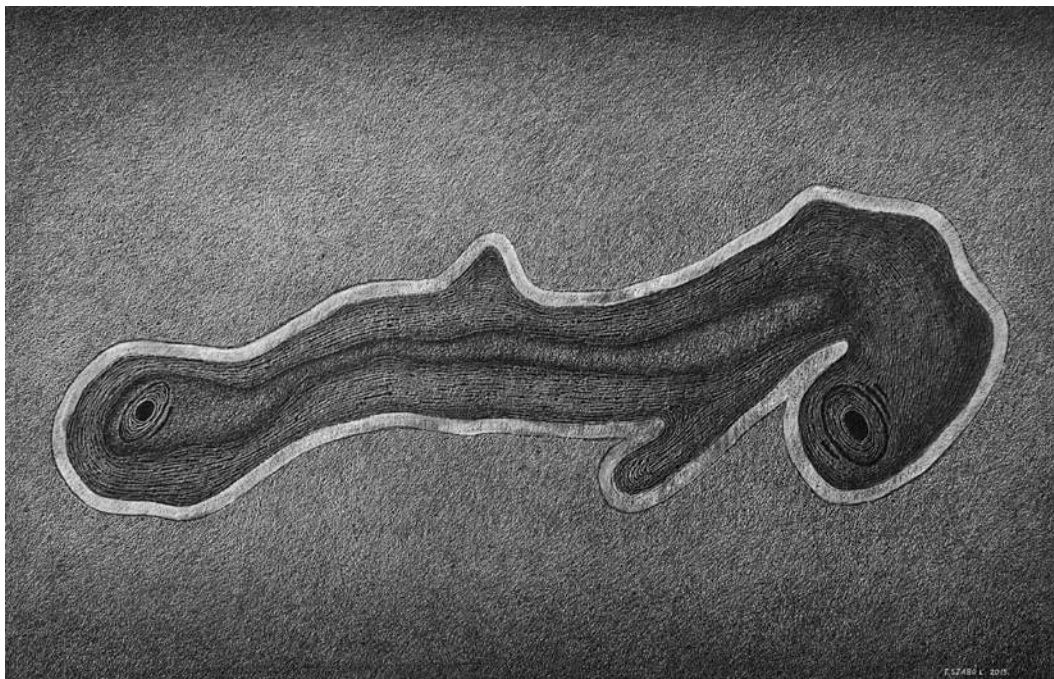
De: ha egy nőt holmi ballépés vonzza,
az ember jobb, ha útjába nem áll.

Még eltévedsz a nagy ismeretlenben!
Bár ne vinne túl messze a szeszély...
De én ma este berúgok kegyetlen',
s imádkozom kicsit: boldog legyél.

Tatár Sándor fordításai

A ma leginkább ifjúsági prózaíróként ismert Eric Kästner (1899–1974) a 20. századi németnyelvű irodalom legsokoldalúbb alkotói közé tartozott; ifjúsági és szépirói oeuvre-je (legjelentősebb „felnőtt-könyve” a Fabian című regény) mellett forgatókönyv- és tárcaíró, esszéista és költő. Versei igen gyakran satirikusak (kabarészínepadi költő is volt), emberi, leggyakrabban nyárspolgári magatartásmódokat vagy társadalmi visszásságokat karikírozóak; verses életművében erős a pacifista vonulat.

T. SZABÓ LÁSZLÓ: Osztódásra felkészülni – 2015

Gerencsér Anna

Felhők Nara fölött

Mikor Kyousuke meglátta a gőzt, először a fák között szétterülő ködnek vélte. Tovább botladozott a hóban, amerre a ködöt sejtette, gondolatai egy esetleges rejtekhelyről épp oly homályosak voltak, mint az esti erdő.

Csak akkor jött rá, hogy egy forrásra bukkant, mikor már majdnem beleesett. A mély havat itt ropogó jég váltotta fel, s a felbugyogó forró víz kis medencében gyűlt össze, mely fölé repedt üvegtáblákként nyúltak be a jég csöpögő lemezei. Kyousuke csak egyszer látott üveget, még a táborban, s akkor kőbe faragott jégre emlékeztette. A *gaikokujin*, aki az üveget hozta, azt mondta, tengerentúli hazájában ilyen üveg ereszti be a napsugarakat a templomokba és palotákba, és Kyousuke soha el nem olvadó jégből rakott falakat képzelte maga elé, amíg Hachisuka-*san* nevetni nem kezdett, és azt nem mondta, szép álmom, egészen addig, amíg nem jön egy földrengés. És ha a vár falai üvegből lennének...

De Toyotomi Hideyoshi nem üvegből és jégből álmodott várkastélyt, hanem gránitból, és az ágyúk, melyek dörgését Kyousuke még mindig hallani vélte, semmilyen kárt nem tettek a vastag falakban. Hachisuka-*san* azt mondta előző reggel, hogy hamarosan a szentélyre fognak lőni, melyet Hideyoshi tiszteletére emeltek, és Kyousuke elborzadt a gondolattól, amíg Akayasha Takao el nem magyarázta, hogy aznap lesz Toyotomi Hideyoshi halálának az évfordulója, és mivel Hideyori mindenképpen le akarja majd róni a tiszteletét az apja emléke előtt, sokkal jobb esélyeik lesznek a győzelemre, ha a szentélyt ágyúzzák, mintha a megingathatatlan falakat. Ez legalább érthető volt, de Kyousuke továbbra sem tudott szabadulni a gondolattól, mit szólna az anyja, ha meghallaná, hogy egy szentélyre lőnek. Talán ugyanúgy rendre utasította volna Takaót, ahogy őt és a bátyját tette helyre gyerekkorukban... Talán még Tokugawa-*samán*nak és Toyotomi-*samán*nak is megmondaná a véleményét: hallgassanak az ágyúk és szedjék fel a tábor, vívjanak egymással párbajt a vezérek, az ő fiait pedig eresszék haza...

Kyousuke szeme előtt elfolyt az anyja képe, és csak most tudatosult benne, hogy lecsúszott egy fa tövébe, és a forrásból felszálló gőzbe mered. Ma van az évforduló? Vagy tegnap volt? Az idő, melyet az erdőben töltött, havas dombhátak és kopár ágak patakjaként csobogott el mellette.

Óvatosan a hasát kezdte tapogatni: a *yukata* merev volt a vértől, és ahogy a szövet alá csúsztatva a kezét, szinte érezte, ahogy az élete elszivárog az ujjai között. Ha itt lenne Takao, biztos azt mondaná, reméli, hogy legalább elég ellenséget magával vitt a túlvilágra – de Kyousuke nem volt harcos, csak egy paraszt fia, és a legközelebb akkor került az ütközetbe, mikor Hachisuka-*san* felszerelését cipelte.

Takaónak viszont kardja is volt, és bár az arcát elcsúfító méhjegye miatt kezdték Akayashának, vörös démonnak hívni, Kyousuke hallotta, hogy az imafukui csata után azt beszéltek, tetőtől talpig vörösre festette a vér, elrejtve a méhjegyet és minden más emberi vonást az arcán. Ebben a csatában szerezte az *arebót*, amit aztán Kyousukénak adott: azt mondta, a buzogánnyal könnyebb bánni, mint a karddal, nem baj, ha sosem tanulta forgatni, mert csak oda kell vele csapni. Kyousuke néha próbálgatta is a súlyát, lendületet vett, hogy lesújtson egy láthatatlan ellenfélre, és elképzelte, ahogy az a csapása alatt a földre hanyatlik.

Arra azonban sosem került sor, hogy használja: az éjjeli rajtaütéskor nemhogy azt nem tudta, hol az *arebo*, de az is csak késve jutott el a tudatáig, mi történik körülötte. Mire álmos gondolatait összefűzte, és rájött, hogy az ostromlottak kicsaptak a várból, a sötétből érkező penge már bele is szaladt a hasába, és Kyousuke megfeledkezett a körülötte dúló csatáról. A fájdalom és a félelem nem hagyott helyet más gondolatnak a fejében, mint a menekülésnek.

Kivonszolta magát a táborból, mely csataterré vált, el-elsesve futott a sár keményre fagyott hullámain át, a mély hóban, a bokrok csupasz ágaitól szaggatva maga se tudta, merre és hová, míg elért a forrásig, elég messze ahhoz, hogy az ágyúkat már csak a fejében hallja.

Mi lehet most Takaóval? Megveti, amiért elmenekült... Ha még él. Ha tudja, hogy Kyousuke elfutott, és nem az azonosítatlan holtak között fekszik, felismerhetetlenre zúzott arccal.

Egyszerre biztos volt benne, hogy vissza kellene mennie. Takao ezt várná. *Minek adtam neked az ararebót, ha már az első alkalommal elmenekülsz, hogy egy kutya halálával pusztulj el?* Talán az anyja is ezt várná. *Ha már meg kell halnod, Kyousuke, halj meg úgy, mint egy férfi. Mint az apád és a bátyád. Hogy tiszta szívvel sirathassalak, ahogy őket elsirattam.*

Ült a fa tövében, és nézte a gőzt, ahogy belefoszlik az alkonyatba. A homályba vesző ágak kastélyok vonalait karcolták a téli égre, s Kyousuke hatalmas tornyokat, tágas szobákat épített közéjük jégből és üvegből. A mennyezet szürke volt a Nara felett gyülekező felhőktől, a padló hófehér. Dúsan megrakott asztalokat látott, melyek mellett ott ült az apja, a bátyja és Takao, aki az utolsó üres hely felé intett, míg anyja sorra behúzta az üveg- és jégajtókat, hogy kirekessze a csatazajt, melyet Kyousuke még mindig hallani vél.

Az erdőben egy rézfácán rikoltott, és Kyousuke még egyszer kinyitotta a szemét, hogy lássa a forrást. Aztán a helyére siklott az utolsó ajtó, és a háborúból és a téli erdőből nem maradt semmi, csak a fácán hangja és a vízcsobogás, mely átszivárgott az üvegen.

ORR LAJOS: Földre lépés

Didi Xénia

A kút vize

J.-nek

Ma éjjel virrasztunk. Amikor valaki meghal,
az élők ébren maradnak. A sötétben lassú,
elmosódott mozdulatokkal nyúlunk egymásért.
A fájdalom intimitása, egy eddig ismeretlen közelség.

Amikor utoljára láttam, az út mellett állt.
Vizet engedett a kútból. Azt hiszem,
a virágait akarta megöntözni vele.

Itt mondd el nekem, hogyan futottál hazáig,
hogy amikor megfordítottad őt a földön,
a teste hideg volt és az arca már fehér.
Most eltemeted azt, aki a világra hozott.
Nem várom a fényt, magamhoz öllelek,
felsírsz, mint egy újszülött gyermek.

Egy napon, tudom, újra látjuk majd őt.
Egy kút mellett áll, vizet nyújt felénk,
hogy a hosszú út után szomjunkat oltsa.

Súly

Vezetek. Kopár, téli táj vesz körbe. Fagyott világ.
A távolban egy héja ereszkedik a föld felé.
Egyetlen emberrel sem találkozom az úton.
Korán sötétedik. Halotti csönd borul a falura.
A besszükülő tér magában hordozza
az összeomlás lehetőségét.

Sebzett vagyok. Erre akkor döbbsentem rá,
amikor először vettem le a hazugság ruháját.
Leoltottam a lámpát, csak a sötétben mertem
megmutatni magam neked. Az idő megsebez,
és az évek nyomát nem lehet lemosni.
Nehezen lélegzem az emlékek alatt.
Úgy képzeltem, elválaszthatom magamtól a múltamat,
ahogyan késsel levágjuk, ami nem odavaló.

*Tudod, éjjelente arra riadok fel, hogy hol vagy.
Ilyenkor erős karod szorít, és már tudom,
súlyod rajtam: a szeretet súlya.*

Tizenkét év

A Monument előtt ülünk egy padon, nyár van,
a meleg a blokkok közé szorult, azt mondod,
ha eljön a tél, te el fogsz menni velem.

Én nem hiszem el, de nem szólok, fejem
válladra hajtom, és tovább eszem a fagyaltot.

Nem ültem a Monument előtt azóta.
Talán már a padot is elvitték, mert tizenkét éve
nem ült rajta senki, én felnőttem, és a város már
csak távoli emlék, néha utcái bevillannak álmaimban,
bárcsak látnád, azóta hova jutottam.

Nézek egy képet, gyerek vagyok, a te arcod
már beteg, nem így emlékszem rád,
mosolygunk, mert még nem tudjuk,
hogy két év múlva összeesel abban a nagykárolyi
negyvenötös blokkban, negyvenkilenc évesen,
és nem búcsúzol el.

A temetőben állok, a föld hangosan koppan
a koporsó falán, a vállamon palást,
és tizenkét éve haragszom, mert meghaltál,
de most már megbocsátok, és egy napon majd,
ha gyerekeim születnek, a te neveden hívom,
és ott ülünk majd a Monument előtt.

SOMOGYI GYŐZŐ: Balassi Bálint-nap – Salföld

Ájtatos manók

A 4-es 6-os villamoson ültem, amikor a Jászai Mari téren felszállt egy hatvan-hetven körüli idős pár, és szokatlanul gyorsan ültek le velem szemben.

Az ember ilyen helyzetekben kíváncsi lesz az új arcokra, ezért óhatatlanul tanulmányozni kezdi őket, és igyekszik a lehető legrövidebb idő alatt összegyűjteni a legtöbb esztétikai ormótlanságot. A ruházatukban semmi érdemlegeset nem találtam: a bácsin élére vasalt öltöny nadrág, kékcsíkos ing, a néni térdig érő lila szoknya, fehér blúz. Háromszögre emlékeztető fejüket ijesztően vékony nyak tartotta, alakjuk szokatlanul nyurga, hosszúkás, végtagjaik kicsit görbék; kezüket összekulcsolva pihentették ölükben, mintha imádkoznának. Ahogy tetőtől talpig végigmértem őket, bőrük zöldes beütésű volt, jól harmonizált a villamos kékeszöld ülőkárpitjával.

Teltek a percek, meg sem mozdultak.

„Margitsziget, Margit híd”, szólalt meg a hangosbemondó, mire durr: a néni villámgyors taslit adott a bácsinak. A bácsi rezzenéstelen arccal, békésen ücsörgött tovább. Körülnéztem, látta-e valaki más is ezt a hipergyors akciót, de egyetlen megdöbbsent vagy felháborodott tekintettel sem találkoztam. Mosolyogva a szám elé tettem a kezemet, mert biztosra vettem, hogy az alig három órát pihent agyam szórazódik velem.

Elemeztem tovább őket. Mivel a néninek rendkívül vékony lábai voltak, a fáslival körbetekert, megdagadt bokáján akadt meg a szemem; talán a rossz vérkeringés és az ödéma jeleit rejtegeti.

„Margit híd, budai hídfő”, szólalt meg újra a hangosbemondó, és a néni megint lekevert egy fülest. Mi az isten... ezt biztos nem az agyam produkálta. De akkor miért kaphatta a bácsi? Valami légy? Ekkora? A néni ekkor hirtelen rám pillantott, én pedig azonnal lesütöttem a szememet és a táskám pántját kezdtem piszkálni. Lehetetlen, hogy más ne vegye ezt észre rajtam kívül! Újra körülnéztem, és megpillantottam egy srácot, akinek látnia kellett, de annyira közönyösen nézett ki a fejből, hogy elbizonytalanodtam. Igyekeztem szemkontaktust teremteni vele, de nyomkodni kezdte a telefonját. Én viszont meg akartam fejteni a jelenséget. Tudni akartam, miért kap ki minden egyes megállónál a bácsi. Pislogás nélkül figyeltem minden mozdulatukat. De a bácsi meg sem moccant, az ablakon keresztül nézegette az autókat, a plakátokat és az elhaladó embereket.

Annyira elmerültem a gondolataimban, hogy csak a csattanásra kaptam fel a fejemet, amikor bemondták a „Mechwart liget”-megállót. Hát ez nem bogár lesz... A bácsi kezére pillantottam: talán csipkedi, vagy szorongatja a néni combját, esetleg a kezét, netán tapossa a szandálját. Vagy bűvésztrükk áldozata lettem, és azért nem látom a zsványságot, mert mindig máshova figyelek. Van valami titkos jel, amit csak ők ketten ismernek? Biztosan, ahogy a szeretetnek, úgy az utálatnak is van egy elég komoly és ennyire... durva nyelve. De akárhogy is néztem őket, nem tudtam megfejteni, milyen metajeleket használnak egymás megértésére. Értetlenkedve kipillantottam a villamos ablakán. Meglehet, hogy ezekhez az utcákhoz vagy terekhez kötődik valami fájdalmas, dühítő emléke a néninek... Bár erről a kis szikár öregemberről, nem az volt az első gondolatom, hogy a 4-es 6-os vonalán laktak a hajdani szeretői. Mindenesetre elgondolkodtató, ahogy eltűri ezeket a kemény tenyereseket...

„Széna tér”, hangzott el, és a néni sovány karjával olyan gyorsasággal csapott le, mint ahogyan a rugós bicska pengéje ugrik ki. Lehet, valami performansz része vagyok, csak nem vettem észre? Ha pedig ez egy színjáték, akkor valamire ki kell futnia ennek az egésznek!

Ekkor a bácsi végre megmozdult, de csak épp annyira, hogy visszatolja az ornyergére a szemüvegét. Kikészülök, megveszek, hogy nem tudom a miértjét. Meg kell tudnom, hogy a végállomáson mi vár az öregre – ha addig le nem szállnak. Most látom csak: gyűrűt viselnek mindketten. Valami rituálé lesz. Előjáték. Lehet ez a hosszú házasság titka? Csak erről nem beszélnek? De miért a villamoson? Miért kell szemtanú...

A végállomás következett. Teljesen befeszültem és fészkelődni kezdtem. Felkészültem az utolsó pofonra, az ötödikre. Egyre szaporábban vettem a levegőt, éreztem, ahogy az arcomat előnti a forróság.

„Széll Kálmán tér, végállomás”, mondta a hangosbemondó, én pedig visszafojtottam a lélegzetemet, a térembe vajtam a körmömet és vártam. De ezúttal nem történt semmi. A néni kihúzott egy textilzsebkendőt a zsebéből, belefújta az orrát, és miután visszatúrte, adott egy puszit a bácsinak. A két öreg leszállt a villamosról és kézen fogva elbattyogtak.

Nem tudtam, mi van. Remegni kezdtem. Annyira összezavarodtam, hogy lekevertem saját magamnak egy pofont. Fájt. Kezemet az ütés helyére tettem, majd simogatni kezdtem a forró bőrömet. Jólesett.

FÁSKERTI ZSÓFIA: Szelfi és torzó –2019

Papp Gréta

hétpecsét

nem álmodunk drága festékről.
ébren tartanak a rosszul fedő, nevenincs színek.
meggyőzzük egymást, ezek is megteszik.
a százások lassan hizlalják az elefántos perselyt.
néha eltrombitálunk párat gyógyszerre, rezsire, kenyérre.
reped a derék, ha nincs mit kihányani.
bámuljuk a mocskos falakat.
pislogással próbáljuk rejteni a gyerekkor foltjait.

örökfény

oltár mögött sarok.
mécsesben táncoló örökség.
nem elég ráncos a kezem az imához.
minden perc lobbanás.
felismerem apát a lángok mögött.
elhiszem, hogy él az isten.
nagyot hasít a fába.
eldől a szentély, a sarokba táncolok.
menj egy kicsit arrébb, isten.

szent titkait

hogy méltóképpen ünnepelhessük, elnémulunk.

tétován dünnyögöm a miatyánkot,
jöjjön el a te országod, eddig jutok.
a következő vasárnap hadarok, tátogok,
az ámen lemarad. hónapokig
töltögetek imákat a csöndbe,
elég hangosan, hogy egy bácsi rám pirítson:
csak bánd meg bűneidet.

bűn, ha betanult imáimat ismétlem?

zivatarharc

apával szeretjük a vihart, lilán kopog hátunkon a jég.
nincs szükség szavakra, háborúznak helyettünk a cseppek.
ami leesik, fénysebességgel a felhőben születik újjá.
az a néhány, ami rajtunk marad, nem él sokáig.
elsüllyed a rétegek közzé, keringőzik a vénákban.
és megállás nélkül ismétli magát, mint apa.
amikor a teraszon állva, némán harcolunk.

VÁRSZEGI KATA:
Regő rejtem karácsonyi
pásztorjáték díszlete
és bábjai (részlet 1)
2020

Pál Sándor Attila

Az érett Vojtina dala

Imposztor vagy.

Hitegetheted magad, egészségtelen zsenitudatot is növeszthetsz,
mint egy tumort, ami majd a sok keserűség miatt alakul ki agyadban,
hiszen sorra értek a kudarcok,
de hát ez az igazság.

Nem volt műhelyed,
nem jártál soha cincáltatni a szövegeidet, és nem a hübrisz miatt,
hanem mert féltél, hogy egyszer szembejön egy élesszemű kritikus,
egy igazán hozzáértő olvasó, mármint kezdő író, szóval egy nálad
evidensen okosabb és tehetségesebb gyerek,
mondod fitymálva,
gyerek,
és leleplez,
tévedhetetlenül mutat rá, hogy az, amit csinálsz,
jóformán semmit nem ér.

Ott mélyen, belül tudod,
hogy bizonyos dolgokat túl könnyű kézzel raktál fel,
hamarabb engedted el, mint kellett volna,
nem érlelted ki,
zölden zabáltad le, ahelyett, hogy hagytad volna megpimpósodni,
siettél, de hova a picsába,
a megjelenés mámore vonzott,
jelen lenni, óbégatni, ordibálni,
öregszel,
leigáznak a fiatalok, ők alakítják a közbeszédet,
holott te sosem alakítottad, volt,
hogy minden veled volt tele,
de senkit sem érdekelt, egy kezeden meg tudod számolni,
amikor valaki azt mondta neked, hogy tetszett neki,
amit írtál.

A kritikusok okos vagy butácska, de mindenképpen csavaros
okfejtéseikben vagy mellébeszéltek, vagy túlértékeltek,
vagy simán leírták,
mi az, amit csinálsz,
tulajdonképpen cinkos összekacsintás volt köztetek,
én is tudom, te is tudod, hogy ez nem az igazi,
de annyi nem igazi jön, árad,
hogy nem oszt és nem szoroz még egy,
vagy kettő, vagy az is simán lehet,
hogy ez az igazi tehetséged,

hogy imposztor vagy,
meg tudod téveszteni az embereket.

Nem voltál tehetségtelen,
közmegegyezélesen értelmes gyerek voltál,
érted, ötösök fogalmazásból meg szeretted olvasni,
okos voltál, azt mondták,
persze később rájöttél, hogy nem vagy az,
lenyűgöztek az igazi tehetségek, az igazi okosság,
a pengeagyak, a ragyogó emlékezőtehetségek,
a csavaros elméleteket pillanatok alatt magukévá tevő elmék,
akik aztán mindezt pontosan vissza is tudták adni és ráolvasni bármire,
a rengeteget olvasók,
a mély és igazi műveltséggel rendelkezők,
akiket meg sem közelíthetsz soha,
Baumgartner Zsolt a Minardival,
szinte mindig célba érsz,
csak a többiek 6 kört vernek rád,
nem vagy igazán versenyző,
vagyis versengő,
ja, konfliktuskerülő is voltál, te balfasz,
nem vagy tényező,
bár ott vagy a mezőnyben.

Ezt találd ki magadnak,
és következetesen így alakítottad az életedet,
de az nem állítható, hogy az elsőprő,
ebben az irányban már korán megnyilvánuló tehetséged
predesztinált volna erre.
Ennyi erőbefektetéssel más területen is érvényesülhettél volna,
de ez lett az otthonod, az irodalom diktatúrája,
vergődő munkásór vagy benne,
sötét figura,
aki bennfentesnek gondolja magát,
de igazából mindenki csak röhög rajta.

Imposztor vagy,
persze ez egyből behozza Bogusławskit meg Molière-t,
de hát ezek üres nyomok, annyira nyilvánvaló,
hogyan szóra sem érdemes.
Könyvgyűjtéssel próbálsz pótolni valamit, nem lázas olvasással,
hiszen lassan olvasol és keveset,
furcsa érdeklődéseid vezetnek és vagyonokat költesz antikvár és új kötetekre,
kretén képregényekre,
építgetsz egy magánkönyvtárat,
felületességed emlékművét,
miért,
miért csak veszed, szerzed, gyűjtöd ezeket szakmányban,

és miért nem olvasod?
Miért gondolod azt,
hogy a birtoklás gesztusa, vagy az,
hogy hátizsákodban hordod magaddal azokat a könyveket,
amiket éppen olvasol, vagy amik éppen érdekelnek,
amikbe belekaptál, divatosak,
vagy éppen régiek, nagyon elütnek a mainstreamtől,
hogy már ez a hordozás jelent bármit is?
Túlsúlyos táskáddal, könyvekkel megrakva imbolyogsz az utcán,
ezzel a cipeléssel vezekelsz azért,
mert imposztor vagy.

Elvégeztél iskolákat,
megszereztél papírokat,
publikáltál mindenfelé,
és mégis,
és mégsem,
ülsz egy szerkesztőségben, egy jónevű kiadó szerzője vagy,
legyen könnyű neked a papír,
vagy a képernyő,
vagy a klaviatúra.

Imposztor vagy,
de lelepleznek. Nem sokan, pár olvasó,
akik álnevek mögé bújnak,
pár sort leböföntenek virtuális felületeken,
odaokádják gyomortartalmukat, s ott lelepleződsz hát,
hogy rossz az, amit csinálsz,
nem ér semmit, könnyű, elkapkodott,
sekély, átgondolatlan, kiérleletlen,
mint apró zöld koktélpáradicsom,
s egészében véve érdektelen.
Szar.

Mi könnyíthetne a lelkeseden?
Felhívást tettél hát közzé a többi impostornak,
s összeverődtek,
falusi fiúk és lányok,
fővárosi vagy agglomerációs lakhelyekkel,
volt köztetek programozó, aki hamar kiderítette,
kik a valódi személyek a nicknevek mögött,
csapatostul kerestétek fel ezeket az alapjában békés,
pingvinekként totyogó és családjaikat féltő,
meggyőződésetek szerint frusztrált és gonosz civileket,
többeteknek ebben az időben valamilyen alkotói ösztöndíja is volt,
és összevertétek őket, maszkban voltatok,
egyikőtök a *V for Vendettá*ból ismert maszkot vette fel,
és azt mondta, ti vagytok az önbíráskodó írók szövetsége,

Association of Vigilante-Writers,
vagy Writer-Vigilantes,
a többiekén orvosi, ffp2 és szövetmaszk,
a tiéd Venom túéles fogsorát mintázta,
aztán az egyik portyázó éjszakán,
az egyik álneves olvasónál nagyon elragadott a hév,
aki tényleg kegyetlen szavakkal kérdőjelezte meg egész poétikád,
az életed,
és olyan erősen rugdaltad a fejét,
amikor már a földön feküdt,
hogy végül behalt.

Imposztor vagy.
Lecsuktak, itt már nem kell játszani az agyad.
Imposztortársaiddal,
már nem annyira fiatal írókkal és költőkkel
töltöd majd napjaid hátralevő részét egy büntetőintézetben.
Állampuszta.
(Nevezzük át Magyarországot!)
Börtönversek, börtönnaplók!
Íme, hát rátaláltál az igazi hangodra,
az igazi műfajaidra.
Az alakoskodásnak vége.

Első ajtó

Laci beletapos a gázba, egy tranzitot előz. Kifelé szépen veszi az ívet, visszafelé kicsit túlhúzza a kormányt. Kiigazítja, végre pontosan a sáv közepén halad, a bal tükörben lesi a mögüle elmaradó tranzitot.

„Mégis csak kellett volna egy kávé a végállomáson” gondolja. „Kinyír a meleg. Ennek a vén szatyrnak is éppen a kánikulában kellett bevásárolni menni. Hát mi olyan sürgős? A Mamának is megmondtam, hogy maradjon otthon, majd én viszem neki, ami kell. Aztán meg csodálkoznak, ha jön a szívroham. Tessék, már fuldokol is. Csak nehogy itt haljon meg nekem, a buszon.”

Jolca nélinek a középső ajtóval szemközti ülésen esze ágában sincs meghalni. Csupán a sebtében bekapott mogyorós jégkrém egy darabja akadt meg a torkán, de már sikerült is felköhögnie. Zsebébe nyúl, zsebkendő helyett a csörgős jégkrémpapír akad a kezébe, abba köpi ki a mogyorót. Majd kidobja, ha leszáll.

Persze, ha Józsi vezetné a buszt, az más lenne. Felőle akár jégkrémmel is felszállhatna, csak ne kenje össze az ülést. Sőt, ha kell, megvárja az indulással utolsó falatokat, hiszen az első pár megállónál úgyse száll fel senki. Hová siessenek? De ez nem Józsi. Ez valami mogorva, borostás pasas, sose látta korábban. Tapossa a gázt, mint egy őrült, és te jó Isten, milyen nehéz a lába, mikor a fékre lép! Úgy kell markolni a kapaszkodót, hogy lilul az ember keze bele! Mit művelhet ez dugóban?

A centrum felé közelít a busz, a megállóban néhányan leszállnak. Már sípol a jelző, hogy tessék vigyázni. Valaki futva közeledik. Egy mandula szemű, fekete hajú nő, húzós bőrönddel, nagy hátizsákkal igyekszik a széles középső ajtó felé. Az utolsó pillanatban ér oda, lendíti a csomagot, felugrik, az ajtó csapódik és lenvászón ruhája szegélye a fekete gumi közé szorul. A nő egyik kezével a csomagjaiba kapaszkodik, másikkal a szoknyát próbálja kirángatni az ajtószárnyak közül.

– Normális? Miért csukta rá szegény kislányra? – horkan fel Jolca néni.

Nyílik az ajtó, a sofőr felpattan és hátra siet.

– Hát nem látja, mit csinál? Majdnem megsérült ez a szegény kislány! – háborog az asszony.

– Hallgasson már, nincs semmi baja! Különb is, a sípszó után magától csukódik, nem én csuktam rá.

„Miért nem hagytam ott a fenébe a jégkrémjével együtt?” gondolja Laci. A szegény kislány eközben helyet keres a buszon. A bőröndöt betuszkolja egy ülés mellé, leül, ölébe veszi a hátizsákot.

– Bérlettel jöjjön oda – veti oda neki a sofőr, az első ajtóra mutatva, és előre ballag.

Jolca nénit azonban nem lehet ilyen könnyen lerázni.

– De hát látta, hogy fel akar szállni! Erre pont rácsukja az ajtót! Komolyan mondom, hát már akárkit ide küldenek buszvezetőnek? Bezzeg a Józsi, az nem csinálna ilyet!

Laci megáll és lassan hátrafordul. A harminchét fokban elolvadt türelme utolsó cseppjeit igyekszik összegyűjteni. A nénire néz és lassan, tagoltan magyarázni kezd.

– Megnyomom a záródás gombot. Ezután fél percig sípol, mielőtt becsukja az ajtót. A kis hölgynek volt ideje felszállni. A sípszó után az ajtó automatikusan zárul. De ha nem hiszi el, tessék csak előre jönni, megmutatom, és akkor majd nem vitatkozik hülyeségeken!

Jolca néni összezavarodva bámulja hol az ajtót, hol a sofőrt. Ez az automatás sípszó kicsit zavarosnak tűnik neki, de nem akar ostobának tűnni, így inkább visszavonul egy időre. Laci elégedett. Most már csak a kegyelemdőfés kell, hogy végre rend legyen a buszon.

– A bérletet! – dörgi oda a fiatal nőnek, aki már egy ideje nyugtalan tekintettel figyeli a jelene-tet. Nem érti, mi ez a virtus.

Jolca néni érzi, hogy tennie kell valamit.

– Bezzeg a Józsi ilyet sose tenne! – sóhajtja, mintegy maga elé, de azért elég hangosan ahhoz, hogy az egész busz hallja.

A sofőr tajtékzik. A vezetőfülkébe ront, hogy bemutatót tartson az ajtócsukódásról. Az idős hölgy szakadatlanul kárál, hogy ő igazán csak a szegény kislány miatt. A többi utas már menne, próbálják csitítani őket. A fiatal nő úgy dönt, hogy inkább tudomást sem vesz az egésztől, és keresni kezdi a szállása címét a telefonján.

– Jöjjön már előre a bérletével, süket vagy, kisanyám? – üvölt hátra a sofőr.

– De hát nem is érti! – kiált a busz végéből valaki.

– Ticket, ticket! – morog Laci és visszaül a vezetőfülkébe. Csak lenne már vége a napnak!

– Si, si! Boletó! – ragyog fel a fiatal nő arca, végre érti, mi a baj.

Sietve előkapja a jegyet, ott helyben kezeli. De a busz még nem indul.

– Ticket! Mi lesz már? – lép ki újra az utastérbe vörös fejvel a sofőr.

– De hát kezelte, most kezelte a jegyet! – Már egy komplett nyugdíjas-kórus védi a spanyol turistát.

– Mondják meg neki, hogy az első ajtónál kell bemutatni! A kurva életbe! Itt akarnak megrögzöcskösíteni?

Ekkor egy flanelinges férfi, aki eddig csendben figyelt, a spanyol nőhöz hajol, és kézzel-lábbal, néhány angol szó kíséretében jelzi neki, hogy vigye előre a jegyét és mutassa meg a sofőrnek. A hölgy riadt mosollyal, készségesen előre szalad, bemutatja a jegyet, és közben elhatározza, hogy a szállodában az első dolga lesz megszabadulni az útikönyvétől, amelyben azt írják, hogy a magyar nép igazán vendégszerető.

Jolca néni nem tűri, hogy másé legyen az utolsó szó.

– Hagyja már békén szegényt és induljon!

– Ne vitatkozzon, mindenkinek megvan a maga dolga! Az én dolgom, hogy vezessek. Maguknak pedig az a dolguk, hogy utazzanak! – zárja le a vitát Laci és nagy csattanással magára húzza a vezetőfülke ajtaját.

Végre elhagyja a megállót a busz. Jolca néni a spanyol nőhöz fordul. Ékes magyar nyelven, széles gesztusokkal magyarázza, hogy nem minden sofőr ilyen bunkó, a Józsi például nagyon is kedves, ő sose tett volna ilyet. A nő spanyolul válaszol. Jól megértik egymást, még azt is megtudja Jolca nénitől, pontosan hol kell leszállnia a hostelhez.

Laci sötét tekintettel figyeli az utat. Azt számolgatja, hogy a késés miatt mennyit vonnak majd le a béréből. Mindig van egy ilyen. Jönnek a bevásárlásból, összekennek mindent a jégkrémes kezükkel és kipotyogtatják a zsebükből a pálcikákat. Már felszálláskor látszik, abból, ahogy húzóskocsijukat erőlködve a buszra emelik, rosszálló tekintettel méregetve az embereket, hogy senki nem segít, ahelyett, hogy megkérnének valakit, már akkor látszik, hogy nem bírnak ki fél órát kussban, hanem kötözködni fognak, ha nem vele, akkor egy utassal, mindegy, csak legyen, aki szóba áll velük.

A spanyol nő feláll, jelez, az ajtóhoz cipeli a csomagjait. Laci nyitja az ajtót, megvárja, míg minden táskát biztonságban a járdára kerül. Most már úgyis mindegy. A nő mosolyogva int oda neki. Laci visszaint, és arra gondol, hogy amikor vége lesz a napnak, bemegy az éjjelnappaliba, és vesz a Mamának egy jégkrémet. Tölcséreset.

Juhász Tibor

15.000

A hajdani bányaigazgatóság és a meddőhányó. A fák rozsdás levele, a tető kátránypapírja. Pokróc az ablakban. A kályhacső, a lángnyelvek. A szétterülő füstcsíkok után nyúlnak. Fejsze. Kehes lovak sörénye. Szemétkupac a telek végében. Szélcsengők a korláton. Rajtuk a megcsillanó fény. Zsákok a motorháztetőn. Bennük virágföld, brikett. A sziklakert maradványain szőrösömök. Óvszer, fólia, műanyag kanál, egy napilap címoldala. Szétvert terméskövek. Az égő gumi szaga. A cigarettádé.

K. kilép a kertivécé korhadt deszkái közül. Félmeztelen, tetovált. Két név a szíve fölött. A lányai intézetben vannak. A gyomra táján egy halálfejes figura borosüveggel. Állítása szerint éjszaka rendszeresen látja ezt az alakot, és ha a kaszás megszólal, hihetetlenül vékony a hangja. K. ilyenkor nevetve ébred. De ha nem beszél hozzá az álmában, akkor valami rossz fog történni. A bőr pörsenései. Hústövisek a bal hónaljánál. Kezet fogtok, mosolyog. Elnézést kér, hogy nincs becsatolva az öve, de egész nap dolgozott, most kényelmesen akarja érezni magát. Elővesz egy tasakot a zsebéből. Kérdezi, beszállsz-e.

Köszönsz N.-nek, K. barátnőjének, aki egy pohár kólát nyom a kezébe. Megakad a tekintet a lámpaburáról lógó légyapíron. Az asztalra rakod a pénzt. Mi ez, kérdezi a férfi. Az interjúért, mondd. Elmagyarázod, írtál egy riportot, az megjelent egy folyóiratban, és a honoráriumot neki akarod adni. Így igazságos. K. nevet. Tényleg, válaszolod. Miközben elteszi a pénzt, összegyűr egy betegtájékoztatót. Azt mondja, kár, hogy nem jár ide több író. Szívesen beszélgetne ennyi pénzért másokkal is. A szénsavtól libabőrös leszel.

Figyelitek, ahogy K. egy füzetlapra szórja a zöld növényi törmeléket, miután egy gyógyszeresdoboz füléből megsodorta a cigát. Az összetapadt részeket körömollóval vágja szét. Leveszed a kabátodat. K. kis halomba rendezi az anyagot. Megszagolja. Cigarettapapírt vesz elő, dohányt. A finomra vágott törmelékbe csippent. Tegyel bele még, mondja N.

Édeskés szag a szobában. N. az első slukk után behunyja a szemét. Miközben átnyújtja a szálát, rád néz. El akarod mondani neki, hogy a szövegedben Noéminek hívod. K.-nak pedig, hogy az ő neve Krisztián, és csak pár szót írtál a gyerekeiről. K.-nak eszébe jut valami, mond valamit, a hasát fogva röhög. Eltakarja a halálfejet. N. megint becsukja a szemét. Repedezett, száraz karkák az arccsontján.

A karórád ketyegése. Eszedbe jut róla az álszű percegése. A béketűrő pusztulás. Az erdő. A megsárgult, megégett iratok a bányaigazgatóságon. A cipőtalpak nyoma. És a hosszú, tekervényes vajatok a földben, ahová évtizedek óta senki nem tette be a lábát.

Képzeljétek el a jövőt

Tördeli az ujjait, rövidülnek a válasza. Zavarja a diktafon, szeretné, ha eltennéd.

Kell egy kis idő, amíg összeszedi magát. Kiteszed a cigidet az asztalra. Vegyél csak, mondd. Nincs légmozgás. Tüzet kér, csukott szemmel fújja ki a füstöt. Tizenöt éves. Nevettek. Feketék a körmei. A párja két évvel fiatalabb. Tésztát főz, ebédhez terít. Terhes. A sparhelt miatt elviselhetetlen a hőség.

Nem mered kinyújtani a lábad. Félsz, hogy felbotlik a lány. Sokkal idősebbnek, a fiú viszont fiatalabbnak látszik a koránál. Alig serkenő arcszörzet. Zöld törülköző a nyakában. Néha megtörli a halántékát. Kíváncsi vagy, hogyan képzelik el a jövőt. A hátadra tapad a póló.

A fiú az elhagyott portákról akar építőanyagot szerezni. A szomszédok szinte teljesen kifosztották már a völgyet. Vannak olyanok, akik a fővárosban vagy Kanadában próbálnak szerencsét. Ők sok mindent hátra hagynak. Egy cukorral kéred. A lány is kivesz egy szálat. A hetedig hónapban van. Lehajtod a kávé. Sok ruhája lesz a gyerekeknek, egy gardróbra is szükség lenne. Nyelved alatt zacc.

A lány telefonozik, a fiú arról beszél, hogy itt igenis lehet élni. Ezt a házat a szülei ajándékozták neki, mikor megtudták, hogy unokájuk lesz. A szülők fentebb költöztek, a dűlőút tetejébe. Feláll, elnyomja a cigit. Az ágy melletti komódhoz lép. A felső fiókból sárga mappát vesz elő. Büszkén lobogtat egy négyzetrácsos füzetlapot. Ajándékozási szerződés, kézírás. *Fiamnak ajándékozom ezt az ingatlant. Írásba adom, hogy nem fogom visszakérni soha.* Alul a két nevet nem tudod kibozogni. Dátum nincs. Visszaadod a papírt.

A vizet napjában kétszer a közkútról hordják. Se fürdő, se vécé, vödörök se. Az ágy lábánál kiszszekrény. Kartonok, csörgők. A fiú hamarosan elballag az általánosból. Ki akarja tanulni a festőszakmát, esetleg cukrásznak megy. Fonott nyaklánc lóg a komód egyik fogantyújáról. Elárulja a baba nevét.

A lány nem fog visszamenni az iskolába. Mindig gyerekre vágyott. Leszűri a tésztát. A sajtot nehéz reszelni a meleg miatt. A fiú kér még egy cigarettát. Adsz a lánynak is. Kilépsz, verőfény. Előveszed a diktafont. A kapuban leállítod a felvételt.

Purosz Leonidasz

A John Cage-vita

Ha megérveled, miért kell nekem tudnom
arról a négy perc iksz másodperc csendről,
kapsz tőlem egy puszit. Megbántottalak?
Kérlek, ne légy velem hideg. Mert akkor
nem foglak ám feleségül venni. És
vedd észre, ha viccelek, különben
komolyan mondom! Úgy unom már
a radikalizmust. Bújhatnál egy kicsit.
Szerinted másnak nem jutott eszébe?
Akkor minek megcsinálni? Jaj, csak
figyeljenek rám! A csend is zsong-bong,
igen. Ahogyan élet lenne az is, ha egy nap
mi egymásnak idegen és idegen lennénk
újra, akkor egyedül aludnánk, aztán előlről
kezdenénk valakivel, de hát ezt feltétlenül
hallani kell? Lélegzünk, puff neki.
Jó, mikor ideszuszogod a meleg levegőt.
Mindenki ehhez képest csinál zenét.
Olyan könnyű nem csinálni semmit,
olyan könnyű nem szeretni egymást.
Persze-persze, felforgató vagy és eredeti,
mehetsz a történelemből, szevasz.
Miért kéne bármi mást ismernem tőle?
Kettőnk közül nem én vagyok zenész.
Játszol valamit nekem?

Szekrényes Miklós

Örömfoci

(részlet egy készülő faluregényből)

Végre péntek, és végre délután. A tanszoba végén fociztak. Örömjáték, ezt a nevet adták neki, pedig ilyenkor szakadnak fel leginkább a heti sérelmek, s Misi örül a leginkább, ha nagyobb sérülés vagy konfliktus nélkül ér véget az utolsó óra. Otthon berakja a mosogatógépet. Aztán ül a számítógép előtt, jobb híján szörfölget a neten. Posztol, kommentel, megoszt. Családi eseményekről, ételekről és focimeccsekről készült képeket nézeget a fészbukon. Néha ráír egy tanítvány, szülő vagy nagyszülő, lelkiismeretesen válaszolgat nekik. Idegen házakba, teraszokra, kertekbe képzeletben magát. A lelke úgy közlekedik más emberek életében, mint egy számítógépes játékban. Úgy élnek benne ezek az életek, mintha bármikor kimehetne hozzájuk az udvarra. Tolja az időt. Nehezen tolódik, mint egy taktikailag képzetlen focicsapat. Közben zenét hallgat. Az élőket jobban szereti, mint a halottakat, a frisset inkább választja, mint a szikkadtat. Ha végképp beragad az idő, játszani kezd, többnyire csőépítősét, falrombolósát, egyszer-egyszer a pumpás nyulakat is kipróbálja, de abban nem jó. A monitor mellett ott a mobilja, hét óra után percenként ellenőrzi, nem jött-e üzenete. Negyed nyolc és nyolc között aztán pittyen egyet a telő, az sms szövegét meg sem kell néznie, mindig ugyanaz: „Iszunk addig egy sört?”* Már veszi is a kabátot, a hátizsákot és a cipőt, mormol valamit arról, hogy majd jön; amikor a kapuajtót zárja, a kutya szemrehányón néz rá. Misi tekintete a szemét keresi, de Buksi elfordítja a fejét. *Sosem jövök haza többé*, sziszegi Misi gonoszul. Ha tudna, a kutya sírva fakadna; Misi nem néz vissza, anélkül is tudja, hogy elülső lábaival a kapura támaszkodva addig követi tekintetével, amíg ő a park fái közt be nem sétál Buksi szürkületi vakságába.

A kocsmát, ahová tart, Flamingó bárnak hívják. A bagósok a bejárat mellett fújják a füstöt, ki a rózsaszínre pingált névadót ábrázoló cégér irányába, ki a másik arcába, ki pedig a trágyaszagú felhők felé. Jöttére kicsit megélnék, mindenki üdvözlő, rég nem csodálkoznak, hogy itt látják. Odabent Csubi már kikérte az első pálesz-sör kombót. Ahogy Misi bedobja az indító felest, mindig a falon függő kopott focimez felé néz. Egy tízes szám van rajta, a mágikus szám fölött pedig egy mágikus név: BEDÉCS. Ismeretlenül is tisztelettel gondol a viselőjére. Hat a pia, hat a közeg, az idő úgy telik, hogy az ismétlődések miatt nem telni látszik. Csubi a birsalmafáiról beszél, az örökké épülő Heverlandról, arról, hány szerencsétlennek volt kénytelen lefoglalni a tévét azon a héten. Aláfestésként a Republic vagy Kis Grófó szól végtelenítve. Általában a harmadik körnél kezdenek el biliárdozni. Mindenki jobb Misinél, de rendesek, sosem baszogatják a bénasága miatt. Többnyire Csubi a párja. Amit lehet, ő rendbe hoz, látványos bravúrokra is képes, olyankor nyernek, ha Misi idő előtt el nem teszi a feketét. Ha veszítenek, a helyükre lép egy új páros, ők pedig a slózi érintésével kimennek füstölni a krimó elé. Ha felhős az ég, mindig akad, aki megjegyzi, hogy egyedül ilyenkor van több csillag a Flamiban kapható kommersz konyakon, mint az éjszakai égbolton. Vagy az a szöveg járja még, hogy jó hideg van, nem az a szar meleg. Bólogatnak, röhögnek. Néha felcserélődnek, variálódnak a mondatok, alkalmazkodnak a helyzethez, amiről ilyenkor derül ki, hogy változatlanul nem változatlan. És ekkor, mindig ekkor feltűnik egy alak az utca közelebbi végén, és Misi tudja, mi fog történni a következő félórán. Sajka, mert ő az, már messziről kiabál: *Szevasz, tanár úr!* Mindig Misi az első, akit megölel. Aprónak és törékenynek érzi magát Sajka szorításában, örök borostája szinte felsebzi a fejbőrét. *Szevasz, tanár úr, bazmeg! Hogy vagy mindig? Minden oké*, hazudja Misi, ahogy kibontakozik a szorításból, és felteszi a lemezre a tűt. *Hát veled mi újság, Sajka, isznak még az emberek Egerben?* Sajka tekintetében őszinte felháborodás lobban, de Misi tudja, hogy nem rá haragszik, mert erre a kérdésre várt egész héten. És akkor elkezd. *Hogy isznak-e? Hogyne innának a nyomorultak, még jó, hogy isznak. Hát lehet itt nem inni? Persze, isznak, mint a ló, nincs is ezzel semmi baj, mi is iszunk, hozzatok már egy sört meg egy felest nekem meg a tanár úrnak.* Pénzt

nyom a legközelebb álló báméskodó markába. *Nem kell vissza, de siessél, mert megszomjaztam Egerben. Ők isznak, te meg szomjazol?*, teszi fel Misi álnaív intonációval az álnaív kérdést. *Hát mit igyak?*, bömböli Sajka, mint egy vámosi Pepin. *Azt a redvás kólát? Milyen kólát nem iszol te, Sajka? Semmilyen, hörgi, de haljak meg, még álmomban vagy tök mátósan se tudna senki letuszkolnia a torkomon egy csepp Coca-Colát se, hát rögtön kihányom.* Ezek az egriek meg, folytatja, esküszöm, nem százasok, egyre többet isszák, annyit hordok oda, majd' beledöglök. Ott van nekik a bikavér, de az nem oké, csak a Coca-Cola oké. Szerintem abban is fürdenek. Megérkezik a piátok, koccintotok Skol, mondja Sajka. *De tudja, mi a legfaszább, tanár úr? Tele van a város japcsikkal, ott szelfiznek minden budiromnál. Hogy nem tudott időben kamikázé lenni mindegyik apja, esetleg a harakiri is befigyelhetett volna, de nem, mind megszületett, és özőnlenek Egerbe romszelfizni meg vedelni. Amúgy nincs velük semmi bajom, annyit vigyorognak meg hajlonganak felőlem, amennyit csak akarnak, de tudja, mit mondanak a boltvezetők meg étteremtulajdonosok most, hogy megszállták a várost a sárgák?* Itt jelentőségteljesen körbehordozza a tekintetét a menet közben felszaporodott hallgatóságon. *Te, Sajka, mondják, hozzád már pár rekesszel több Coca-Colát mostanában, mert ezek a vágott szeműek csak azt kamázzák. Érti ezt, Tanár úr? Eljönnek a halál faszáról Egerbe, és ahelyett, hogy a jó kis egri bort innák, Coca-Colát vedelnek. Bánom is én, ha nem bírják az alkoholt, igyanak Pepsit, vagy ott van a Parádi víz, de nem, ők csak a Cocát favorizálják, hogy öntenék nyakon mindet forró levessel az egri bigék! Most mondja meg, tanár úr, normálisak? Tanár úr volt már Japánban? Nem? De tegyük fel, elmenne oda, most őszintén, minden nem szelfizéssel eltöltött idejét azzal töltené, hogy Coca-Coláért remegne? Mik ezek, függők? Ja, böki a csendrésbe Csubi, te vagy kokódlérük. Ezen Sajka is elvigyorodik. Igyunk valamit a nagy ijedtségre, tol mindenkit a pult felé. Mit iszik, tanár úr? Egy lazát?, kockáztatja meg Misi a kézenfekvő, de kockázatos poént. *Milyen kólát kér bele tanár úr?*, kérdi a mit sem sejtő pultos csaj. Hirtelen csönd lesz, akkora csönd, hogy szomszéd telken trillázó rigó dallamvezetését tisztán hallani, még Kis Grófó is bekussol. Misi három trillányi időt kivár, aztán mondja csak, *á, igyunk inkább szakét, van ebben a csehóban szaké?**

Sajka felröhög, mire a kocsma népe hangos sóhajtással kiereszti a bent rekedt levegőt, Kis Grófó újra végtelenre állítja magát, biliárdgolyók koccannak, csocsó pörög, darts nyíl csapódik a táblába. *Már hogy lenne egy ilyen kócerájban szaké*, mondja vigyorogva Sajka, *hallod, csaje*, szól a pultoslánynak, *adjál nekünk a tanár úrral két tequilát, de sóval, citrommal, ahogy az faluhelyen szokás. Ti tutira megisztok kétszer két tequilát?*, kérdi ámulva a csaj. *Ez teljesen síkidom*, böki oldalba Sajka Misit, *ja*, válaszolja a pultosnak, *meg kétszer két korsó kőbambit.*

Még egy darabig hallgatja Misi, ahogy Sajka az egri kólahelyzetet elemzi egyre csituló indulattal, Csubi arról anekdotázik, hogyan kényszerül naponta elvenni a reménytelenek utolsó reményét. Facsarodik a szív, nyilván az alkohol teszi. Misit nem kérdezik. Nyitott könyv az élete. Ő a vicces és empatikus jófej tanár és fociedző. Mi gondja lehet? Mit keres ebben a krimóban egyáltalán?

Isznak, cigiznek, biliárdoznak, egyszer lerepül a golyó az asztalról, erre mindenkinek az ugrik be, amikor hokimeccsről jövet Sanya fel akart ugratni cangával a biliárdasztalra. Tompulnak, nyúlnak a szavak, a mozdulatok, Misi egyre hosszabban krétázza a dákót, pedig nem is játszik éppen, a japánokra gondol, valahol azt olvasta, könnygáz ellen legjobb a kóla, ezen majdnem besír, nézi Csubit, Sajkát, Sanyát és a többieket, még itt van, de tudja, hogy lesz olyan, amikor majd arra vágyik, hogy a csillagos ég alatt várhassa, hogy beforduljon a sarkon Sajka, megölelje, szidja az egrieket meg a japánokat, de leginkább a Coca-Colát.

*Czinki Ferenc: *Egy kocsma város*

Regős Mátyás

Vadhús

A Hotel Südtirolban nem múlnak az évek, pihenőiparrá dermedt az idő. Lankadt közönségük végképp kortalan. Kukából esznek a kivilágított sétányon hajnalban bóklászó állatok. A Tirol Restaurantban vadhús a menü. Őzike bácsi régóta billeg. Karosszéke mellső lábón áll, amorf mellkasa asztalnak feszül, nyelvével sötét húst dagaszt, miközben gyerekkori estéről mesél. Lógombóccal bombázták a várost, megbotozták a vézna lányokat, nem értette, a család miért zokog. Akkoriban egyik pincehajnal csak ő volt ébren a jéghideg poron, félhomályban kitágult a tér. Eljött érte a bús aga, kicsi és ősz az arca. Őzike úr itt mindig összecsuclik – a horgas Gaston jókor érkezik –, jégkrémre és keserűre tér. Őz bácsi nagyember, döntéshozó, a felelősségtől komplexusos. Távozóban hátba vágja Gastont. Érdektelen arcú tehetséges ober, a Hotel Südtirolban él. Anyja színésznő vagy kóbor perdita, alkalmi vendég volt a grandhotelben. A hegyek közé dobta magzatát. A húsdarab kikelt a kővilágból, koszt-kvartélyért robotolni állt. Elismerik a Tirol Restaurantban – lélektelen, született beosztott, halkán dolgozik, ügyes fiú. Borz kisasszony újrarihletődik, törzsvendég a Hotel Südtirolban, párolja az elmúlt éveket. Kortárs költő, szobrász, munkanélküli. Témái a passzív aktuális, az alakváltó én, a nemzés-paradox. Amerikás hangján elhadarja, legelőször vörös szemmel döntötték meg szabálytalanul, tizennégy volt, blonde world record, ami után nem maradsz akárki. Új költeménye belvilágát írja krémlevesbe tökmagolajjal, *Kőfiú van a szívem helyén*, megvan a címe, de manapság nem olvasnak az állatok, manapság minden kimerült. Akár az állam – aki újra és újra átutalja a havi árvaellátás összegét szerencsejáték-függő fiának –, teszi szavait közzé. A kőpincér Gaston továbbhalad. Elvégezte dolgát, erkélyről lógatja lábait, mazsolázza az elhangzottakat. Lógombóc bombák, nemzés-paradox, kifogástalan értelmiség, robosztus jattoló vadak. Akárcsak tegnap és tegnapelőtt a hegyszoros feletti párkányról, úgy löki magát mélybe, tudja, nem ér le a teste, a Hotel Südtirolban nem múlnak a percek, percek híján a szikla nem zuhan, pihenőiparrá dermedt az idő. A kivilágított sétányon holnap is kukából esznek a bóklászó vadak. Vadhús a menü a Restaurantban.

A bárány fia

Bárány vagy anyám, válaszolj.

Miért van ez a tombolás? Felriadok éjszakánként, mosdóba megyek, elfogyasztok egy pohár vizet, és alig lassul a lüktetés. Másodpercenként lélegzetvétel, pórázra kötöm az állatot, de nem enged, nem csitul. Ismered sajátos alkatom, szokásaimról könnyű szívvel megállapítasz egy életet. Mitől fél három éven át szoptatott fiad? Sorold gyerekkorom jellemző meséit, mondókázz, dúdold az altatómat. Tíz se voltam és az iskolában kutyának neveztek, téged meg jó bőrnek, anyám. Fülemlre csaptak zsíros ujjakkal, visszhangzik ma is a lerágott köröm. Öltözz fel, kutya, hideg a délelőtt, büdös vagy, kutya, mosakodj, jó bőr az anyád, kutya. Nem kérdeztél, hogy letagadhassam fájó tagjaim, dagadt szemem, üresen zúgó kölyökkoponyám. Szentgyónásra vittél. Hazudtam össze-vissza, és tisztelt atyák meginvitáltak ókori liturgiákba, Krisztussal úsztam vasárnap délelőtt. Kiskutya ministrált talpig fehérben a kőbányai lengyel plébánián. Emlékszel még a templomra, anyám? Neobarokk kutyaól. Gyerekmellem ritmust váltott a zsolozsmára, bárányszemeid semmit se láttak ebből.

Már nem hívnak kutyának, anyám, csak belök a reflex a plébániára. Názáreti Jézus a legszimpatikusabb történelmi személy. Templom ez, nem kutyaól. Közösségi tér. Dobok a perselybe, imádkozom, a Miatyánk, akárcsak a Hiszekegy, hosszúra engedett póráz – összegabalyodik torkomon. Üdvözlégy, anyám, csak az működik. Riadtan nézek otthonomra, fekhelyemre a régi épületből, lüktet a sötétség, zihálva süllyed és emelkedik a bárány fiának mellkasa. Miért vagyunk egyre csöndesebbek?

Válaszolj, bárány, szót fogadok.

Tabovits Bence Sándor

A patkány

A pince legsötétebb sarkában tanyázott a patkány. Mély gondolatokba révedt.

Patkány vagyok - állapította meg keserűen - „Mocskos patkány” mondogatják. Elegendem van a diszkriminációból. Meg akarom mutatni a világnak, hogy több vagyok mint holmi közönséges rágcsáló!

Ki is bújt odújából, és megkezdte modernizációs átváltozását. Elsősorban a higiénéjével foglalkozott. „Az ápoltság külső, jelzi a hierarchiában betöltött szerepet”. Felszökött a falikúthoz és a nyitva hagyott csap cérvanékony víz sugarában megmosdott. Hosszú évek mocskától tisztította meg magát.

Miután a kötelező toalettet elvégezte, áttért a következő műveletre. „Az epilálás erősíti a szexepilt. Adjunk egy csupasz képet magunkról, emelkedjünk a borostás alsóbbrendűek fölé.” A szemétkébe dobott borotvapengével, hámozta magát. A procedura egy-két sebet hagyott maga után - ezen az alkohol, maró koncentrációja sem segített - de istenem, sok szenvedéssel jár a kulturális fellendülés. Csak a feje búbján hagyott egy pamacsnyi szőrt, azt a kiömlött olajjal hátranyalta.

Patyolattiszta és gondosan epilált, mi jön ezután? „Hát csak úgy *à la nature*-ban mégsem mutatkozhatok! Az ember és legfőképp a civilizált állat, szemérmes és zárkózott.” A lépcső alá beesett játékbaba felöltőjét, nadrágját, topánkáját nézte ki magának. „Nem baj, ha hosszú az ingujj, majd leharapunk belőle.”

Készen volt a kulturális csomagolás. Mi maradt még? A kérdésre hamar megkapta a választ: a farka. „A fark az utolsó lánc, mely a civilizálatlan etnikumokhoz köt.” Nehezen szánta el magát. Mégiscsak saját testrésztől megválni? Különbözik is; a patkánynak a fark az attribútuma, enélkül a pockokhoz és egyéb jött-ment rágcsálókhoz lehetne sorolni. A patkány farka, a patkány lelke. Végül elszánta magát. Foga közé kapta és leharapta. A gazdátlan testrészt vad fickándozások közepette bújt vissza a sötét sarokba.

A patkány, megszenvedve a modernizációért, kultúráért és civilizációért, végre készen állt, hogy feljöjjön. Farka hiányában, az egyensúlya is meggingott és a fájdalom bénító volt, de a szent eszme felülmúl minden hitvány testi érzést.

Megigazította öltözékét, mélyen meghajolt, és a lehető legbájosabban köszönt.

– Mocskos patkány!

Ordított a modern válasz, majd a civilizáció papucsá kulturáltan eltaposta.

Bence Lajos

Watts halálára avagy elvonulni is tudni kell

A mainstream média főcímes oldalain a Rolling Stones dobosának halálhírét hozta. A 80 esztendőes dobos 1963 óta volt a zenekar fő püfölgőse, s vele az öttagú kezdő felállítás 2 főre (Mickre és Keithre) zsugorodott.

A youtubon közben megjelent egy rövidfilm is, mely Watts doboslegenda utolsó néhány óráját rögzíti, látszólag felhőtlen és gondtalan körülmények közepette, kávézás és kacarászás mellett folyt a jópofizás, régi történetek felidézése közben Ronnie Wood másodgitárossal. Később a kávéba – a másodkamera látószögében egy címke nélküli, whiskyre hasonlító üvegből önt is magának a külsőleg és ábrázatban a hetvenes éveket idéző, jó kinézésű dobos, aki évtizedekkel korábban egyszer már legyőzte a rákot.

A kábítószerekről már régen leszokott csapat többi tagja is s étrend-kiegészítőkre szokott át...

S néhány órával később már a halálhírét költötték, csak bár költötték volna! – de meg is erősítették.

Szép halál – szoktuk erre mondani, s bár a hírek szerint újabban sokat betegeskedett, s a Rollingok őszi amerikai turnéjának

névsorában sem szerepelt neve.
Szép halál, ismételnénk,
minden esetre szebb,
mint valamely aggok számára
fenntartott otthon lakójaként ,
olyan erkélyes szobában reménykedni,
amelyről a szabadságérzet teljes
megszűnése után, ki lehet
magunkat vetni.

JÁGER ISTVÁN:
Tavaszi II.
2019

Zágorec-Csuka Judit

Elmúlás

Így fog elmúlni benned
a 21. század oltárnélkülisége,
a közös tűzhelyek melege,
az otthonosság összetartó ereje,
valami ami volt, de már szétesett,
darabokra tört, elszivárgott a föld
mélyébe, kimosták a vizek, a folyók,
feloldódott a levegőben, semmivé vált,
szintelen és szagtalan lett, mint az Isten.

Muravidék Parnasszusán

Zadravec Szekeres Ilonának

Azt ígérte nekünk az Isten, hogy egyszer
eljutunk a Parnasszusra, a költészet szentélyébe,
a végső oltárhoz, a végső forráshoz, ahol majd
mindig kisüt a nap és szivárványban fürdenek
meg a reggelek, ahol örökösen nyílik a vörös rózsza,
illatozik a gyöngyvirág, énekelnek a madarak.

A Parnasszusunkon nem lesznek ellenségek,
mellébeszélések, betegségek, álmatlan éjszakák,
szomorú reggelek, de a hegycsúcs felett is tiszta lesz
a levegő, s friss források fakadnak a hegyoldalból,
s folyóvá duzzadnak a széles rónaságot elérve,
utat törnek Muravidék felé, mint a vers, amely a
fennsíkon születik meg és mély óceánokba torkolódik.

Ez a mi Parnasszusunk, végre a miénk lesz itt
a Muravidéken, ahol a forró nyarakon beérik
a búza és a hűvös őszi napokon megérik a szőlő
is, a kemény teleken pedig befagy a Bakonaki-tó
és a gyerekek korcsolyáznak rajta, és minden
újjáéled, ha friss szellőkkel érkezik meg a tavasz,
a földművesek újra bevethetik a földjeiket.
A muravidéki a szőlősgazda megmetszi a szőlőtőkáját,
újra sodrással folyik a Mura, és mi is e csodálatos
panoráma részesei leszünk, hiszen ez a mi földünk,
a mi Parnasszusunk, ahonnét ellátunk a Lendva-hegyig,
a Szent-háromság kápolnáig, a csonka dombig, a Bánffyak

váráig és távolabbra is utat tör a tekintetünk egészen
Csáktornyáig, Muraközig, a Zrínyiek földjén pihen meg.

Ez a mi Parnasszusunk! Isten adta nekünk az ígéret Földjét!
Szülőföldünket a tájban, bölcsőnket és szemfedőnket!
Ha, megvan a saját utunk, az igazságtalanság sem fog fájni annyira.
De lehet, hogy az igazságtalanság terel bennünket jó útra,
és eljuthatunk az igazság Parnasszusára is, beléphetünk a birodalmába!
Ne döntsük le a kapuit, hanem együttérzéssel, alázattal, megértéssel,
tehetségünkkel hódítsuk meg végre Muravidék csodálatos Parnasszusát!

Halál a Grand Hotelban

Heléna már útközben Ljubljana felé rosszul érezte magát a 34 fokos hőségben, de nem panaszkodott a férjének, hiszen végre valahára mégiscsak Portorožba tartottak Szlovénia legszebb üdülőhelyére. Mivel eddig sosem üdültek ebben a tengerparti városban, Heléna azt gondolta, hogy érdekes lesz ez a velencei stílusban épült szlovén tengerparti város, ahol megismerkedhet a szlovén konyha ételeivel, és a helyiek híres vendégszeretetével. Úszhatnak együtt a férjével a kristálytiszta Adriai-tengerben, de akár kirándulhatnak és biciklizhetnek is a parton. Amikor megérkeztek a Grand Hotel elé, nagy volt a nyüzsgés, a turisták ellepték a bejáratot, és hosszú sort álltak a regisztrációs pultnál. Délidő volt. A forróság az emberek bőre alá is behatolt, áthatolt a bőr pórusain is. Heléna lelkét is elöntötte valamiféle kellemetlen forróság. A szíve környékén is ezt érezte. Olyan volt, mintha egy nagy követ raktak volna a szívére, amely lassan teljesen agyonnyomja. Ahogy álldogált a hotel haljában, kitekintett az üvegajtón és egy kellemes öbölben látta Portorož széles strandját. Arra gondolt, hogy mindez rendkívül jótékony tengerparti klímával és gyógyítási hagyománnyal rendelkezik, és ha berendezkednek a hotelszobájukban, akkor elmúlik a kellemetlen érzése is a mellkasában. Vakító kék volt a tenger és várt rá a pálmafás strand.

Este lefekvéskor, amikor ellazult az ágyában, még érezte, hogy nem múlt el a nyomás a mellkasában, de nem szólt a férjének, aki gyorsan elaludt a hosszú utazás terheitől és megpróbáltatásaitól. Heléna abban reménykedett, hogy reggel, amikor felébred, elmúlnak a szívproblémái és visszatér a jó hangulata is. De reggeli után már nehezen kelt fel a székéről, és ahogy elindult a 326-os szobája felé, egyre nehezebben lépkedett. Kint a homokos strandon sem tudott úgy lefeküdni a nyugágyra, hogy ne érezte volna meg azt a furcsa nyomást a mellkasában.

– Mi történik velem? Mi ez? Ilyen még nem volt? – mondogatta öntudatlanul magában, férje észre sem vette a megjegyzéseit. A forró naptól pedig csak be kellett menekülnie a sós tengerbe. A tenger lehűtötte, de úszni már nem mert, hiszen attól félt, hogy a mellkasába visszatért volna a fájdalom. Az esti séta közben már nehezen lépkedett a portoroži sétálóutcán, pedig a klubok és a vendéglők teraszáról áradt a táncdal és diszkózene. Csillagos volt az éjszaka is. Távolban hullámozott a tenger, el lehetett látni egészen Piránig, a szlovén tengerpart egyik legszebb történelmi városáig. Heléna tekintete a távolba meredt. Gondolataiban Velence utcáin járt, ahova harmincéves házasságuk alkalmából szeretett volna újra eljutni.

– Meg kell halnom? Miért éppen most? Itt a szlovén tengerparton? Pedig minden másképpen is történhetne – gondolta, s sétált tovább a promenádon férjébe karolva, mintha semmi sem

történt volna. A férje is lelassította a lépteit, és igazodott Heléna meneteléséhez. Talán sejtette, hogy valami még sincsen rendben vele.

Amikor a Grand Hotelbe, szobájukba értek, Heléna lepihent az ágyra, férje tévészésbe kezdett. Nem ment el vacsorázni, magára maradt a szobában, lehunyta a szemét, s mély álomba merült. Azt álmodta, hogy találkozott az idősebb fiával Ljubljánában, akinek el szeretne volna mondani, hogy hamarosan meghal szívinfarktusból, de amikor megpillantotta, nem mondta el, mert boldognak tűnt a barátnője mellett, aki komoly, fiatal kutató a Ljubljánai Egyetem Kémiai és Kémiai Technológiai Karán, aki most írja a doktori értekezését. Miért is rontaná el a kedvüket? Rettenetesen boldog volt, hogy valaki a családjából mégis tudóssá válik a tehetsége és munkája által. Idő kérdése. Nem lesz semmi baj, de már nem mehet el a menyee doktori védésére, sem az esküvőjükre. Jó lett volna látnia mindkettőt. Kristóf biztos rendes férj lesz, hiszen mindig is rendes fiú volt. Mindig. Aztán hazafelé álmodott, kisebbik fiát látta, ahogy horgászik a Lendavában, s ahogy hívja mobiltelefonon a barátait egy italra a Pubba, közben önfeledten nevetgélnek. Aztán megállt a tekintete Budapesten, Zsuzsanna lakásában, ahogy kiül az erkélyre, és elszív egy cigarettát, majd a Citadellára tekint, s közben érdeklődik iránta, mint mindig, ha nála járt. Aztán arra is gondolt, hogy Nikola Tesla is egy hotelszobában halt meg, egyedül, elhagyatottan, barátok nélkül, átverve, becsapva, pedig zseni volt, a 20. század technikai zsenije. Sajnálta őt. Aztán szüleit látta, ahogy készítik a karácsonyfát, amikor kislány volt, és közeledett a karácsony, megleste őket. Már gyermekkorában is kíváncsi természetű volt, nem kellett volna belépnie a szobába, lehet, hogy boldogabb lehetett volna, ha azt gondolja, hogy Jézuska hozza a karácsonyfát. És kellett volna még idő elbúcsúznia néhány embertől, de álmában összekuszálódtak a gondolatai. Aztán Tunéziában voltak férjével Hammametben, nászúton, amikor rózsaszirmokat hintettek az ágyukra a takarítónők. A virágoknak kellemes volt az illatuk, akkor a kezdetekkor. Aztán tevékkel indultak el egy körútra a sivatagba ... Gondtalanul és teli vágyakkal, élményekkel ... a Földközi tenger kékségéből a forró sivatagba. Jó, hogy ilyen is volt, hogy lehessen rá emlékezni. Most pedig itt haldoklik a portorozi Grand Hotel 326-os steril szobájában. Mégsem kellene elrontani ennek a hosszú körútnak a végét ...

– Ennyi volt, ha Isten így akarta, így legyen, legyen az akarata szerint ... – kimondta, és álmában is érezte, hogy a férje már mellette alszik, és semmit sem ért az egészéből. Megfogta a kezét. Megnyugodott.

– Egyedül születünk, egyedül kell meghalnunk ... az örökérvényű igazságok sem segítenek, csak el kellene fogadni őket – eszébe jutott még ez a gondolat is.

Reggel nem ébredt fel. Úgy halt meg, ahogy élt. Csendben és nyomtalanul.

Göncz László

Pokoli óra

A középiskola előcsarnokából az egyik kedvelt zeneszám dallama harsogott.

(A 20. század utolsó harmadában gyakorta tornatermek vagy művelődési házak adtak helyet a fiatalok számára rendezett zenei műsoroknak, az ezredforduló után azonban a diszkó-mozgalmom lecsengett, a szórakozási szokások gyökeresen megváltoztak.)

A műsort a helyi tanárok szorgalmazták a múlt tanév végén, hogy ily módon ösztönözzék a társalgást az egyre jobban magukba zárkózott diákok között. Régebben, néhány évtizeddel ezelőtt, a fiatalok többsége szívesen táncolt, mostanában a legtöbben az okostelefonjukat nyúzzák. Társpótló lett e villogó-rezgő kis szerkezet, és nem csupán a fiataloknál, bár náluk szinte törvényszerűen.

A középiskolában szervezett zenei műsor keretében a táncoló fiatalok a tompán villogó lámpák fényénél kellemesen szórakoztak. Két lány és két fiú volt a legkitartóbb. A lányok szenvedélyesen táncoltak, élvezték a hangulatos miliót.

A két fiú is próbálta követni a példájukat, bár ők inkább csak ritmusszegényen lépegettek jobbra és balra.

Angol nyelvű zeneszámok után, több diák fölszisszenésére, Rúza Magdi „Hazatalálsz” című dala zendült fel. Néhányan bamba tekintettel illették e számukra ismeretlen éneket. (A szervezők az ismert angol zeneszámok mellett néhány horvát, szlovén és magyar dalt is kiválasztottak.)

A két lány szemrebbenés nélkül táncolt tovább, csak a korábbinál lassúbb ritmusra váltottak. Rövid bizonytalanság után az egyik fiú is folytatta saját módján a lépegetést. A másik azonban mogorván nézett feléjük, majd határozott lépéssel a táncoló lányok közé ugrott, és megállásra szólította fel őket.

– Mi ez a zene? Mi van veletek? Ez hülyeség! – kiáltotta. A hozzá közelebb álló Edit azonnal visszakérdezett.

– Mi a baj veled, Alan, nem kedveled? Nekem tetszik.

A természetes fiú néhány másodpercre elfordult tőle, majd visszalépett mellé, és goromba hangon ráförmedt – Mi van?

– Az égvilágon semmi! Nálunk otthon gyakran hallgatunk magyar zenét, néha régebbiket is. Édesapám az Omegát kedveli, anyuval Budapestre is felutaztak, amikor néhány esztendeje koncertje volt az együttesnek. Nem kell emiatt bosszankodni, hiszen utána másik, másfajta dal következik majd.

Tina, a másik táncoló lány, oldani kívánta a feszültséget. Elmondta, hogy ő ezt a zeneszámot soha nem hallotta, de neki minden dal tetszik. A magyar dalok többsége szerinte régimódi, de egy-kettő elviselhető belőlük.

– Nem régimódi ez a zeneszám. Rúza Magdi nagyon is időszerű annak, aki kedveli. Még ha valamelyik Illés- vagy Omega - dalt játszanák, akkor se mondanám azt, hogy régimódi. Nekem azok is tetszenek, pedig már vagy ötven esztendeje keletkeztek. A Beatles-zenét is sokan kedveljük, valamint a Rolling Stones számait úgyszintén, és azok se mai számok – monda nyugodtan Edit.

A másik fiú, Tim csöppet sem szégyenkezve, inkább a lányoknak hízelegve megjegyezte, hogy ő a szlovén és a horvát zenét is alig ismeri, a magyarok közül pedig egy dalt sem tud elénekelni. Szerinte az angol nyelven előadott számok az egyedüli „kul”. Edit iránt táplált szimpátiája miatt nem mulasztotta el hozzátenni, hogy annak ellenére szívesen táncol magyar zeneszámra is.

A még mindig bosszankodó Alan azonban nem tudott megnyugodni.

– Én ezt nem táncolom, és nem is hallgatom!

Annyira üvöltött, hogy a közelben ácsorgók közül többen is feléje néztek, főleg amikor kirohant a teremből.

A jelenlevők többsége abban bizonyára egyetértett vele, hogy miért kell itt magyar zeneszámot játszani, azonban a goromba viselkedését kevésbé helyeselték.

Alan egyébként néhányszor már máskor is kikelt magából, ha nem volt a kedvére valamelyik osztálytársa véleménye. Ennyire durván azonban még egyszer sem reagált.

A fiú kirívó viselkedése Tinát szomorította el legjobban. Jól ismerte ingerlékenységét, mégis nagyon kedvelte őt. Idegesen súgta Editnek, hogy nem érti Alant, pedig miatta jött el a buliba.

Közben a zenét lehalkították. Legtöbben kimentek az épületből, és néhány perc után Edit, Tina és Tim is elhagyták a termet. Leültek a közeli padra, és némán bámultak a sötétbe, majd ösztönösen a telefonkészülékük után nyúltak.

Tim azonnal a virtuális világába süllyedt, fél perc után már mosolygott valamin. A lányok különösebben nem törődtek vele, mert ők is az érkező üzeneteiket böngészték, és a divatújdonságokat lesték.

Edit kis idő után ideges lett. Nem számított különnek, de a túlzások bosszantották. Az mindenképpen, ha valaki társalgás közben is csak a telefonjával foglalkozott, a mellette lévőkre pedig rá sem hederített. Ő is rendszeresen használta a készülékét, de illedelmetlen [illetlen]? nem szeretett lenni.

A gorombaságoktól is irtózott, ezért Alan viselkedését sem tudta kiűzni gondolataiból. Nem neheztelt rá, inkább sajnálta a fiút, és aggódott miatta. Arra gondolt, hogy valami komoly, a felszínen észlelhetőnél nagyobb csalódás érhetne, mert az utóbbi időben több alkalommal előfordult nála durva viselkedés. Edit sejtette miről van szó, mivel kiskoruktól jól ismerték egymást, mégis reménykedett, hogy csak túlzott ingerültség volt az egész. Az aggodalom ennek ellenére ott feszült a gondolataiban. Tudta, hiszen szomszédok voltak, hogy Alan már néhány esztendeje - még az általános iskolában - fogyasztott az egyik könnyen beszerezhető kábítószerből. Néhányszor őt is csábította, hogy próbálja meg, hiszen attól nem lehet semmi baja. Mindig azzal érvelt, hogy meg kell ismerni ahhoz, hogy a kísértésnek ellen tudjanak állni.

Sajnos Alan nem mindig érte be kis mennyiséggel, és néhány társát is sikerült beszerveznie.

Tanáraik sejtették a problémát, de a fiút egyszer sem sikerült tetten érni. Rendőri razzijára is akadt példa, de Alan nem került feketelistára. Az osztályfőnök figyelmeztette a szüleit, ők azonban elengedték a fülük mellett az intő szavakat. Egyéb gondjaik voltak, főképpen házastársi konfliktusból fakadóak. A fiuk kábítószer-függőségének nem szenteltek kellő figyelmet. Volt alkalom, amikor az édesapja sértődötten távozott az iskolaigazgató kezdeményezte beszélgetésről.

Edit minderről tudott, és nagyon sajnálta a fiút, hiszen a legközelebbi gyermekkori pajtása volt. Mostanában kevesebbet társalogtak egymással, mint korábban, de az iskolában gyakran beszélgettek. Legtöbbször kellemes párbeszédet folytattak. A mai esemény után Edit arra gondolt, hogy Alan ismét nagyobb dózist vett be, vagy ismeretlen szerhez nyúlt. Az osztályközösségben arra is felfigyeltek, hogy az alkoholfogyasztás sem áll távol több diáktárstól, akik között Alan volt az egyik élenjáró. A rendszeres italozást eléggé nyilvánosan gyakorolták a diákok, nemegyszer még az iskolai szünetben is elfogyasztottak egy-egy doboz sört. Edit, aki a korához képest az átlagnál érettebb volt, többször próbált elbeszélgetni Alannal az észlelt problémákról - mivel őt valamennyire meghallgatta -, de a próbálkozásai legtöbbször kudarcot vallottak. Alan mindig kitért a kérdések elől, és olyan irányba terelte a beszélgetést, hogy a lényegről soha nem esett szó.

Edit ismerte a fiú családi körülményeit. Tudta, hogy a szülei folyamatosan pénzzel kedves-

kednek neki. Emellett mindketten a másik ellen „vásárolták meg” a fiukat, aki kihasználta a helyzetet.

Alan gorombaságán túl Editet két társuk, Tim és Tina magatartása is bosszantotta. Főképpen az idegesítette, hogy telefonjaik teljes fogságában vannak. Hogy nesztelenül magára irányítsa a figyelmet, és ne keltsen bennük okításra utaló benyomást, visszautalt a zenére.

– Rúzsa Magda még aránylag fiatal, talán harmincöt éves lehet, Szörényiék azonban már tényleg nem fiatalok, jóval túl vannak a hetvenen.

Tim és Tina mintha nem hallották volna, feléje se tekintettek. Edit tudta, hogy a magyar zenei élet sztárjait a társai nem ismerik, sőt már a szülők többsége sem. Nem vette zokon, mert biztosan nem beszél nekik róluk senki. Ő viszont az elmúlt években sokszor hallott az édesapjától a múlt század hatvanas-hetvenes éveinek magyar zenéjéről, így lehetetlen volt nem megjegyezni az énekesek nevét. És meg is kedvelte őket. A diáktársai közül a legtöbben azonban idegennek vélték a magyar zenét, mivel számukra „az egy másik ország zenéje”, ahogy egyesektől néha hallotta.

Edit eljátszozott a gondolattal, hogy mi történne a nemzedékével, ha egy napra kikapcsolnának minden információs rendszert és közösségi oldalt. Alighanem úgy hatna az a legtöbb fiatalra, és az idősebbek többségére is, mint ha reggel a mosdóban a lámpa nem világítana, a víz nem folyna a csapból, vagy még annál is szörnyűbben!

Néhány másodpercig figyelte még a társait, azonban nem bírta elviselni a hosszú csendet. Kis idő után határozottan szólott hozzájuk.

– Nem furcsa nektek, hogy amióta kiléptünk az épületből, mindhárman a mobilunkkal társalgunk? Az iskolaszünetben rendszerint arra döbbenek rá, hogy mindenki csak ezzel a fura szerkezettel törődik. A társra, a barátira nem figyelünk oda. Én sem vagyok kivétel, néha engem is elragad a facebook-mánia, de azért valamennyire megpróbálom magamat kordában tartani.

– Igazad van, én is így látom. El is rejtem mindjárt a dzsekim zsebébe, és ma többé nem veszem elő – reagált hízelegve Tim. Aztán, mintha mi sem történt volna, tovább nyomkodta okostelefonja billentyűit. Edit nézett feléje egy darabig, de nem szólt többet semmit.

Tina nem figyelte barátnője szavaira. Folyamatosan Alant próbálta felhívni, és küldte neki az üzeneteket, aki azonban nem válaszolt neki. Emiatt bosszankodott, és hangos megjegyzéseket tett, amelyeket eleinte nem szánt senkinek a körülötte tartózkodók közül. Miután feszültsége fokozódott, Edithez fordult.

– Nem válaszol, micsoda fura alak ez a fiú. Nem tagadom, tetszik nekem, mert nagyon csinos. De ha ennyire hülye, akkor nem fogok vele járni. Szerintem valami történik vele mostanában.

Edit sejtette, hogy a barátnőjét csak az érdekli, hogy közelebb tud-e kerülni Alanhoz. Tinában nem vetődött fel aggodalom Alan káros szenvedélyei miatt, csupán a szimpátia hiánya volt számára aggasztó. Azért jött el ma a diszkóba, hogy végre sikerüljön közelebb kerülnie a fiúhoz. Van neki egy másik barátja is, akivel azonban most már nem sokat törődik, mert beleszeretett Alanba, aki viszont a közeledését eddig nem viszonzta.

Edit nem rokonszenvezett Tina tervével, mivel a lány korábbi próbálkozásaira Alan rendszerint fittyet hányt, és ha valaki nem érez vonzódást a másik iránt, akkor szerinte kár erőltetni a dolgot. Főleg ha kapcsolatban áll az ember egy másik fiúval, aki rajong érte, amit Alan azt pontosan tudott.

Tina szavaira Editnek mondania kellett valamit.

– Én sem tudom, hogy mi lelte Alant. A lakótömbünkben, majdnem a szomszéd lakásban laknak, és kisgyermek korunkban mindig együtt játszottunk. Akkor még nagyon kedvesnek tűnt, tüneményes kisfiú volt. Amikor kamaszkorúvá cseperedtünk, felfedeztem benne, hogy a saját akaratát minden áron másokra kívánja erőltetni. Annak ellenére nekem nem volt ellenszenves. Agresszivitásának bizonyára több oka van. Én eddig nem kerültem vele mélyebb konfliktusba,

mert mindig kitértem a hóbortjai elől. Próbáltam vele néha beszélgetni a fiatalokat érintő dolgokról, azonban soha nem állt kötélnek. Olyasmit eddig nem észleltem nála, hogy nemzetiségi jellegű ellenszenvai vannak. Ők otthon nem beszélnek magyarul, pedig az anyukája magyar. Eléggé érdekes, és már kiskoromban felfigyeltem rá, hogy a fiához nem, de hozzám rendszeresen magyarul szólt az édesanyja. Nem tudom, hogy mi lehet ennek az oka. A szülei eléggé engedékenyek iránta, és bizonyára kevés időt szentelnek neki.

Edit szavai után kis ideig mindhárman hallgattak. Tina kérdezett volna valamit Alan családi körülményeiről, de – ismerve Edit jellemét – tisztában volt vele, hogy bővebben nem hajlandó beszélni róla.

Tim végül tényleg a zsebébe csúsztatta a mobiltelefonját, és látványosan, ide-oda lépegetve, a tenyerét dörzsölve készült arra, hogy valami figyelemkeltőt mondjon. Alan ügye különösebben nem érdekelt, ő legfeljebb annyiban volt csak a „szövetségese”, hogy néha együtt ruccantak ki egy sörre.

Timre jellemző volt az idegesség, amikor valami konkrétat akart mondani. Mókázni nagyon szeretett, és azt közvetlenül tette, de velősebb gondolatokkal ritkán rukkolt elő. Amikor az osztályban az éppen tanult témával kapcsolatban valamennyi diáknak válaszolni kellett a tanár rögtönzött kérdéseire, akkor mindnyájuk közül ő izgult a legjobban. Közben abban reménykedett, hogy nem kerül sorra. Több tanár felismerte Tim gyengeségét, ezért rendszerint kihagyták a kérdésfeltevésakor, ami a fiúnak nagy megkönnyebbülést jelentett. Amikor másképpen történt, legtöbbször dadogva, összefüggés nélkül motyogott valamit. Az írásbeli feladatoknál szerencsére sokkal koncentráltabb volt, így az eredményessége, még ha nem is volt kifogástalan a tudása, rendszerint közepesre sikeredett.

Ezúttal is hasonlóan történt. Kezdetben szaggatottan, idegesen beszélt. Főképpen azért akart mondani valamit, mert Editnek akart megfelelni. A lány ismerte Tim izalmát. Azt is tudta, hogy szimpátiát táplál iránta. Ő azonban néhányszori együttlétüket nem tekintette másnak, mint két diáktárs jó kedélyű társalgásának. Semmi mást nem érzett Tim iránt. Azzal tisztában volt, hogy előbb vagy utóbb tájékoztatnia kell erről a fiút. Nem kívánta megbántani, bár sejtette, hogy keserűség nélkül nem fog menni. Egyébként már néhány hónapja Edit is küzdött a társkeresésből fakadó érzelmekkel. Érezte, hogy szüksége van valakire, akit közelebb enged a szívéhez. Az igazi, ha ebben a korban egyáltalán van ilyen, valamiért nem jött. Próbálkozó, hozzá közeledni kívánó fiú bőségesen akadt, hiszen Edit csinos lány volt. Tim csak egy volt közülük. Édesanyja tudott e szorongásáról, és mindig hangoztatta, hogy még semmiről nem késett le, az ilyen döntések akkor következnek be, amikor azt nem várja az ember.

Az osztálytársai közül több lány is eldicsekedett azzal, hogy lefeküdtek már fiúval. Edit nem érzett ridegséget a testi kapcsolattal szemben, mert néha ő maga is szívesen simult volna valaki karjaiba. Az első közös buli utáni „korlátlan viszony” azonban nem volt híve. Tisztában volt vele, hogy ismerősei közül az olyasmit többen csak azért „vállalták”, hogy hengegjenek vele. Számára, bár mindössze 17 éves volt, fontosabbak voltak az önmagával szemben állított korlátok. Jóleső érzés volt, hogy a tükörbe pillantáskor nem kellett maga előtt lesütnie a szemét.

Az édesanyjával őszintén és nyíltan szoktak beszélgetni mindenről. A legmélyebb érzelmeiről azonban – ellentétben a legtöbb korabeli lánnyal – nem szeretett nyilvánosan beszélni. Partnerkeresésére az is hathatott, hogy félt a csalódástól.

Az elmúlt napokban az egyik idősebb diák jó benyomást tett rá. Edit azonban még nem volt biztos benne, hogy tud-e hozzá szorosabban közelíteni. A fiú ígérte, hogy eljön a diszkóba, de még nem érkezett meg.

A hirtelenül keletkezett zűrzavarban, amit Alan viselkedése okozott, Edit megfedekezett róla. Tim viszont folyamatosan próbálkozott közelebb kerülni hozzá, Edit azonban nem fogadta rokonszenvvel a közeledését. A fiú a korábbi próbálkozásainál erőteljesebben próbálkozott, amire Tina is felfigyelt.

– Hát én..., vagyis, hogy is... hogy is mondjam, nálunk otthon se másabb a helyzet - dadogta Tim, majd az első szavak után már gördülékenyebben folytatta.

– Az én apám magyar, de mi sem beszélünk otthon magyarul. A nagymamával és a papával mindig ezen a nyelven beszélek. Ők nem akarnak hozzám más nyelven szólni, mert szlovénul rosszul tudnak. Arra is emlékszem, hogy a dédszüleim, amikor még éltek, a cigányzenét szerették hallgatni, meg a magyar nótát, ahogy a nagyapám nevezi, és mindig sopánkodtak, hogy csak ritkán lehetett hallani. Azért a nagyszüleim is keseregnek, hogy mi fiatalok nem ismerjük a régi dalokat. Amikor vasárnap délután kiülnek a mamával a teraszra, sokszor eldúdolnak néhány régi dalt.

Edit akart mondani valamit Tim szavai után, de mégsem tette, nehogy azzal még motiváltabbá tegye a fiú közeledését.

Mivel senki nem szólt semmit, Tim folytatta a megkezdett témát. Elmondta, hogy a szülei magyar zenét már nem ismernek. Amikor néha házibuliban voltak, a szülők leginkább a horvát slágereket énekelték, mert fiatal korukban megszerették a fülbemászó jugoszláv slágereket, és csak arra tudnak igazán mulatni.

– Amúgy sem beszélünk egymás közt sokat, de amikor az apu otthon van, akkor ő hozzám és az öcsémhez leginkább magyarul szól.

Edit végül nem tudta megállni, hogy ne szóljon közbe, mert ő másképpen értékeli a nyelvi kötődést, és mindig felizgatják ezek a kérdések. Azonban csak néhány szót tudott kiejteni, mert Tim ismét magához ragadta szót, immár különösebb izgalom nélkül.

– Hagyjuk ezt a dumát! Magyar vagy nem magyar a zene, végül is kit érdekel! A közbeszólás Editet felingerelte.

– Én nem értem, hogy miért vagytok ennyire közömbösek minden iránt, ami magyar. Én sem szeretem a magyarkodást, azonban szeretem az anyanyelvemet. Számomra jóleső érzés, ha a környezetemben az emberek kedvesek és jókedvűek. Nekem a szlovénokkal és a horvátokkal sincs semmi bajom. Ahhoz, hogy a másik nyelvét tisztelni tudjuk, a magunkét szeretni és beszélni kell! Sajnos én is kevés magyar zeneszámot ismerek, sokkal többet szeretnék!

Miközben Edit beszélt, visszatért közéjük Alan. A tekintetében még ott remegett az idegesség. Két doboz sört hozott, és négy műanyag poharat. A sörösdobozok a bal hónalja alatt voltak, a poharakat a tenyerében tartotta, mert jobb kezével a telefonjával bajlódott. Érződött a leheletén, hogy egy-két doboz sört vagy valami más italt már elfogyasztott. Gúnyosan szólt hozzájuk.

– Vége van már annak a riccs-roccs zenének? A legszívesebben annak a pofjába vágtam volna a CD-t, aki kiválasztotta!

A barátok között ezek után lángra lobbantak az indulatok, mintha benzint öntöttek volna a parázsra. Tina számára volt a legkellemetlenebb a helyzet. Neki számításai voltak Alannal. Tüstént csillapítani próbálta a fiút.

– Alan, kérlek, ne beszéljél így! Engem sem vonz a magyar zene, de ekkora ellenszenvvel nem lehetsz iránta. Mindössze csak egy magyar számot játszottak ma este.

Alan idegesebb lett. Nehezen viselte el, ha valaki szembeszegült vele. Fizikai ereje és esetenként hencegő természete lehetővé tette, hogy a saját akaratát érvényesítése, és ellentmondást nem tűrően cáfoljon minden neki nem tetsző véleményt. Tina közbeszólása felingerelte.

– Tőled főképpen nem várom el, hogy papolj nekem! Megértetted?! – ordított a lányra, majd néhány másodpercnyi hallgatás után visszafogottabban folytatta.

– Éppen elég bajom van nekem a magyarral, meg a magyarsággal. Az édesapám állandóan azért szidja édesanyámat, mert a nagyszüleimmel magyarul beszél. Ő a magyar nyelvet nem érti, és az idegeire megy az. Anyám pedig nem akar a nagyszülőkkel szlovénul beszélni, annyira makacs. Azt is már mondták egymásnak, hogy elvállnak emiatt. Irtózom attól, hogy az emberek egy jelentéktelen nyelv[?!] miatt veszekednek, amelyet a Földön másutt sehol sem beszélnek, csak

egy kis szögletben az isten háta mögött. Nem élünk mi Magyarországon, és itt nem kell magyarul beszélni! Azt sem értem, hogy mi egymás között miért beszélünk ezen a nyelven?!

Közben kinyitotta az egyik doboz sört, és nagyot kortyantott belőle, majd Tim kezébe nyomta. Edit ismerte a fiú ingerlékeny természetét, és azzal is tisztában volt, hogy Alan a lelke mélyén nem gyűlölködő típus. Mostanában minden áron vezéregyéniség akar lenni, és ezért minden lehetséges alkalmat felhasznál.

Hogy csillapítsa a kedélyeket, Edit higgadtan, de határozottan szólalt meg.

– Úgy szoktuk meg mi négyen, hogy egymás között magyarul beszélünk. Ez errefelé ma már tényleg ritkaság. Az iskolában és az utcán alig lehet hallani, hogy társalgás közben a fiatalok magyarul szólnak egymáshoz. Mi éppen emiatt gazdagabbak vagyunk! Az a mi erényünk, hogy több nyelvben otthonosan mozgunk.

Tim ismét akart valami figyelemre keltőt mondani, de a nyelvről szóló diskurzus nem az ő műfaja volt.

– Szerintem badarság ennek nagyobb fontosságot tulajdonítani! Nekem tetszetek lányok, ezért beszélek veletek magyarul.

Tina a továbbiakban is Alánnak kedveskedett. – Én magyarul is beszélek, ha muszáj, de leginkább az angolt kedvelem. És a spanyol nyelv is tetszik. Igaza van Alánnak, hogy a magyarral úgysem tudunk semmit kezdeni. A közeli magyarországi boltokban mindenütt szlovénul is beszélnek, felesleges nagyobb erőfeszítést fektetni a magyar nyelv tanulására. Ellenezni persze mégsem kell, és aki akar, miattam beszéljen és énekeljen magyarul.

Alan nem tudott lecsillapodni. Tovább hetvenkedett, bár kevésbé durva hangon.

– Én a magyarokról mindig csak rosszat hallok. Minek nekik itt Szlovéniában jogokat adni? Ha ez Szlovénia, akkor legyen itt minden szlovén. És persze angolul tanuljunk, hogy boldogulni tudjunk másutt is a világban.

Tim nyugtatni próbálta, ezért az ivásra próbálta terelni Alan figyelmét.

– Hagyjuk ezt az egészet! Inkább igyunk egyet a sörből! Vagy nem azért hoztad a másik dobozt?
– Azért hoztam – válaszolta Alan, majd hengege folytatta.
– Azt hazudtam, hogy elmúltam már tizennyolc éves, és a pincérnő elhitte. Nemsokára amúgy is az leszek, mit számít a hiányzó egy-két hónap.

Hogy a hengegésben Tim se maradjon el, azt füllentette, hogy a múltkor a bevásárlóközpontban három doboz cigarettát kért, és nem kérdezték meg tőle, hogy nagykorú-e. Alan elmosolyodott a hallottak után, és arcvonásával Tim tudtára adta, hogy nem hisz neki. Már-már úgy nézett ki, hogy kellemesebbé válik a beszélgetés, ám Tina akaratlanul visszabillentette annak menetét a korábbi témára.

– Koccinthatunk mi sörrrel is? – kérdezte mosolyogva, majd elmondta, hogy nemrég volt náluk egy magyarországi ember, aki az édesapjával nem akart sörrrel koccintani, mert a magyarok azt nem teszik. Alan tüstént közbeszólt.

– Mi nem vagyunk magyarok!

Edit is felemelte a hangját. – Én magyar vagyok! Mindenki annak vallja magát, aminek akarja, azonban fogadjátok el, hogy én semmivel sem érzem magamat kevesebbnek, mivel magyar vagyok. Az ember lehet jó vagy rossz, gonosz vagy jóakarátú, de azért, hogy magyarul érez, mert annak nevelték, senkinek nem kell szégyenkeznie! Ti is mindnyájan vegyes házasságban születettetek. Nem értem, hogy miért van bennetek ekkora ellenszenv? Főképpen benned, Alan?

– Nincs bennünk ellenszenv – szólt közbe bizonytalanul Tim. – Hülyeség ez az egész. Én európai vagyok, és csupán az érdekel, hogy hol lehet nagyokat bulizni. Téged Edit túlságosan felingerel az ilyesmi. Alan nem gondolta komolyan, amit mondott.

Alan cáfolni próbálta Tim hízelgő állítását, azonban Editet nem lehetett elhallgattatni.

– Én nyugodt természetű vagyok. Nem tudom azonban elfogadni, ha az emberek olyasmiről

beszélnek, amit nem ismernek. Ilyen vidéken, ahol több nemzetiség él együtt, ismerni kell a másik természetét, szokásait. A legtöbbször abból származik az ellentét és a baj, hogy nem ismerjük a tényeket, és nem is teszünk érte, hogy megismerjük őket. Az ismeretlentől pedig félünk! Az különösképpen nevetséges, hogy magyarul kiabáljuk azt, hogy mi nem vagyunk magyarok!

– Miről beszélsz te? – szólt közbe Alan harsány hangon. A lány nem hagyta magát letorkolni. Közvetlenül a fiú szemébe nézve mondta:

– Többek között arról, hogy itt senki nem találta ki, és nem szállította ide a magyar beszédet, mert az itt régóta jelen van.

– A magyarok elvették a szlovénoktól ezt a földet, mondta az egyik tanárnő – felelt tovább Alan, miközben egy lépéssel hátrébb lépett a tekintetét rá szegező Edittől. A lány mély lélegzetet vett, csillapítani próbálta reakcióját, és higgadtan, megfontoltan szólt.

– Mi már elége felnőttünk ahhoz, hogy felismerjük, hogy egyes témákat illetően egyoldalúan tanítják erre felé a történelmet. Fontos, hogy az eseményeket minden lehetséges oldalról megvilágítsuk és megismerjük. Már akit érdekel ez a téma. A nagyanyám olyan tanárnő volt, aki magyarként a szlovénokat nagyon tisztelte. Sokszor hallottam tőle, hogy a huszadik században mindkét népet sok bántódás érte, ezért tanulni kell a hibákból. Azt is sokszor elmondta, hogy ezen a vidéken ezer esztendeje békésen megvolt egymás mellett a magyar és a szláv nép. Hogy a népvándorlás korában ki érkezett egy-két évszázaddal korábban, arról a 21. században badarság vitatkozni. A konfliktust az szítja, akinek nincsenek jó szándékai, sem kellő szintű ismerete a körülményekről!

Edit monológja után három társa csendben volt. Alan nyugtalanul toporgott, és kényszerezetten tekintgetett az iskolaépület felé, de nem mondott semmit. Mindenki mással szemben durvább lett volna, de Edit előtt elhallgatott. Tina szakította meg ismét a csendet.

– Amit mondasz, érdekes. Talán jobban megérteném a magyar irodalmat, ha például egy-egy regény cselekményének történelmi hátterét is jobban megismertem volna. Annak hiányában sokszor nagyon idegennek tűnt az éppen olvasott história. Nekem otthon nem beszéltek ilyen miről. Ki tudja miért, de úgy alakult, hogy én szlovén lettem. A szlovén nemzethez tartozni is szép és becsületes dolog. A magyarokat azonban mindig tisztelni fogom. De most már táncoljunk tovább, már odabent angol zeneszámot játszanak.

Editet hívta valaki a mobiltelefonján. Az időközben felerősített fénynél sem látta pontosan, hogy kitől érkezett a hívás. A zaj nagy volt, beszélni nehezen tudott volna, ezért elhagyta a helyiséget. Ő is felizgatta magát az elmúlt percekben, és kapóra jött neki, hogy elválhatott a társaságtól. Az elmúlt percekben teljesen megfélemedezett róla, hogy a buli kezdetén várta valakinek a hívását. A közeli sportpálya felé sétált, és nagyon megörült, amikor a nem fogadott hívások között Robi nevét olvasta.

Tüstént felhívta a fiút, és közölte vele, hogy még a diszkóban van az osztálytársaival, de nem akar már hosszan maradni. Sürgette Robit, hogy minél hamarabb jöjjön az iskolához. Tudta, hogy már későre jár az idő, és ő rendszerint betartja a hazamenetel ígért időpontját. Edit nevelésénél meghatározó szerepe volt a rendezett családi környezetnek, azért nyugodtabb a viselkedése, mint a legtöbb diáktársáé. A nagyszülőkkel való együttlét szintén kedvenc időtöltése közé tartozott. Az alkalmi szórakozásokat a szüleiivel mindig összehangolta, ezért korrekt bizalmi viszony alakult ki közöttük, melyben alig volt helye szerepváramnak.

Edit esetében a szorgalomhoz kifinomult értelem is társult, ezért már az általános iskola befejezésekor érettebbnek tűnt a pajtásainál. Ennek ellenére nem tartotta magát beskatulyázottnak, sem régimódinak, de zseninek sem. Azzal is tisztában volt, hogy többen különcként tekintik, de az különösebben nem zavarta. Két távolabbi rokona betegsége révén közelről megtapasztalta a függőség kárát. Az édes borok azonban ízlettek neki, azért az általános iskola befejezése után

különleges alkalmakkor néhány korty muskotályost vagy újévkor egy pohár édes pezsgőt szívesen elfogyasztott.

Alan egyre gyakoribb kilengéseiről Edit gyakorta elbeszélgetett a saját szüleivel, mivel -szomszédok lévén - családjaik jól ismerték egymást. Tudták, hogy már régóta ellentétek voltak Alan édesapja és édesanyja között, és mindkettő a saját útját járta. A kialakult helyzet Alanra negatív hatással volt.

Edit az utóbbi hónapokban, főképpen édesanyjával, többször elbeszélgetett saját érzelmeiről, a szerelmi vonzódásairól is. Közöttük nem volt tabu, ami a lány öntudatának, személyiségfejlődésének kellő szilárdságot adott.

A néhány perc alatt, miközben Robira várakozott, gondolatban végigfutott benne az édesanyjához fűződő őszinte viszony, és elégedettség töltötte el miatta.

Alig vette észre, hogy Tim kijött utána. Lassan közelített feléje, és amikor néhány lépésre volt tőle, megállt és szótlánul bámulta Editet. A lány elmosolyodott, de mivel Tim nem mondott semmit, megszólította.

- Mi történt, Tim? Ismét valami baj van?

- Dehogy! Csak te szótlánul kijöttél, én sem maradhattam tovább ott, mert feleslegessé váltam Alan és Tina számára - válaszolta mosolyogósan.

Edit szerint nem sok közös érdeklődési pont fedezhető fel Alan és Tina között, ennek ellenére bizakodásra utalóan megjegyezte, hogy talán jól meglesznek majd egymással.

Míg Edit beszélt, Tim egyre közeledett hozzá. A lány felismerte, hogy a fiú elégé izgatott. Mielőtt rákérdezhetett volna annak okára, Tim ragadta magához a szót.

- Tina és Alan szenvedélyesen csókolják egymást. Valahogy így - mondta, és váratlanul, durva mozdulattal magához rántotta Edit arcát, és erőszakkal csókolni kezdte a száját. Edit először megtorpant a meglepetéstől, majd ki akarta magát szakítani a fiú karjaiból, ami csak nehezen ment, mert Tim görcsösen magához szorította. Néhány másodpercig tartó civakodás után végül sikerült eltaszítania magától. a történetek után szóhoz sem tudott jutni. Néhány lépést tett hátra, majd tőle szokatlan szavakkal szidni kezdte Timet.

- Megbolondultál, Tim! Ma este mindenki megőrült?! Szemtelen alak vagy, vedd tudomásul! Rólad ezt nem feltételeztem soha, szégyelld magad! Azt gondoltam, hogy nyugodt fiú vagy és barát, te pedig úgy nekem rontottál, mint egy fenevad. Többet nem barátkozom veled!

Tim sápadt lett, és a közeli padra rogyott. Az történt vele, amitől a legjobban rettegett. Az erőszakoskodástól mindig félt, most mégis azt követte el. Mondani akart valamit, de közben motorkerékpár közeledett feléjük. Robi állt meg a közelükben, aki két évvel idősebb volt náluk. Mindjárt fölismerte, hogy Edittel valami történt.

- Sziasztok! Ti ketten vagytok csak itt a sötétben?

Editet sokkolta a csók-jelenet, és most még jobban érzete a hatását. Azzal tisztában volt, hogy ha Robinak elmondja az előbbi eseményt, ő azonnal Timnek ront. A megleckéztetés ráférne a szokatlanul agresszív Timre, de a verekedés csak tovább súlyosbítana a helyzetet. Higgadságot próbált színlelni, ami nem sikerült neki meggyőzően.

- Dehogy, csak ...éppen ...kijöttem egy kicsit...

- Valami történt köztetek? Idegesnek látszol - vágott közbe Robi. Majd Timhez fordult mérges tekintettel: - Csak nem te csináltál neki valamit?

Tim motyogott, értelmes szó nem jött ki a száján, és próbált eltávolodni tőlük. Robi látta, hogy szökni próbál, amitől nagyon feldühödött. Határozott lépésekkel utána eredt és megragadta a mellén az inget. Ráncigálni kezdte Timet, majd a földre taszította. Edit ezt meg akarta akadályozni, ezért Robi elé lépett.

- Kérlek, Robi, hagyd ezt abba! Ma mindenki megbolondult! Kérlek, ne nyúlj Timhez! Ezután Tim felé fordult, és kérte, hogy tűnjön el.

Robi számára semmi nem volt világos, de bosszantotta, hogy valami történt Tim és Edit között. Néma csend következett néhány másodpercig, majd Editnél eltört a mécses. Ennyi szörnyűséget nehéz elviselni ilyen rövid idő alatt. Robi csalódottan leült a padra, és cigarettára gyújtott. Mélyen leszívta a cigaretta-füstöt, aztán intett Editnek, hogy üljön le mellé. A lány szót fogadott, de nem ült teljesen a fiú közelébe, hanem a pad másik végére.

– Megmondanád, hogy mi volt köztetek? Én azt gondoltam a múltkori találkozásunk után, hogy vonzódsz hozzám. Tévedtem? – tette fel a kérdést Robi.

Edit szuszogott, mert nagyon pocskékul érezte magát. Hosszan törölgette zsebkendőjével a szemét és az orrát. Suttogva válaszolt.

– Rokonszenves vagy nekem, azonban nem tűröm, ha valaki durva.

– Én nem vagyok durva, csak neked akartam segíteni – szólt közbe Robi idegesen.

– Téged akartalak megvédeni! Ez a köszönet érte?! Hát legyen, én békében hagyjak.

Még mielőtt Edit bármit szólhatott volna, hogy a durva jelző nem neki, hanem Timnek szólt, Robi gyors mozdulattal felugrott a padról, motorkerékpárjára pattant és elhajtott a sötétbe.

Ezek után Edit még jobban magába roskadt. Hányingerrel küszködött, ami olyankor szokott jelentkezni nála, amikor nagyon ideges volt. Ömlött a könnye, és továbbra is félhangosan szuszogott. Nem volt már képes figyelni arra, hogy mi történik körülötte, csak ült a padon mozdulatlanul. Úgy érezte, hogy hömpölyög valahol a semmiben, ahol sok egyforma arcra cinikus mosoly özönlik feléje. Érthetetlen hangok, bekiabálások foszlányai zajongtak körülötte, miközben ő mozgásképtelenül lebegett. Félelme folyamatosan erősödött, azért ösztönösen behunyta a szemét, és összeszorította a fogait. A sírás fogvacogást idézett elő. Hasonló élménye csak álmában volt, amikor szaladni próbált egy szörnyeteg elől, de a lábai nem engedelmeskedtek neki. Máskor azt álmodta, hogy futni próbált valami elől, az izzadásig erőlködött, de semennyit nem haladt előre. Mielőtt elérte volna üldözője, mindig felijedt az álmából. Most azonban ébren került hasonlóan szörnyű állapotba. Izzadságot most nem érzett, de a remegés kiterjedt az egész testére. Nem fázott, mégis vacogtak a fogai.

Azt vette csak észre, hogy valaki megállt előtte. A matektanár volt, egy harmincöt-negyven év körüli férfi, aki ügyeletes-féle volt a rendezvényen.

– Jó estét, kisasszony! Te itt szomorkodsz? – kérdezte mosolyogva a lánytól. Nem ismerte fel Edit állapotát a sötétben, mert az érkezése előtt történeteket nem látta.

– Én azt gondoltam, hogy amilyen okos vagy a matekórán, olyan vidám tudsz lenni a buliban. Főleg így záróra felé, mert nemsokára véget kell vetnünk a vigadalomnak. Az igazgató csak tizenegy óráig engedélyezte a diszkót. – Mivel Edit nem szólt, a tanár folytatta. – Amikor én voltam diák, többször volt buli az iskolában. Akkoriban még a környéken másutt nemigen lehetett szórakozni.

Edit nem értette pontosan, hogy miről beszél neki a tanár. Bármennyire kedvelte a matekot, ezúttal a tanárral nem volt kedve társalogni, amit hozzá szokatlan ridegséggel közölt is vele.

– Elnézést kérek, de nem érzem jól magam. Nagyon rossz kedvem van, ezért most arra kérem, hogy hagyjon magamra. Ezt követően a két tenyérébe hajtotta az arcát, könyökeit pedig a térdre támasztotta. Biztos volt benne, hogy a férfi magára hagyja.

A matektanár azonban nem ment el. Leült mellé a padra. Kis ideig csak a lélegzetét lehetett hallani, aztán szokatlan, hízelgő hangon szólt Edithhez.

– Megbántott valaki? Meséj nekem nyugodtan, bennem bízhatsz – közben a jobb kezét Edit vállára tette. A lány ideges lett, hirtelen felugrott a padról, és néhány lépéssel távolabb lépett. A férfi követte, és megragadta a kezét.

– Mit csinál? Hagyjon engem békén! Ma este mindenki végképp megbolondult! – kiáltotta hangosan, miközben próbálta a kezét kirántani a tanár markából. Nem sikerült neki, mert a férfi erősen, határozottan megragadta őt, és magához szorította. Edit kiáltozott, de senki nem volt a közelükben. A matektanár durva lett, visszalökte a lányt a padra. Ismét mellé ült, az egyik oldaldeszkanak szorította Editet és erősen a karjaiba fogta.

– Ne bohóckodjál, te lány! És ne kiabálj, mert én nem akarok neked semmi rosszat. Ha nem hallgatsz rám, annak csúnya vége lesz – mondta határozottan. Már néhány hete figyeltek, és mindig arra gondoltam, hogy megcsókollak. Nagyon tetszel nekem, ne félj tőlem. Senki nem fogja megtudni.

Edit segítségért kiáltott, amennyire még jött hang a száján, és teljes erejét bevetve ki akarta magát szakítani a férfi szorításából. A tanára tenyerével befogta a lány száját, és tovább csókolta arcát, kezét. A dulakodás zaját az egyik diák végül meghallotta, és szólt a többieknek. Odarohantak néhányan a padhoz, Alan és Tina is. A tanár akkorra elengedte Editet, aki a földre zuhant, majd néhány másodpercre elájult. Tina hozzá rohant, mellétérdelt, és fejét a saját combjára helyezte.

Alan kérdőre vonta a tanárt, bár nem tudta, hogy mi történt pontosan. A férfi ideges volt, és ártatlanságot színlelt. Azt állította, hogy valaki bántani akarta Editet, ő pedig segíteni próbált neki. Alan számára a matektanár nem volt meggyőző, de ezúttal uralkodott magán, és az amúgy is sajnálatos eseményből nem csinált még nagyobb bajt. Bizalmatlansága jeléül csak a fejét tekergette, majd ő is Edit mellé térdelt.

Edit is hallotta a tanár utolsó szavait, és mondani akarta, hogy „Hazudik!”, de nem jött ki hang a száján. Hirtelen felállt, majd ismét lerogyant a fűre. Sírógörccs vett rajta erőt; a fejét a térdei közé szorítva zokogott.

Valaki közben hívta a mentőket. Az orvos gyorsan megérkezett. Fizikai sérülést nem fedeztek fel a testén. Egyértelmű volt azonban, hogy a lány sokkos állapotba került.

A mentőkocsi elszállította a közeli rendelőbe, ahol alaposabban megvizsgálták. Nagy fáradtságot érzett, és szörnyően szomorú volt. Nem értette, hogy miért történt vele mindez. Úgy peregtek az elmúlt percek, hogy egyik szörnyűségből a másikba zuhant anélkül, hogy bárkinek elmondhatta volna az igazságot. Szégyenkezett is – bár semmi oka nem volt rá –, hogy e krimibe illő szörnyűségnek éppen ő volt a szenvedő alanya. Azzal kellett szembesülnie, amit a legpeszsimistább perceiben sem tudott elképzelni. Szörnyű érzés volt, hogy eddigi harmonikus élete egy szempillantás alatt összetört. Sok ördögi megnyilvánulás szorult Edit utóbbi másfél órájába. Összevissza kószáló gondolatfoszlányok közepette felröptetett magának, hogy elment a diszkóba. Ha otthon marad, bizonyára semmi baja nem történik.

A mellette álló orvos kérdéseire nehezen tudott odafigyelni.

– Vissza tud emlékezni, hogy mi történt maga körül? – ismételte meg lassú tempóban a kérdést az orvos. Edit ezúttal pontosan értette a szavait.

– Azt hiszem, hogy emlékszem mindenre. Rettenetes volt, ahogy nekem esett... válaszolta, majd hirtelen elhallgatott. Egy pillanatig arra gondolt, hogy célszerű-e mindent elmesélni, amit először a szüleinek szeretne elmondani. Az orvos sejtette, hogy a lány tudatosan szakította meg a mondanivalóját, de nem kívánta tovább gerjeszteni sokkos állapotát, ezért hagyta néhány másodpercig. Mivel Edit hallgatott, halkán tette fel kérdéseit a doktor.

– Ki bántotta, ki rontott magának?

– Doktor úr, arra kérem, hívják fel a szüleimet, hogy jöjjenek el értem – jegyezte meg halkán válasz helyett Edit.

– Már intézkedtünk, remélhetőleg pillanatokon belül itt lesznek a szülei. Amennyiben nem kíván válaszolni a kérdéseimre, nem unszolom tovább. Hallottam a segítségére siető tanár állítását, aki azt mondta, hogy az egyik diák ráncigálni kezdte, de amikor ő megérkezett, elrohant a tettes. A további fejleményeket majd a nyomozók kiderítik. – magyarázta az orvos.

Edit az orvos szavai után még sápadtabb lett. Kétségbeesetten körülnézett, és ismét szédülni kezdett.

Azt nem tudta, hogy a társai mennyit láttak a történetekből, az orvos szavai alapján alighanem semennyit. Azt sem tudhatta, hogy Alanban felvetődött-e a gyanú a matektanárral szemben, de ha tudta volna is, az esemény tisztázásánál az est során más vonatkozásban csalódást okozó Alan feltételezése nem jelentene számára megnyugvást. Hogy Tim szokatlanul agresszíven viselkedett, Edit számára teljesen jelentéktelenné vált. Csak arra volt képes gondolni, hogy a matektanár, aki a történetek után azonos lett számára a világra zúduló minden gonoszszággal,

el akarja kendőzni a tettét, bármit is fog ő mondani. Óriási volt benne a félelem, hogy ebből a kaotikus állapotból hogyan tud majd kikecmeregni? Pedig kellemesen indult az este, egészen a magyar zeneszámgig minden kiváló volt. Bár csak akkor állt volna meg az idő, gondolta magában, miközben könnyezett és nagyokat sóhajtott! De az időnem állt meg, és utána egy olyan óra következett a lány életében, ami felért a pokollal.

RIEGER TIBOR: Minden születő gyermek köszöntése

Pál Péter

Szerte

Túlföldről, ha hazatérsz,
a nagy semmi vár,
idegszag, mi rád szakad
bőrre szabott gondolat,
égbe nyúló szűk
határ.

Mióta Túlföld egy álom,
szerte van, ki voltam,
s nem találom.
Ha rettegnék, seperj össze
halkan,
hogy egy kupacban legyek
magammal.

Nem álmodnék rólad,
hosszú, nehéz álmokat,
füst vagy csak, mint
odafönt az áldozat.

Fél lábbal Túlföld mezején
csípve ölel még a szív,
Csapkodsz a bozótban,
mint ki szelíd nyúllal vív.

Visszaút

most minden egyszerű

kitárulnak az ég ablakai
egy olyan horizonton, ahol egy leszel a
a hajnallal, s a perzselő napon az
égbe párolognak
tömény emlékeid

már nem érzed a szemedig feltörő
zuhatagot, a felhők súlyát fejedben

a lány semmi ölén
csak lenni szeretnél, mint
fű közt keringő pehely

és úgy mint ki
elhiszi még
az első lépés előtti meséket

Zongorista

Egy *másik* tegnapi
összefonódnak szemeink
és azon az augusztusi estén,
a zongora mellett, ahogy
fölém hajolsz a kedvenc
dalod után, megérintem
csuklód, majd válladig
kívánczó ujjamba száll
valami szokatlan.

Csend. Csak a vendégek
cseverésznek egyre. Van, aki
hanyagul odapillant felénk,
hisz korán van még, hol
marad a Hit the road Jack meg
a Jégszív, de annyi
mondanivaló akad, hogy
nem is számít igazán.

Lesben állnak mind,
közel a felezőponthoz,
ahol tán kötélle válik a nyakkendő
s a sörtől feloldódva ravaszul
hunyorog egymásra a sok
komoly hölgy és úr, várva az
utolsó dobást ősz előtt.

Idősebb lehetsz nálam.
De csak egy kicsivel.

Szoknyádhoz simuló övem alatt
s a torkomban
ajzott döbbenet,

mert ahogy szemedhez közelítve
arcom egybemosódnak pupilláid,
s kiszáradt ajkam érzéketlen
dombját átjárja kívánczó leheleted,
már nem zongoristád vagyok,
valami kevesebb, emberibb,
mulandóbb annál.

Felhő

Néha halk folyónak hiszlek, de
ha beléd néznék, megrepedezik
a szemgolyóm hajszálhálója.
Sima még az arcod, amolyan
bolondság előtti, még nem tudsz
a fallá válásról, a szélbe tompuló
kiáltásról.

Még kacagsz, mint egy felhő,
ami folyton napközben bukkan fel,
a derűs téli ég vagy, mi a csukott
ablakból olyan májusinak tűnik.

Egyszer láttalak csak.
Aztán nem bírtam már
a tüdőt markoló izgalommal.
Kiálltam a hidegbe,
hogyan az égre meredvén
árkokba döngöljön a
hófúvás.

Pisnjak Attila

Mozaikok a Lendvai Nemzetközi Művésztelep történetéből

A Lendvai Galéria és Múzeum 2022 augusztusában szervezi meg az 50. Lendvai Nemzetközi Művésztelepet. A jeles jubileum kapcsán május 18-án a lendvai vár kiállítótermeiben megnyílt az a retrospektív kiállítás, amely az eddigi 49 művésztelep teljes történetének a bemutatását hivatott megvalósítani; ehhez a kiállításához szeptemberben csatlakoznak az 50-ik művésztelep alkotásai is.

1973-ban a művésztelep szinte betört a Lendva környéki kulturális és művészeti világba. A maga frissességével nemcsak a művészvilágot igyekezett maga mellé állítani, hanem a szélesebb társadalmat is. A művésztelepet mások mellett Király Ferenc hozta létre, és a fő célja a Pandur Lajcsi festőművész előtti tisztelgés lett volna. Pandur abban az évben ünnepelte volna a 60. születésnapját, azonban néhány hónappal korábban elhunyt. Ennek ellenére (vagy épp ezért) az ő tiszteletére tartották meg a művésztelepet, amelyet akkoriban még festőtáborként emlegettek, hiszen csak festőművészek vettek részt rajta.

Az első művésztelep katalógusában Szúnyogh Sándor megfogalmazta a kezdeményezés hosszabb távú célját is: az itt készült alkotásokból egy galéria vagy állandó tárlat létrehozása. Fontosnak tartotta emellett a baráti légkör, a különböző nemzetiségű alkotók közötti szinergia

megteremtését is. Bár kizárólag a szűkebb környékről vettek részt művészek, már ekkor előre vetítették, hogy a jövőben nemzetközivé teszik az eseményt.

Szűnyogh bizakodóan tekintett a jövőbe: *„Bízunk benne, hogy Lendvának is és Lendva lakosságának is szüksége van a képzőművészeti kultúrára, a művészekkel való közvetlen kapcsolatra, valamint egy értékes képzőművészeti galériára. Ha mindez megvalósul, akkor célunkat elértük.”*

A gyűjtés és bemutatás mint múzeumi alapelv közvetett megfogalmazása nem véletlen, ugyanis ekkortájt volt kialakulóban maga az intézmény, így a Nemzetközi Művésztelep és a Galéria-Múzeum története lényegében elválaszthatatlan egymástól. A gyűjtemény létrehozásának alap gondolata volt az a manifesztáció, amely megkülönböztette a lendvait a többi akkortájt alakuló művészteleptől.

Az 1973-ban útjára indult művésztelep az évek során számos változáson esett át, ami leginkább a gyűjtemény változatosságában érzékelhető, hiszen a festésztől a grafikán át a szobrászatig minden ág képviselteti magát benne. Kezdetben kizárólagos jelleggel a festészet állt a fókuszban, majd folyamatosan új ágak, illetve műfajok csatlakoztak hozzá: az intarzia, a kisplasztika, a grafika és a textilművészet.

Az elmúlt fél évszázad során készült művek többsége festészeti alkotás, ami egyrészt azzal magyarázható, hogy a festészet a képzőművészet legelterjedtebb, mondhatnánk legmeghatározóbb ága, másrészt azzal, hogy a legkevésbé anyag- és időigényes, ami fontos szempont lehet akkor, ha a rendelkezésre álló anyagiak korlátozottak.

A festészeti gyűjtemény több stílust is felvonultat, és a motívumvilága is rendkívül gazdag. Az alkotókra nagy hatást gyakorolt a város, illetve annak látképe a mögötte húzódo dombossággal és szőlőültvényekkel, továbbá a vidék természeti és épített öröksége. Rengeteg alkotás készült ezekkel a motívumokkal.

Érezhetően kevesebb figurális alkotás keletkezett. Ugyanúgy meglehetősen kevés csendéletet született, és azok sem klasszikus értelemben vett motívumot ábrázolnak, inkább egy-egy érdekes tárgy, beállítás vagy éppen kísérletezés gyümölcseként jöttek létre. A művésztelep festménygyűjteményére minden tekintetben a heterogenitás jellemző, ami egyfajta hozzáadott értékkel ruházza fel azt.

A művésztelep életében 1977-ben született meg az első háromdimenziós alkotás. A szervezők már ekkor ráéreztek arra, hogy a gyűjteménynek kimondottan jót tesz, ha a festészet mellett más képzőművészeti ágak is képviseltetik magukat. 1982-től erőteljesebben jelen volt a kisplasztika, sőt új anyagnak, a terrakottának nyitott új perspektívát. Innentől kezdve egészen 1990-ig minden évben legalább egy keramikus is részt vett a művésztelepen. Legnagyobb mérföldkőnek mindenképpen a 2005-ös évet nevezhetjük, amikor a művésztelep életében először alkalmazták a bronzöntés technikáját, sőt azóta kizárólag ebben a technikában alkotnak a részt vevő művészek. Ennek köszönhetően egy páratlan kisplasztika-kiállítás jött létre a vár padlásán.

A művésztelepen született szobrok közül több kimondottan Lendva közterületeire készült, aminek köszönhetően a polgárok és a városba látogatók közelebbről is megismerkedhetnek velük. E szobrok zömmel kőből készültek, de van példa faszobrokra is.

A művésztelepet nemcsak az anyagok és a művészeti ágak iránti teljes nyitottság jellemezte, a szervezők az alkotókat nem korlátozták sem formai, sem motívumbeli kötöttségekkel. A telep létrehozói már első alkalommal is a nemzetköziséget tűzték ki célul. Így a különböző országokból érkező alkotóknak köszönhetően valódi nemzetközi gyűjtemény jött létre, amely több száz tételt tartalmaz, ezért teljes bemutatása lehetetlen vállalkozás.

A kiállítás anyaga egy kurátori válogatás, amely a művésztelep történetének legrepresentatívabb alkotásait kívánja bemutatni, beleértve magát a gyűjteményt és a jellemző technikai, motívum- és stílusbeli különbségeket is.

A tárlat 2022. október 31-ig látogatható.

Figyelembe vette-e a trianoni határ a magyar–szlovén nyelvhatárt a Muravidéken? ¹

Bevezető

Az első világháborút követő párizsi béke megalkotói Közép-Európára nézve a politikai újrendezést elsősorban az etnikai elv mentén deklarálták felépíteni. Ezért a térségben, amelyen korábban három birodalom, az orosz, a német és az osztrák-magyar osztozott, nemzetállamok sorát alakították ki azzal a stratégiai céllal, hogy a jövőben elejét vegyék a német keleti, illetve az orosz/szovjet nyugati terjeszkedésnek.² A térség politika újrafelosztásánál azonban az etnikai elvet elsősorban az úgynevezett győztes országok, nemzetek szempontjából vették figyelembe. Így történhetett meg, hogy a Habsburg Birodalom, vagyis az Osztrák-Magyar Monarchia helyén létrejövő „nemzetállamok” közül csak a háborút veszített két állam, Ausztria és Magyarország mondhatta el magáról, hogy homogén nemzetállam, mivel a nemzetiségek aránya nem haladta meg a 10%-ot. A kettős monarchia helyén létrejövő többi államban azonban a nemzeti kisebbségek aránya meghaladta a 25%-ot, annak ellenére, hogy a néprajzi-etnikai adottságok lehetővé tették volna az etnikailag/nyelvi igazságosabb határok meghúzását.³ Ez különösen Magyarország, illetve a magyarság esetében volt kézzelfogható, mivel a trianoni békediktátum körülbelül 3,3 millió magyart csatolt el, ebből valamivel több mint másfél millió magyart szakított le közvetlenül az anyaországi magyar tömbről. Vagyis, közvetlenül a trianoni határ nem magyarországi oldalára, tehát Csehszlovákiába, Romániába, Jugoszláviába és Ausztriába a trianoni békét követően 1,5 millió magyar anyanyelvű személy került. A kisebbségbe került magyarok közül 1,5 millió viszont szórványban élt,⁴ vagyis sem az anyaországi, sem a határ túloldalán vele érintkező magyar etnikai tömbevel nem volt közvetlen kapcsolata. Közülük is kiemelkedik a székelytömb Erdély sarkában.⁵

Az etnikai elv vagy a nyelvi hovatartozás elvileg fontos szerepet játszott a trianoni határ muravidéki szakaszának megrajzolásában is. A jugoszláv küldöttség ugyanis az etnikai elvre hivatkozva igyekezett 1919 első felében elérni a békekonferenciánál, hogy a Vas és Zala megyékben élő

1 A „Trianon és Zala megye” című tudományos konferencián Zalaegerszegen, 2021. június 4-én elhangzott előadás bővített, jegyzetekkel kiegészített szövege. A szerző kutatását az „ARRS, raziskovalni program, P5-0081, SI, Manjšinske in etnične študije ter slovensko narodno vprašanje” valamint az „ARRS J6-1801, Postimperialne tranzicije in transformacije iz lokalne perspektive: slovenska mejna območja med dvojno monarhijo in nacionalnimi državami (1918–1923)” című projektek támogatták.

2 Ma már tudjuk, hogy a nemzetállamok rendszere pontosan arra nem volt alkalmas, amire a nyugati nagyhatalmak elsősorban szánták, vagyis a német és orosz/szovjet expanzió megállítására.

3 Romsics 2020a. 181–185. p.

4 A szórvány kifejezésnek nincs pontos meghatározása. Tanulmányomban minden olyan magyar csoportot ide soroltam, amelyek tagjai nem érintkeztek közvetlenül az anyaországi és az azzal összefüggő határon túli magyarsággal. A szórványság, szórványsodás problémaköréről lásd: Sebők 2011. 123. p.

5 Erről bővebben: Lókkös 2012. 112–124. p.

szlovén lakosságot csatolják az új délszláv államhoz. A kezdeményezésük sikerrel járt, mivel az illetékes Területi Bizottság amerikai tagja, Douglas Johnson a szlovén származású Matija Slavič által készített, a magyar népszámlálási adatok alapján megrajzolt térképekre és magyarázatokra hivatkozva érte el, hogy a Muravidéken a Mura és Rába folyók vízválasztója mentén húzzák meg az új politikai határt.⁶

Az új határ azonban itt sem vette teljes mértékben figyelembe az etnikai elvet, aminek következtében több ezer magyar anyanyelvű személy került a Muravidéken jugoszláv fennhatóság alá, valamint néhány ezerre tehető a magyar állami keretek között maradt szlovének száma a Rába mentén.⁷

Jelen tanulmányban arra vállalkozom, hogy különböző összeírások és népszámlálások segítségével bemutassam, hogyan változott a magyar-szlovén nyelvhatár a 19. század első felétől a 20. század elejéig, és ennek kapcsán válaszoljak arra a kérdésre: követte-e a trianoni, vagyis a politikai határ, az etnikai, illetve a nyelvi határt a Muravidéken?

Jogosan merülhet fel a kérdés, miért is van szükség viszonylag nagy időbeni visszatekintésre ahhoz, hogy megállapítsuk, mennyire követte a trianoni határ a magyar-szlovén nyelvhatárt. Nem lenne-e egyszerűbb, ha az 1910-es vagy az 1921-es népszámlálások anyanyelvi adatait feltüntetjük a térképen, rárajzoljuk a trianoni határt és leolvassuk, követte-e a nyelvi határ a politikai határt, vagy sem? A kérdés azonban ennél bonyolultabb, mivel nem mindegy, hogy a Muravidék kapcsán az 1910-es magyar népszámlálás eredményeit vesszük-e alapul, vagy az 1921-es jugoszláv összeírást. Ha ugyanis összevetjük az említett két népszámlálás Muravidékre vonatkozó anyanyelvi adatait, megállapíthatjuk, hogy a magyar anyanyelvűek aránya a két népszámlálás között nagyjából egyharmaddal csökkent. Számokban kifejezve, 1910-ben 20.737 magyar anyanyelvű személyt írtak össze, míg a jugoszláv/szlovén népszámláló biztosok már csak 14.065 magyar anyanyelvű személyt találtak ugyanazon a területen. Ezzel párhuzamosan viszont nőtt a szlovének száma és aránya az elemzett két népszámlálás között. A Monarchia utolsó népszámlálásakor összeírt 67.022 szlovén anyanyelvű személy 1921-re 74.383 főre nőtt úgy, hogy közben a Muravidék összlakosságának száma érdemileg nem változott.

Az ismertetett, etnikumokra vonatkozó adatok természetesen a magyar-szlovén nyelvhatár vonalára is kihatottak. És még egy ok van, ami arra késztet, hogy minél távolabbi időbeni visszatekintéssel próbáljam rekonstruálni a magyar-szlovén nyelvhatár változását. Ez az ok részben összefügg a fentiekben már felvázoltakkal. Nevezetesen azzal, hogy a minél szélesebb időintervallumban bemutatott nyelvi változások egyrészt választ adhatnak a Muravidék két meghatározó etnikuma közötti asszimilációs folyamatokra, másrészt ezzel összefüggésben arra is rámutathatnak, mennyire voltak megalapozottak a jugoszláv békedelegáció azon érvelései, hogy a Muravidéken a Magyar Királyság idejében egy erőteljes magyarosítás zajlott, aminek következtében jelentős szlovén közösségek magyarosodtak el.

Fényes Elek és Peter Kozler leíró statisztikája

Az elemzés kiindulópontjaként a 19. század első felében készült két leíró statisztikai munkát vettem alapul. Az egyik magyar, a másik szlovén nyelven készült. Mind a két összeírás abban a korban született, amikor még nem beszélhetünk modern értelemben vett nemzetekről. A nemzetté válás folyamata a közép-európai térségben a 19. században ment végbe, melynek során a nyelvi-etnikai kulturális csoportból először kulturális közösség, majd idővel politikai jogokkal

6 A trianoni határ muravidéki szakaszának megrajzolásáról lásd magyar nyelven: Göncz 2001. 25–117; Göncz 2020b. 101–118. p.

7 A muravidéki magyarság népszámlálási adatairól lásd bővebben: Kovács 2006. 6–36. p.

rendelkező nemzet szerveződik, bizonyos időbeni eltolódásokkal egyes nemzeteknél.⁸ Annak ellenére, hogy a magyar kultúra első intézményeinek megjelenése és a magyar nyelv államnyelvévé tétele a 19. század közepére megtörténik, a Muravidék 19. század első felének nyelvi állapota kapcsán nem beszélhetünk arról, hogy magyarosítási törekvések befolyásolták volna.⁹

Más szóval, a 19. század első felében készült és általam elemzendő két leíró statisztikáról nagy valószínűséggel állítható, hogy a nyelvi adatokat nem érték manipulációk.

Az első, általam elemzett leíró statisztika Fényes Elek nevéhez fűződik. Fényes 1836 és 1840 között jelentette meg „*Magyarország, és a hozzá kapcsolt tartományoknak mostani állapotja statisztikai és geographiai tekintetben*” című hatkötetes munkáját, melyben a helységnévtárak szerkezetét követte. Statisztikai-földrajzi szempontok mellett demográfiai, nyelvi, néprajzi, történeti, közigazgatási adataival korának leggazdagabb leíró statisztikáját adta Magyarországról. Noha Fényes Elek Vas és Zala vármegyéről az 1836-ban megjelent kötetében közöl adatokat, ezek nem az adott évre vonatkoznak. Fényes ugyanis a falvak népességére vonatkozó adatokat az 1830-as egyházi sematizmusok és Ludovicus Nagy 1820-as évekbeli adatai alapján adta meg.¹⁰ Fényes a településeken uralkodó nyelv alapján ítélte a községeket valamely nemzetiséghez tartozónak. Összeírásának hiányossága az elemzés szempontjából az, hogy a települések részletes nyelvi adatait nem közölte, vagyis a településen használt egyéb nyelvekről nem számolt be. Írásában a szlovének megjelölésére a „vindustót” kifejezést használta, mely kifejezéssel az országban élő, különböző szláv csoportok között igyekezett különbséget tenni.

A Fényes Elek adatai alapján megrajzolt térkép szerint a magyar-szlovén nyelvhatár északon Szentgotthárd városnál kezdődött. Maga a város ekkor még német nyelvű volt, viszont a Rába partján található városnál találkozott a magyar-szlovén-német hármass nyelvhatár. Ettől délre a Rábatótfalu, Újbalázsfalva (ma Apátistvánfalva részét képezi), Orfalu, Kis- és Nagydolány (Mali Dolenci, Veliki Dolenci), Sal (Šalovci), Petőfa (Peskovci), Tótkeresztúr (Križevci), Gerőháza (Lončarovci), Alsójánosfa (Ivanjševci), Berkeháza (Berkovci), Tótlak (Selo) és Úrdomb (Vučja Gomila) falvak mentén feküdt a szlovén nyelvhatár Vas megye területén, a magyar nyelvhatár ezzel szemben Zsida, Máriaújfalu, Farkasfa, Szalafő, Hodos (Hodoš), Kapornak (Krpilivnik), Domonkosfa (Domanjševci), Szerdahely (Središče), Pártosfalva (Prosenjakovci) és Csekefa (Čikečka vas) vonalán volt Vas megye területén. A megyehatártól délre a magyar nyelvhatár Bakónak (Bukovnica), Szécsi-Szentlászló (Motvarjevci), Kebeleszentmárton (Kobilje), Dobronak (Dobrovnik), Radamos (Radmožanci), Bánuta (Banuta), Gyertyános (Gaberje) és Kót (Kot) településeket, a szlovén nyelvhatár pedig ugyanott a Bagonya (Bogojina), Filócz (Filovci), Őrszentvid (Strehovci), Bántornya (Turnišče), Zorkóháza (Nedelica), Kispalina (Mala Polana) és Kapca községeket érintette Zala megyében.[1. térkép]

A népek tavaszához, vagyis az 1848-as forradalmi időszakhoz köthető az általam elemzett másik leíró statisztika, az egyébként német származású, de a szlovének ügyét teljes szívvel felkaroló Peter Kozler munkája.

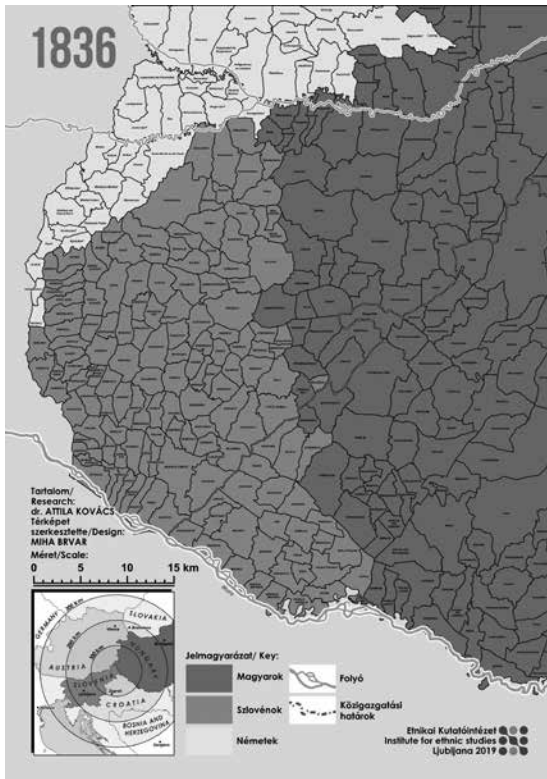
Kozler 1849-ben a Slovenija című újság négy egymást követő számában „Slovinci na Ogerskim” (Szlovének Magyarországon) címmel tanulmányt jelentetett meg a Magyar Királyság területén élő szlovénekről. Írása egyébként az első szlovén nyelvű írások egyike a magyarországi szlovénekről, és neki köszönhetően ismerték meg alaposabban a Vas és Zala megyei szlovénokat az osztrák örökös tartományokban élő nemzetársaik.

A tanulmányom szempontjából Kozler írásának azon része a legfontosabb, ahol a szlovén katolikus és evangélikus plébániákat sorolja fel. A plébániák kapcsán Kozler feltünteti a parókiák

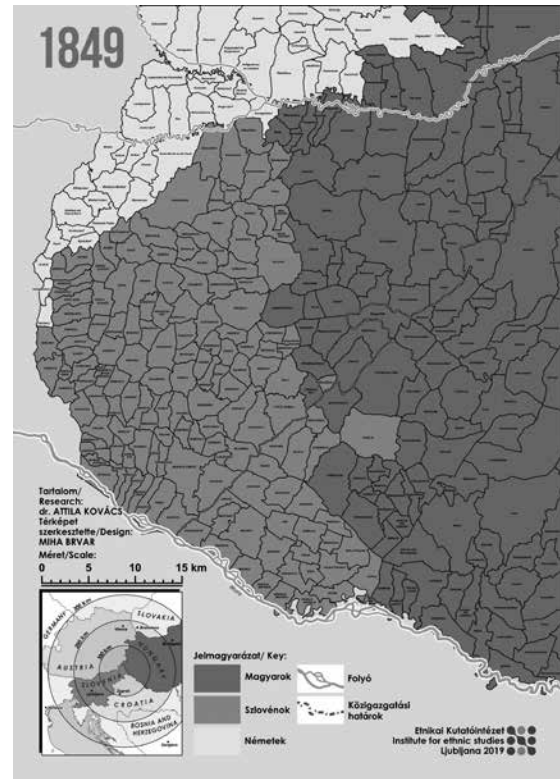
8 Romsics 2020b. 76–81. p.; Kosi – Stergar 2015. 458–488. p.

9 Göncz 2020. 150–158. p.

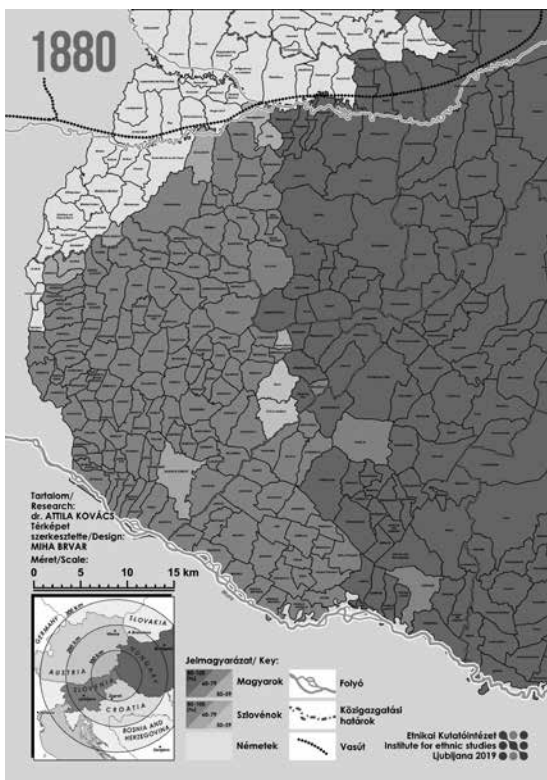
10 Szaszakóné 1998. 256. p.

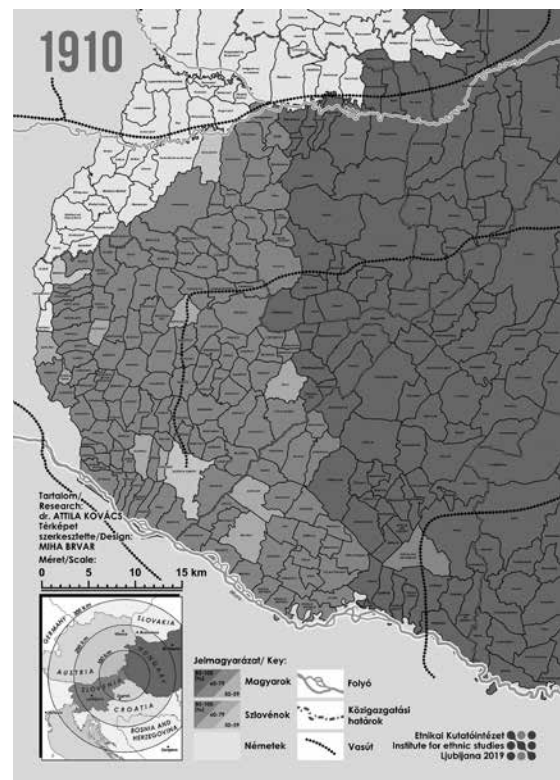
1. térkép

2. térkép

3. térkép

4. térkép

területén található összes községet és leírja az adott településen használt nyelvet is.¹¹[2. térkép]

A Kozler és Fényes népszerűre vonatkozó anyanyelvi adatai alapján megrajzolt etnikai vagy nyelvi térképek három kivételtől eltekintve megegyeznek.

A magyar-szlovén nyelvhatár középső szakaszán két településnél térnek el az adatok, és pedig Bakónak (Bukovnica) és Kebeleszentmárton (Kobilje) falvaknál. Peter Kozler szerint mindkét település szlovén, míg Fényes Elek szerint magyar településekről van szó. A harmadik eltérés a nyelvhatár déli csücskénél található Kót (Kot) településhez köthető. Kozler szerint szlovén, míg Fényes szerint magyar településről van szó. Írásában Kozler ugyanis felsorolta a Zala megyei szlovén plébániák mellett még az alsólendvai és a dobronaki plébániákat is. E két plébániáról a következőket írta: „Az alsólendvai plébániában, amely 3300 lelket számol, Hotiza, Kapca és Kót falvakat 612 lélekkel szlovének lakják [...]. Hasonló a helyzet Dobronakon, ahol 30 szlovén él és a dobronaki plébániához csatolt Kobilje (Kebele) faluban, ahol pedig 519 szlovén él. A többi népesség az említett két plébániában [alsólendvai és dobronaki – a szerző] mind magyar.”¹²

Az 1880. évi népszámlálás

Az elemzett térség nyelvi megoszlásáról megbízható adatok 1880-tól származnak. Az önálló magyar statisztikai hivatal által szervezett népszámlálások ugyanis 1880-tól kérdeztek rá a lakosság anyanyelvére. A településszintű bontásban rendelkezésünkre álló adatok lehetővé teszik, hogy viszonylag precízen meg tudjuk rajzolni a nyelvhatár vonalát. Az 1880-as népszámlálás anyanyelvre vonatkozó adatai alapján a magyar-szlovén nyelvhatár északon Szentgotthárdnál kezdődött. E város 1880-ra halvány magyar többséggel bíró település lett. A másik, számbelileg a magyarsággal majdnem azonos nagyságú csoportot a németek képezték, míg a szlovének aránya körülbelül 5% volt.

Anton Trstenjak, egy ljubljanoi származású újságíró-szerkesztő, szlovén hazafi 1883-ban gyalog végigjárta az elsősorban szlovének lakta Mura menti településeket, és ez alkalomból megfordult Szentgotthárdon is. A városról a következőket írta: „Északon a szlovén nyelvhatár a Rába mentén van. A Rába partján fekszik Szentgotthárd települése, a szlovének Monošternek, vagy csak Városnak nevezik. Ez egy német, zsidó és magyar központ. Több vendéglőt és kávézót is meglátogattam. Mindenhol németül beszéltek, elvéve magyarul, szlovénul sehol.”¹³

Szentgotthárdtól dél felé haladva a magyar nyelvhatár Zsida, Máriaújfalu, Farkasfa, Szalafő, Hodos (Hodoš), Kapornak (Krpilivnik), Domonkosfa (Domanjševci), Alsójánosfa (Ivanjševci), Szerdahely (Središče), Pártosfalva (Prosenjakovci) és Csekefa (Čikečka vas) települések mentén volt Vas megye területén. Ezzel szemben a szlovén nyelvhatár északon Rábatótfalu, Újbalázsfalva (ma Apátistvánfalva részét képezi), Orfalu, Kis- és Nagydolány (Mali Dolenci, Veliki Dolenci), Sal (Šalovci), Petőfa (Peskovci), Tótkeresztúr (Križevci), Gerőháza (Lončarovci), Berkeháza (Berkovci), Tótlak (Selo) és Úrdomb (Vučja Gomila) településeket érintette Vas megyében.

A nyelvhatár közepén Pordasinc vagy Kisfalva (Pordašinci) települése 1880-ban egyfajta szlovén szigetet képezett. Zala és Vas megye határaitól délre a magyar nyelvhatár Szécsi-Szentlászló (Motvarjevci), Szentgyörgyvölgy, Márokföld, Nemesnép, Lendvajakabfa, Bödeháza, Szentistvánlak, Zsitkóc (Žitkovci), Dobronak (Dobrovnik), Radamos (Radmožanci), Kapca és Kót (Kot) településeket érintette, míg a szlovén nyelvhatár ugyanott a Bakónak (Bukovnica), Órszentvid (Strehovci), Kebeleszentmárton (Kobilje), Bántornya (Turnišče), Zorkóháza (Nedelica), Kispalina (Mala Polana), Nagypalina (Velika Poana) és Hotiza, illetve magyarul Murarév községek mentén haladt Zala megyében. [3. térkép]

11 Kozler 1849. 220., 224., 228., 232. p.

12 Kozler 1849. 220. p.

13 Trstenjak 2006. 47. p.

Az 1880-as népszámlálás, valamint a már elemzett, a 19. század első felében született két leíró statisztika alapján megrajzolt magyar-szlovén nyelvhatárok összehasonlításából megállapítható, hogy az elemzett időszakban két szakaszon történt kis mértékű eltolódás. Egyrészt a nyelvhatár középső részén Alsójánosfa (Ivanjševci) lakossága enyhe magyar többséget mutatott, míg a másik változásra a nyelvhatár déli pontján került sor. Kapca és Kót (Kot) települések, melyeket Peter Kozler még szlovén településként mutat be 1849-ben, 1880-ra abszolút magyar többségű településekké váltak. Gönczi Ferenc néprajztudós, aki az 1880-as évek elején Kapca és Kót (Kot) szomszédságában található Nagypalinán (Velika Poana) tanítószkodott, a Zala megyei vendekről szóló írásában a következőket írta: „*Németekkel vagy horvátokkal vegyes község a Vendségben nincs. Magyarokkal vegyes község csak 3 van, ú[gy] m[int] Dobronak, Kapca és Kót, melyeknek teljes elmagyarosodása a közeljövőben várható, mit elsősorban a népiskolák segítenek elő nagyban.*”¹⁴

Az 1910. évi népszámlálás

A dualizmus alatt az utolsó népszámlálásra 1910-ben került sor. Ha az 1910-es összeírás anyanyelvi adatai alapján megrajzolt magyar-szlovén nyelvhatárt összevetjük az 1880-as nyelvhatárral, a következőket állapíthatjuk meg.

A nyelvhatár északon, a felső harmadában nem változott. A középső szakaszon Alsójánosfa (Ivanjševci) szlovén többségű település lett, korábban enyhe magyar többséggel bírt. A nyelvhatár középső részén, a megyehatárok környékén három település nyelvi adatai módosultak és váltak magyar többségű településekké 1880-hoz képest. A megyehatár vasi oldalán található Pordasinc vagy Kisfalu (Pordašinci) település 1910-ben magyar többséggel bírt (valójában már 1890-re elmagyarosodott).

Zala megyében viszont két, viszonylag nagy lélekszámmal bíró település vált magyar többségű településsé 1910-ben: a magyar települések által körbezárt és a dobronaki, túlnyomó többségében magyarok által lakott plébániához tartozó Kebeleszentmárton (Kobilje), valamint a szintén Dobronakkal határos Bántornya (Turnišče) település. Itt kell megemlíteni, és ezt a tényt a térkép is jól tükrözi, hogy az 1910-es anyanyelvi adatok szerint a muravidéki szlovén tömbön belül található számos településen, különösen a nagyobb lélekszámmal és egyben körjegyzőségi funkcióval is bíró településeken viszonylag magas számban éltek magyarok, illetve magyar anyanyelvű személyek. Ilyen település volt például Muraszombat (Murska Sobota), Bellatincz (Beltinci), Lendvarózsavölgy (Gančani), vagy Tótlak (Selo).¹⁵ [4. térkép]

Az 1921. évi népszámlálás

A tanulmányban szereplő utolsó térkép két népszámlálás anyanyelvi adatai alapján készült, és pedig az 1920-as magyar és az 1921-es jugoszláv összeírás adatai szerint. Az első világháborút követő változások következtében ugyanis a magyar-szlovén kontaktzóna két állam között lett felosztva, nevezetesen Magyarország és a Szerb-Horvát-Szlovén Királyság között. Ha összevetjük az 1910-es és az 1920/1921-es etnikai-nyelvi térképeket, megállapíthatjuk, hogy a magyar-szlovén nyelvhatár középső szakaszán történt elmozdulás a szlovéniség javára. Az 1910-ben még abszolút magyar többséggel bíró Kebeleszentmárton (Kobilje) és Bántornya (Turnišče) újra abszolút szlovén többségű településekké váltak. Az említett nyelvhatármódosulások elsősorban az első világháborút követő politikai változások számlájára írhatók. Az említett két település kapcsán egy elkezdődött, de be nem fejezett nyelvváltásról beszélhetünk, melyet a 19. század végén, a 20. század elején felerősödő magyarosító tendenciák mozdítottak elő, amit azonban a trianoni békekötés szakított félbe.¹⁶ [5. térkép]

14 Gönczi 2013. 14. p.

15 Erről bővebben lásd: Kovács 2020a. 117–118. p.

16 Kovács 2020b. 282–284. p.

Összegzés

Az 1920/1921-es adatok alapján megrajzolt térkép választ ad a tanulmány címében feltett kérdésre is, nevezetesen, követte-e a trianoni határ, tehát a politikai határ, a magyar-szlovén nyelvhatárt. A rövid válasz: nem.

Nem követte, mivel egyrészt északon, a Rába mentén kilenc, többségében szlovénok által lakott település maradt továbbra is a magyar állam keretein belül.¹⁷ Az említett kilenc rábavidéki faluban az 1920-as népszámlálási adatok szerint összesen 4.988 személy élt, akik közül 4.166-an voltak szlovén anyanyelvűek, vagyis az összlakosság 83,5%-a.¹⁸ Másrészt az új politikai határ következtében az alsólendvai, muraszombati, szentgotthárdi és letenyei járásokból 26, többségében magyar település került a Szerb-Horvát-Szlovén Királysághoz.¹⁹

Az 1921-es jugoszláv népesség-összeírás az említett 26 településen összesen 15.780 főt írt össze, közülük 13.067 személy vallotta a magyart anyanyelvének (82,8%-a). Egyébként a Szerb-Horvát-Szlovén Királysághoz került Muravidéken 1921-ben összesen 14.065 magyar anyanyelvű személyt írtak össze a jugoszláv népszámláló biztosok. Más szóval, a muravidéki magyarok által többen lakott területen kívül (szórványban) 998 magyar anyanyelvű személy élt, legtöbben Muraszombatban (441 fő) és Bellatincon (57 fő).²⁰

A magyar-szlovén nyelvhatár alakulásáról elmondható, hogy a 19. század első felétől, vagyis a nemzeti megújítási mozgalmakat megelőző időszaktól az 1921-es népszámlálásig csak kis mértékben változott.

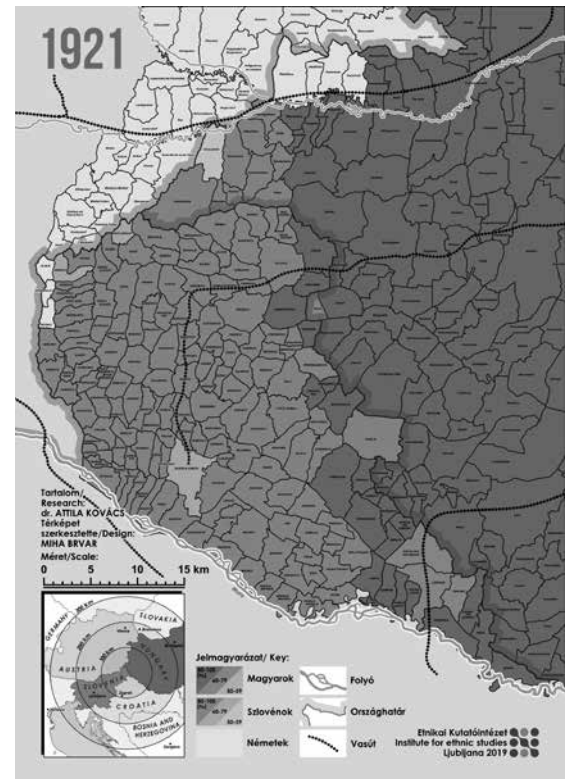
Változásra konkrétan három település esetében került sor. A nyelvhatár középső szakaszán, az egykori Vas megyei Kisfalu (Pordasínci) lakosai cseréltek nyelvet a 19. század végén és az 1880-ban még szlovén többségű település (az össz-lakosság 80,4%-a volt szlovén anyanyelvű) 1890-re magyar több-

17 Ezek a következő települések voltak: Alsószölnök (Dolnji Senik), Apátistvánfalva (Števanovci), Felsőszölnök (Gornji Senik), Szakonyfalu (Sakalovci), Rábatótfalu (Slovenka ves), Permice (Verica), Ritkaháza (Ritkarovci), Orfalu (Andovci), Újbalázsfalva (Otkovci).

18 Hirnök Munda 2020. 446. p.

19 A 26, 1921-ben többségében magyarok által lakott település északról dél felé haladva: Őrihodos (Hodos – Hodoš), Kapornak (Krplivnik), Domonkosfa (Domanjševci), Szerdahely (Središče), Pártosfalva (Prosenjakovci), Kisfalu (Pordasínci), Csekefa (Čikečka vas), Szécsi-Szentlászló (Motvarjevci), Lendvavásárhely (Dobronak – Dobrovnik), Zsitkóc (Žitkovci), Kámaháza (Kamovci), Göntérháza (Genterovci), Radamos (Radmožanci), Hidvég (Mostje), Bánuta (Banuta), Hosszúfalu (Dolga vas), Alsólendva (Lendva – Lendava), Csentevölgy (Csente – Čentiba), Völgyifalu (Dolina), Pince, Petesháza (Petišovci), Alsólakos (Dolnji Lakoš), Felsőlakos (Gornji Lakoš), Zalagyertyános (Gyertyános – Gaberja), Kapca és Kót (Kot).

20 Definitivni rezultati popisa stanovništva od 31. januara 1921. god. Sarajevo: Kraljevina Jugoslavija, Opšta državna statistika, 1932.

5. térkép

ségű faluvá vált (az összeírtak 89,2%-a) és az impériumváltást követően is megőrizte magyar többségét.²¹

A másik változásra a nyelvhatár legdélibb szakaszán került sor. Kapca és Kót (Kot) településeket a 19. század derekán még túlnyomó többségében szlovén nyelvű lakosság lakta, akik a század második felében teljes mértékben asszimilálódtak és magyarrá lettek. Vagyis a jugoszláv béke delegáció azon érvelését elvethetjük, hogy a Muravidéken, illetve a szélesebb környezetben az erőteljes magyarosítás következtében jelentős szlovén területek magyarosodtak el. Tény viszont, hogy a 20. század elején viszonylag erőteljes magyarosodás és magyarosítás zajlott a Muravidéken, amit az 1910-es népszámlálás adatai is igazolnak, amikor is közel 21.000 magyar anyanyelvű személyt írtak össze a Mura mentén, 1921-ben viszont már csak alig haladta meg a számuk a 14.000 főt.²²

Végezetül a fentiekben említett számok kapcsán válaszolnom kell arra a kérdésre is, hova tűnt körülbelül 6.500 magyar anyanyelvű személy Muravidéken az 1910-es és az 1921-es népszámlálás között. Egy részük, számításaim szerint körülbelül 1.100 fő önszántából vagy jugoszláv nyomásra hagyta el a Mura-mentét és költözött a trianoni Magyarországra. Elsősorban a két járási központban, Alsólendván és Muraszombatban dolgozó állami hivatalnokokról, tanítókról, csendőrökről, vasutasokról, stb., valamint azok családtagjairól volt szó.²³ A maradék körülbelül 5.500 fő kapcsán, akik 1910 és 1921 között anyanyelvet váltottak, viszont egy megkezdett, de be nem fejezett asszimilációs folyamatról beszélhetünk, melynek során impériumtól függően vallották magukat hol magyar, hol pedig szlovén anyanyelvűnek a megkérdezettek.²⁴

Felhasznált irodalom

Göncz 2001. – Göncz László: A muravidéki magyarság 1918–1941. Lendva, Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet, 2001.

Göncz 2020a. – Göncz László: Značilnosti oblikovanja narodne identitete prebivalstva na območju Prekmurja od leta 1867 do sredine 20. stoletja. (A nemzeti identitás kialakulásának jellemzői a Muravidéken 1867-től a 20. század közepéig.) In: Raznolikost v raziskovanju etničnosti: Izbrani pogledi II. (Szerk. Medvešek Mojca – Sonja Lukanović)Ljubljana, Inštitut za narodnostna vprašanja, 2020. 139–169. p.

Göncz 2020b. – Göncz László: Száz esztendeje történt a Mura menti impériumváltás. In: Naptár, a szlovéniai magyarok szemléje. Lendva, 2020. 101–118. p.

Gönczi 2013. – Gönczi Ferencz: Zalamegyei vendek. Lendva, Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet, 2013. <https://en.calameo.com/read/0029741344270d5704209>. (Letöltve: 2021. szeptember 30.)

Hirnök Munda 2020. – Hirnök Munda Katalin: Porabski Slovenci 1919–1941. (Rábavidéki szlovének 1919–1941.) In: „Mi vsi živeti ščemo”: Prekmurje 1919: okoliščine, dogajanje, posledice: zbornik prispevkov mednarodnega in interdisciplinarnega posveta na Slovenski akademiji znanosti in umetnosti. (Szerk. Štih Peter, Ajlec Kornelija, Kovács Attila)Ljubljana, Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 2020. 442–462. p.

Kosi – Stergar 2015. – Kosi Jernej – Stergar Rok: Kdaj so nastali „Lubi Slovenci”? O identitetah v prednacionalni dobi in njihovi domnevni vlogi pri nastanku slovenskega naroda. (Mikor keletkeztek a „drága szlovének”? Az identitásokról a premodern korban és vélt szerepükről a szlovén nemzet létrejöttében.) In: Zgodovinski časopis, 2015, št. 70. 458–488. p.

21 Kovács 2015. 204–208. p.

22 Kovács 2020a. 109–139. p.

23 Kovács 2020a. 130–131. p.

24 Kovács 2020a. 131–132. p.

Kovács 2006. – Kovács Attila: Številčni razvoj prekmurskih Madžarov v 20. stoletju. (A mura-vidéki magyarok számbeli változása a 20. században.) In: Razprave in gradivo, 2006, št. 48/49. 6–36. p.

Kovács 2015. – Kovács Attila: Csekefa, Kisfalu, Pártosfalva, Szentlászló és Szerdahely népesedése, anyanyelvi és nemzetiségi, valamint vallási megoszlása a 18 század végétől a 21. század elejéig. In: Határok mentén: Fejezetek Csekefa, Kisfalu, Pártosfalva, Szentlászló és Szerdahely történetéből. (Szerk. Kovács Attila) Moravske Toplice Községi Magyar Nemzeti Öngazgatási Község, Moravske Toplice; Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana; Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet, Lendva, 2015. 181–231. p.

Kovács 2020a. –Kovács Attila: Jezikovno-etnična podoba Prekmurja v luči ogrskega popisa prebivalstva leta 1910 in jugoslovanskega/slovenskega ljudskega štetja leta 1921. (Muravidék nyelvi-etnikai képe az 1910. évi magyar és az 1921. évi jugoszláv/szlovén népszámlálások adatai alapján.) In: Raznolikost v raziskovanju etničnosti: Izbrani pogledi II. (Szerk. Medvešek Mojca, Sonja Lukanović)Ljubljana, Inštitut za narodnostna vprašanja, 2020.109–139. p.

Kovács 2020b. –Kovács Attila: Oblikovanje slovensko-madžarske jezikovno-etnične meje od druge polovice 18. stoletja do razpada Avstro-Ogrske monarhije. (A szlovén-magyar nyelvi-etnikai határ változása a 18. század második felétől az Osztrák-Magyar Monarchia széteséséig.) In: „Mi vsi živeti ščemo”: Prekmurje 1919: okoliščine, dogajanje, posledice: zbornik prispevkov mednarodnega in interdisciplinarnega posveta na Slovenski akademiji znanosti in umetnosti. (Szerk. Štih Peter, Ajlec Kornelija, Kovács Attila)Ljubljana,Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 2020. 254–292. p.

Kozler 1849. – Kozler Peter: Slovenci na Ogerskim. (Szlovének Magyarországon.) Slovenija, Ljubljana, 1849, list 55. 220. p.; list 56, 224.p.; list 57, 228. p.; list 58. 232.p.

Lókkös 2012. – Lókkös János: Trianon számokban. In: Trianon Szemle 2012. 1–4. sz. 112–124. p.

Romsics 2020a. – Romsics Ignác: A trianoni békeszerződés. Bp., 2020.

Romsics 2020b. – Romsics Ignác: Nemzet, nemzetiség és állam. Bp., 2020.

Szaszkóné dr. Sin Aranka: Adalékok Fényes Elek pályájához. In: Statisztikai Szemle 1998. 3. sz. 253–265. p.

Sebők 2011. – Sebők László: Magyarok a környező országokban. In: Rubicon 2011. 9–10. sz. 119–125. p.

Trstenjak 2006. –Trstenjak Anton: Slovenci na Ogrskem. (Szlovének Magyarországon.) Narodopisna in književna črtica. Viri 5. Maribor, Pokrajinski arhiv Maribor, 2006.

Felhasznált források, statisztikák

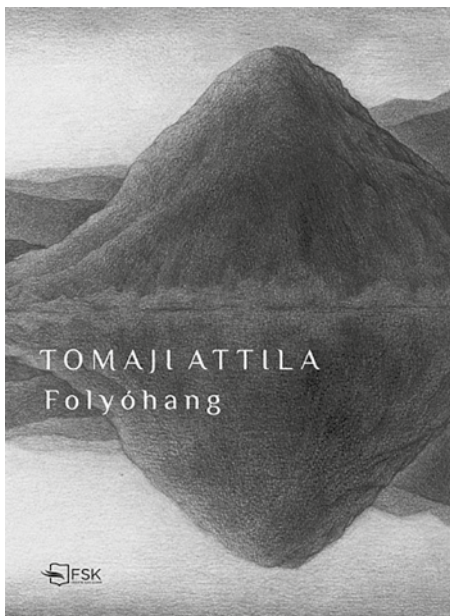
Fényes Elek: Magyarország, s a hozzá kapcsolt tartományoknak mostani állapotja statisztikai és geographiai tekintetben. I. kötet. Pest, 1836.

A Magyar Korona Országában az 1881. év elején végrehajtott népszámlálás eredményei megyék és községek szerint részletezve. II. kötet. Bp., 1881.

A Magyar Szent Korona Országainak 1910. évi népszámlálása.Első rész, a népesség főbb adatai községenként. Bp., 1912.

Magyar Királyi Központi Statisztikai Hivatal, Az 1920. évi népszámlálás. Első. rész. A népesség főbb demográfiai adatai. Bp., 1923.

Definitívni rezultati popisa stanovništva od 31. januara 1921. god. (Az 1921. január 31. népszámlálás végleges eredményei.) Sarajevo: Kraljevina Jugoslavija, Opšta državna statistika, 1932.

Baráth Tibor

Dunakanyar – tájkép 110 oldalon

A legfrissebb József Attila-díjasok listáján szereplő Tomaji Attila tavaly megjelent verseskötetét egy jól megválasztott Mészöly-mottó vezetibe. Ez esetben helyesebb lenne behangolásként értelmezni a *Tájból* vett idézetet, ami a kötet általános perspektívája és a megjelenített dolgok közti feszültséget domborítja ki. „Az árnyéka lassúbb lent, / mint a röpte odafönt” – így szól Mészöly utolsó mondata, ami Tomaji verseiben folytatódik, a költő szövegeiben ugyanis pillanatnyi, madártávlatból készített felvételekkel találkozunk, ám a rögzített látvány mindig mélyreható, hosszú távú következményeket rejt magában. És éppen ezekre, a pillanatokból kibomló történetekre, hatásokra kíváncsi a lírai én.

Hajlok afelé, hogy a *Folyóhangot* az impresszionizmus hagyományáig vezessem vissza, jóllehet intenzív élmények és benyomások helyett a maradandó, melankolikus momentumokat rögzíti a lírai én. Olyan képek uralják a szövegeket, melyek akár évtizedek távlatából is történetté rendeződhetnek és melyeknek látványszerűsége eltölpül a hangulatiságuk mellett. Egy enyhe paradoxon rejlik a cím mögött, ugyanis Tomaji versbeszéde valóban hömpölyög; nagyívű, sodró mondatokkal alakítja ki az írások ívét, ritmusát, stílusa mégis statikusnak hat. A szándékosan lelassított, hosszabb monológokra tagolt beszédmód állóképeket hoz létre, többnyire tagmondatokat halmoz, a nominális stílus sűrűn kerül előtérbe, és mindezek célja a hangulatteremtés és -idézés. A kötet beszédmódját csak látszólag uralja a túléles ábrázolásra való igény, a megidézett jelenetek és versbe emelt képek a lírai én érzéki szűrőjén keresztül kerülnek eléink. Az olvasás során egyre világosabb lesz, hogy a víztükör visszavert és tökéletlen képe középponti szerepet tölt be. Tomaji nem riad vissza attól, hogy az illuzórikus és homályos részleteket megjelenítse, épp ettől válik kötete a hangulatlíra reprezentatív mai példájává.

Rilke áhítatos magatartása, Tóth Árpád borongós-elégikus hangvétele és Babits nyelvi szikársága és erős gondolatisága szintén a *Folyóhang* ősforrásaihoz sorolhatók. A kötet két ciklusból épül fel (*Poros párdúc; Körkörös kertek*), jellemzően hosszú, szinte prózai nyelven írt szabadverseket tartalmaznak, ritkán bukkan fel a rimes-strófás forma. Ezekhez monoton ritmika, lefojtott zeneiség társul, ám érzékletes, festői képek, kontrasztos színek jellemzik: „nem felejtí a vágott nyakú csirke / fehér, kékszélű zománcdedénybe eresztett vérét, a benne / lebegő szürke tollpíhét, az opálos fényben derengő / éléskamra kolbászait”. Nincs a két ciklus között hangulati, poétikai

vagy formai törés, a versek elrendeződését csupán az befolyásolta, hogy a múltidézés vagy a jelen köréhez sorolhatók-e. A kötet többé-kevésbé lineárisan követi nyomon a lírai én életének fontos eseményeit, a lényeges részleteket legtöbbször a mondattöredékekbe utalva. Ilyen a gyermekkor árnyairól szóló *A gyerek*, amiben csak lefojtott módon jelenik meg, milyen okból rendülhet meg a biztonságos világról szőtt kép: „mert jólnevelt gyerek, bár apja akkor még nem / veri, egytömbben áll a világ benne [...] nincs benne semmi, ami eltörhetne”. Az indiánolvasmányok élményeinek felelevenítése egyszerre borús és kellemes, mert bár tartalmaz szórakozást és önfeledtséget jelentenek, óhatatlanul hozzákapcsolja a könyvek olvasásának okát: a betegséget, a nyomasztó csendet és magányt: „elmosódott a fájdalomban, / az egyedülletben”. A kívülállás tapasztalata köthető ehhez a korszakhoz, szép, ámde rossz emlékekről szólnak a versek.

Az *outsider* pozíció az ifúságot és fiatal felnőttkort bemutató versekben is ott kísért. A *Moszkva tér* című költeményben Budapest ikonikus helyszínét használja arra a költő, hogy egy nemzedéknyi fiatal művész, értelmiségi helyzetét és szabadsággal kacérkodó érzelmeit bemutassa. Kivételes vers, amiben összeölelkezik a város, a hetvenes-nyolcvanas évek miliője, irodalom, alkohol, szegénység. Ezernyi emlék, amelyek talán csak itt a papíron fejeződnek be, kapnak lezárást, válnak történetté, mert egyáltalán nem biztos, hogy a megtörténtek uralják emlékezetünket, lehet az számít, ami belül lezajlik: „mert ha csak fiatalság és nem halálig vitt vad ifjuság, / akkor mire valók ezek a félbe-szerbe hagyott évek”. De ugyanilyen kívülálló a tanár figurája a *Maréknyi apró*ban, aki egy gazdag, neveletlen gyermeket tanít, annak zsebpénzét veszi el és költi kávéra, verseskötetekre, ám hazatérve lelakott, apró és komfort nélküli házába felismeri, hogy míg a gyermek áldozatok és munka nélkül éri el céljait (felveszik az iskolába), addig ő kemény munkával sem jutott egy lépéssel előrébb az életében. A szegénység a versalanyok levehetetlen keresztje, ezt rögzíti

a *Cirkuszban* a párdúc szemszögébe helyezkedő hang, amikor a dűlőbe érve felismeri a fiatal pár reménytelen helyzetét, amiben ott lebegett egy másik élet ígérete (a házasságé), mód a választására mégsem nyílt.

Az első ciklus az anyaversekben tetőzik. A nyomasztó kórházi környezetben tett kényszerű búcsú a beteg anyától nehéz téma, ezért a fokozódó személyességet formai-hangbeli váltással egészíti ki a szerző. Ölelkező rímes, dallamos nyelven írt versbeszédre cseréli a korábbi tömbös-monologikus szerkesztést, hogy balanszírozhassa a versek tartalmi oldalát: nem a forma teszi komorrá az írásokat – az ütemek, rímek könnyítenek a melankólián. A „hagyományosabb” (strófás-rímes-ritmusos) formát használó szövegek a kötet további részében is elkülönülnek, felbukkanásuk általában egy-egy kiemelkedő hangulathoz, ponthoz köthető, a ciklus végi visszatértekor például az önmegértés iránti vágy jelenlétére irányítja a figyelmet: „vágyik közeledni egy s máshoz, / közelebb érni a kék csillagok / s az önlét vékony visszhangjához”.

A második ciklus, mely formailag és a versek hangulatiságát, a lírai én hangját tekintve egynemű a megelőzővel, a cím vízmetaforájának széles kibontását végzi el az érett felnőttkor pozíciójából. A víz – ez esetben a Duna – az origó, az élet dolgai és a kötet terében lévő témák egyaránt szorosan kapcsolódnak a folyóhoz, és a rá jellemző mozgáshoz. A folyót olvashatjuk a létezés eredeteként (a *Fiú* című versben anyaölként aposztrofálódik), a lírai én létének feltételeként. A Dunakanyar direkt megjelenítése, főként ha a háttérből kiérezzük az életrajzi referenciát, nemcsak mint valós helyszín jelenik meg, de könnyedén olvasható az *élettér* jelentésrétege felől. A lírai én élete, benyomásai és hangulatai elválaszthatatlanok a Dunakanyar tájától, a természetközelségtől és nyugalomtól, e kettő csak együtt válik teljessé: „hallgatni maradtak / ezen a parton, kiüríteni szívüket a vezeklő tájban / a gyanútlan állatok szemében, a víz szemében”. A táj közvetítő közeggé válik, a tapasztalatok, versek mintha csak a Dunakanyar révén jöhettek volna létre, a víz a nyelv és a költészet metaforája. Olyan

közeg, amely egyszerre elválasztja a lírai ént és az olvasókat, mint a Duna a két partot, és összeköti, hiszen lehetővé teszi a megértést, mint amikor messzire sodorja és szétszórja a beszédfoszlányokat.: „nem csak befelé árad / a tóduló képek sokasága, meglátom, / miről azt hittem, már a múlté”.

A költészet, ha a Dunakanyar jelentéseit helyesen fejtjük fel, egy híd a lírai én tapasztalatainak megértése felé, de mint az előző idézet mutatja, több ennél: mind a versek, mind a Dunakanyar az emlékezés tereként működik. A part, a maga változatlanóságával meditációra alkalmas hely, míg az emlékező előtt hömpölygő víz a folytonos változást jelzi, olyan szemléleti keretet hívva életre, mely a dolgoktól való elszakadást és egy adott formában történő megőrzésüket egyaránt magában foglalja – a megtörtént bár többé elérhetetlen, mégis felidézhető marad. Több vers (például a *Nem mennek tovább*, a *Ha emlékezne*, az *Egy különös éjszaka*) az életesemények tájelemekkel történő elmesélését kísérli meg, így a környezet valóban az emlékezés terévé lényegül át, az éppen látott fák, madarak, és a víz visszatükrözik a múlt történéseit, a szerelemtől a költészetet át az otthon megleléséig.

Ez utóbbi jelentőségét tekintve a másik kettő fölé rendelhető, csak az otthon kontextusában tud a lírai én szerelemről írni, művészként tevékenykedni. Életében a Dunakanyar kitüntetett helyen van, nem egy közömbös táj, nem az Énhez igazított művészeti leírás, hanem olyan valóságos táj, amiben az emlékek megelevenednek, és ami ezáltal teljes egészében ismertté válik. Egy olyan világba vezet minket az utolsó ciklus, amelybe a lírai én önmagát integrálja be, nem adódik önként odatartozása, de végül egy olyan otthonná válik, amelyben kibontakozhat. Biztos talaj a változások felidézéséhez, a rossz élmények és melankolikus hangulatok felidézéséhez. Ezek szempontjából kiegyensúlyozott kötetről, akár létköltészeti vállalkozásról is beszélhetünk a *Folyóhang* kapcsán, éppen ezért némi hiányérzet maradhat az olvasóban, mert az erős, jól kidolgozott atmoszféra némiképp egyhangúvá teszi a kötetet. Minden erőnye ellenére több szín – legyenek akár pasztellek – elfért volna még e kötet palettáján.

Tomaji Attila: *Folyóhang*, Fekete Sas Kiadó, 2021.

Hernády Judit

Költő a derengő alkonyatban

Győrffy Ákos legújabb verseskötete, *A távolodásban* a korábbi művek (*A Csóványos északi oldala*, *Akuta gava noteszéből*, *Nem mozdul*, *Havazás Amiens-ben*) természeti motivikát előtérbe helyező beszédmódját folytatja. Mindez egyáltalán nem meglepő, hiszen anyagának nagy részét vélhetően szintén *A hegyi füzet* prózai szövegeiben vázolt alapszituáció, a börsönyi elhagyott faházban töltött magányos elmélkedés szülte. Az emberi civilizáció és a környező természeti világ válságként érzékelt, diszharmonikus kapcsolata immár több évszázados múltra visszatekintő téma. A természetkultusszal egybefonódó civilizációkritika talán legismertebb képviselője Jean-Jacques Rousseau és Henry David Thoreau volt. Győrffy Ákos verseinek természetszemlélete azonban közelebb látszik állni azoknak az ősi civilizációknak a természetképéhez, amelyek a teremtett világ immanenciájában a szakralitás vetületeit fedezték fel, illetve azoknak a 20. századi szerzőknek hasonló tematikájú írásaihoz, akik ehhez az archaikus forráshoz sokszálon kötődtek (Hamvas Béla, Weöres Sándor, Tornai József stb.).

Különösen érdemes Mircea Eliade *A szent és a profán* című munkájában feltárt archaikus tér-, illetve természetérzékelés felől olvasni a kötet verseit, jóllehet ezek beszélője a 20. század szülötte és ezért számára közvetlenül már nem, vagy csupán igen részlegesen hozzáférhető a világszemlélet ezen ősi módja, amelytől a modern emberi civilizáció egyre végletesebben eltávolodni látszik. A tér eszerint nem homogén, hanem különféle minőségekkel bíró térelemekre, térségekre tagolódik, a természeti jelenségek pedig konkrét valóságukon túl metafizikai jelentéseket hordozó szimbólumok is. *A távolodásban* centrális szerepű természeti motívumai a hegy, az erdő, a fa, a völgy, a tenger, a folyó és a tó, amelyek az ősi szimbolikus, a természeti és metafizikai világ között analógiákat felfedező gondolkozás alapelemeit is képezték. A lírai alany diszpozícióját a táj elemeit szemlélő lírai meditáció (elmélkedés) jellemzi, ezért a versbeszéd *A hegyi füzet* részletesebb kifejtést kapó gondolatmeneteivel szemben az emlékfoszlányok és pillanatképek formájában felvillantott látványelemek, illetve gondolattöredékek kettőse között mozog. A meditációs obejktummá (Hamvas Béla) avatott természeti jelenségek transzcendens vonatkozása olykor csupán sejtetett, máskor viszont verbálisan is kifejezett. *A Boroskancsókkal megrakott asztalok* beszélője például a tó őszi látványában a az ember által épített templommal párhuzamba állítható szakrális jelentést fedez fel: „Néztem a vizet, a csillogást. / Napfényből és vízből épült / templomok a tó tükrén.” A versbeli „többiek” ezzel szemben „fotózzák a vizet”, a pontos és fizikalitásában

maradandónak tetsző, ám művi, külsődleges emlékkép megragadására koncentrálna elszalasztják a pillanat felismerésekhez vezető, elmélyült megélését. A lírai szubjektum és a természet viszonyát viszont a köznapi érzékelésmódtól való elszakadás szándéka határozza meg.

Ezt a tendenciát erősíti fel, hogy a szövegek gyakran idéznek meg gyermekkori emlékeket. Ezek az emlékek a gyermekkor archaikus nyomokat őrző szemléletmódját elevenítik fel, ezáltal a versek beszélője képessé válik újra *A kis hercegbeli* „fölnőtt”-étől olyannyira eltérő tér- és természetszemlélettel tekinteni az őt környező világra. Az anya mint a szövegek vissza-visszatérő szereplője az emberi világgal szemben a természet közelségét részesíti előnyben, a versbeszélőhöz hasonlóan a természeti környezet történéseire irányítja figyelmét. Alakja helyenként szinte mitikussá stilizálódik:

Átvágott gyökerekből szivárgó nedvek illata dől
a szájából. Úgy nézem, mint a kút
mélyén csillogó vizet. Odalent csillog az
arca, kisebb, mint a Hold, közöttünk pedig
a páfrányillatú sötétség.
(*A sötétség*)

A versek időkezelése egyébként is túlnyomórészt retrospektív, a beszélő reflexív módon, az utólagos megértés és értelmezés szándékával fordul személyes múltja – legyen szó a közelmúlt vagy a gyermek- és ifjúkor eseményeiről – távolodásban lévő emlékei felé. A távolság ugyanis jótékonyan járul hozzá a hermeneutikai folyamathoz. A verseskötet címadó darabjában például az apa halála, a heideggeri kéznéllevőség megszűnése értelmében vett végleges eltávolodása az élőtől valami lényeges, addig megfoghatatlan megértésére ad lehetőséget: „Ahogy a dobozt elragadta a sodrás, mintha abban / a távolodásban lett volna végre az apám.” A természeti tematika mellett tehát lényegbevágó egzisztenciális problémák is szerephez jutnak, noha a rájuk adható válaszok többnyire homályban maradnak. Ezért a köznapi élmények kapcsán maga a kérdésfeltevés mozzanata, a rátekintésmód eltérő módja válik fontossá, ami lehetővé teszi,

hogy a beszélő a probléma mögé tekintve ontológiai misztériumokat sejtessen meg (vö. Gabriel Marcel, *A misztérium bölcselése*, Budapest, Vigilia, 2007, 7–45.).

A civilizációkritika szövegszerűen ugyan nem kap nagy teret, néhány vers azonban egyértelműen utal a modern társadalmak válságára. Ilyen a mára váratlan aktualitást nyerő *Bombáznak*, ami a drezdai szőnyegbombázás élményének kollektív feldolgozatlanágáról fest érzékletes képet. Vagy a *La montagna incantata* groteszk életképe:

Az esti könyvbemutatón egy bolgár költő azt
kérdte tőlem,
hogy szerintem mikor omlik össze a
civilizációnk.
Már összeomlott, válaszoltam,
amire harsány kacagás volt a válasz.

A modern civilizáció problematikus aspektusára mutatnak a nyomorúságos körülmények között élő hajléktalanok elő-előtűnő alakjai is, akik az emberhez méltó létmódtól eltávolodott életformájuk miatt a természetben időző versbeszélő pozitív, felszabadító érzéssel járó „elembertelenedésének” inverz példáját mutatják fel. A Pilinszky *Apokrifjával* rokon, enigmatikus-mitikus *Az utolsó napok* a végidők közeledésének előérzetét önti szavakba, a minden földi dologban ott rejlő romlás (*Rahan*) történelmi-társadalmi aspektusára is utalva. A lírai szubjektum attitűdjét mindazonáltal végig az *Ostia*, *Surfacing* egyik sorával jellemezhető alapállás dominálja: meglátni „a szűk, koszos utca végén a horizontig érő ragyogás”-t.

A kötet végén a sajátos hangvételi és hangulatú *Szövegek T. J. hagyatékából* című ciklus áll, ami az eltávolodás egy másik típusát reprezentálja. A Gyórfy Ákos által versbe szedett gondolatmenetek számára a szerzői lábjegyzet szerint a T. J. pszichiátriai beteggel folytatott beszélgetések szolgáltak forrásul. Az „őrült beszéd” e típusa bizonyos tekintetben a gyermeki és költői látásmóddal mutat rokonságot, hiszen ugyanúgy elszakad a józan felnőttek köznapi racionalizmusától. Ezek a szövegek az asszociatív összekapcsolt, irracionális gondolatlelemek segítségével a maguk

módján szintén elrugaszkodnak a földhözragadt realitások síkjáról. Ezáltal pedig képessé válnak arra, hogy szembesítsék az olvasót mindennapi gondolatsémái, mentális műveletei meglehetősen szűk, korlátolt voltával, jóllehet gyermekként még mindenki képes az őt körülvevő valóságot tágabb – akár meseszerű – perspektívából is szemlélni. T. J. szerint például „[a]z óceáni áramlatrendszer az emberi gondolkodás vízi megfelelője” (*Az óceán*). Egy másik szövegben szintén a premodern analógiás szemléletmód távoli visszfénye mutatkozik meg:

A fal díszei kromoszómák, mert nem másról van szó,
mint a művészet bebocsátásáról a testbe.
Ez egy testfolyosó, amely folyosóban
gyémántgravitáció áll fenn.
Itt rejtőznek azok az ütőerek,
amelyek visszaadnak bennünket a magasságnak.
(*A Kék mecset*)

A címválasztás külön is ráirányítja arra a figyelmet, hogy a *távolság*, illetve a *distanciálódás*

sokrétűn értelmezhető fogalma a kötet központi, szövegszervező erejű motívuma. A versek beszélője elsősorban önnön köznapi, modern életétől és az ennek keretét adó gondolkodás- és látásmódtól, illetve individuális énképtől távolodik el a szövegek terében. Ez a szándék fogja egybe a látszólag széttartó tematikus irányokat. Miközben a természet közelében a szubjektum távolodik el a modern ipari-fogyasztói társadalom világától, a folyó- és állóvizek, hegyek, erdőségek közege a maga egyszerre félelmetes és rabul ejtően fenséges atmoszférájával a hétköznapi gondoktól, indulatoktól és vágyképzetektől terhes emberi miliőjéből ragadja ki a versek szemlélődésbe merülő beszélőjét. A lírai én ezáltal válik képessé arra, hogy az anyagi világ felületén áthatolva végül eljusson „a test mögé, az angyalig” (*Egy elveszett elégiából*).

Győrffy Ákos: *A távolodásban*, Magvető Kiadó,
2021.

Bene Zoltán

Isten, ítélet

KORTÁRS PRÓZA

Túl önmagadon

Hegedűs Imre János

Nemrég (talán el sem múlt teljesen az a korszak) a *historia* stratégiai kérdés volt. Hidegháború dúlt például a vámosok és a határt átlépő, külhoni magyarokat látogató turisták, barátok, rokonok között. Szigorú volt a mindenható párhatalom parancsa: el kell konfiskálni minden olyan munkát, amely a múlttól, főleg ami a közelmúlttól szól. Különösen a keleti határszélen volt vad és drákói a könyvvadászat, túltettek a könyvégetők máglyatüzein. Könyveltek is szaporán a jámbor vámosok, túl fárasztó lett volna nekik, följegyezni a szerzőt, a címet, egyszerűen számozták az elkobzott holmit, s odaírták: „*Carte cu caracter istoric.*”

Kevés latin tudással is érthető a mondat: *Történelmi jellegű könyv.*

Tehát már a jellege elegendő volt arra, hogy gátlástalanul elkobozzák. Aztán az erre a célra kiképzett sakálók levéltárak vagy múzeumok speciális, zárt részlegein feldolgozták az „*árut*”, vázlatokat készítettek, s jelentést küldtek a központnak és az akadémiának. Ártatlan, gyermekeknek írott munkák véreztek el, elegendő volt, ha előfordult a címben Mátyás király vagy Kinizsi Pál neve, s máris rácsapott a vámos irgalmatlan mancsa. Ma már botorság lenne a „*miért?*” kérdés, tudjuk, a sakálók éberségével őrizték azt a mérhetetlen kincset, amelyet „útonálló rablók” (Lenin szavai) a békeszerződéseknek hazudott diktátumokon nekik juttattak.

Ha mindezt tudjuk, még akkor is mocorog bennünk a kérdés, mit vétett a történettudomány, az a diszciplína, amelyet higgadt, komoly tudósok írnak, művelnek. Könnyű válaszolni. A rablást elméletekkel, hamis ideológiával, magyarán történelemhamisítással kellett és kell igazolni. Ha egy akolba gyűjtenék a világ összes *falsificatorát*, s bajnokságot rendeznének, Közép-Kelet Európa historikusai talán minden díjat megnyernének.

Azt is tudták e szomorú könyvpusztítás irányítói, hogy a *történelmi regények veszélyesebbek, mint a szakmunkák*. Az olvasók ezrei hamar beleunnak a tudósok munkáinak böngészésébe, de a regényírók színes cselekménnyel, fényes hősök vagy elvetemült gazemberek megformálásával, atmoszférateremtő képességükkel magukkal ragadják őket, s észrevétlenül válnak jó hazafiakká, észrevétlenül lopakodik tudatukba és lelkükbe a nemzeti érzés. És megtudják eközben az igazságot! Mert mindaz a torz, hazug, hamis elmélet, amellyel félrevezetik a bértollnokok az olvasókat, megsemmisül egy jó történelmi regény olvasztótégelyében.

És ezzel már meg is érkeztünk Bene Zoltán *Isten, ítélet* című munkájához.

Örömmel fedezhetjük fel, hogy jellemzi ezt a regényt minden olyan tartalmi és műfaji jelleg, amelyek boldog, önfelédtt órákat szereznek

az olvasónak, segít képzeletben visszaszállni az Anjou magyar királyok korába, s miközben száguld a fantázia, jottányit sem csorbul az igazság, más szóval fikarcnyi repedés, hézag nem keletkezik a való világ falán, mennyezetén. Nincs paradoxon a megtörtént események és a *poetica licencia* által megengedett kitalálás között.

A nyitójelenet után prózaírói bravúr következik. A magyar történelem háromszáz esztendején száguld át a szöveg, Aba Sámuelről kezdve Károly Róbert uralkodásáig, s nincs hiátus, nincs gyérség, nincs nagyolás, szűk két oldalon (10., 11.) zúg, zeng a krónika. I. Béla, Szent László, Kálmán király, Álmos herceg alakja villan, hogy (a szerző jóvoltából) az olvasó megállapodjon az Anjouk korában. A helyszín sem mindennapi, a nápolyi származású, eredetileg Carobertónak keresztelt Károly Róbert visegrádi kastélya.

Huszárvágás a javából, hogy ez a nagy történelmi folyam egybefonódik, egybeolvad, összeforr a Szórád család történetével. Szeged melletti tanyán gazdálkodnak Szórádek, cserélődnek a nemzedékek és a családfők, Mihály, János, végül megszületik az igazi regényhős, Lőrinc, s hogy kételyünk ne legyen hitelessége felől, szerzőnk közli, 1314 Boldogasszony házában látta meg a napvilágot (7 leánygyermek után!) a nagy tettek végrehajtására predesztinált fiúgyermek. Feltételezzük, eleve őt szánta Bene központi alaknak, minden más, valóban létezett történelmi személy majdhogynem lényegtelen és halovány hozzá képest. De hát ez a történelmi regény alaptörvénye.

Kellemes és kényelmes Szórád Lőrinc nyomába szegődni! Többet megtudunk, ha életét tanulmányozzuk, mint az analitikus pszichológia tucatnyi könyvéből.

A születés misztériuma, a genetika adománya (a gyerek csúnya, de okos!), a képzés, a nevelés, a környezet hatása (Novák mester, a nevelője Szent Ágoston titkaiba vezeti be („*Menj be tenmagadba, és menj túl önmagadon.*”), a pszichében munkáló erők és a szülők, a nevelők pörölyütései mind, mind azt a célt szolgálják, hogy Lőrinc képessé váljon magas, sőt meredek ívű pálya befutására, hogy eljusson

az eldugott, alföldi tanyáról a királyi kastélyig, hogy megnyíljon előtte Károly Róbert kapuja, ajtaja Visegrádon.

Már a régi görögök is tudták, mekkora szerepet játszik életünkben a véletlen. Az a megoldás, ahogyan a Szórád-portára hirtelen betoppan Zách Felicián, igencsak emlékeztet a hajdani tragédiákban oly gyakori *deus ex machinára*. Be is következik a nagy fordulat, magával viszi az ifjút, ne kókadozzon itt, Isten háta mögött, nagy tettekre hivatott tudása, tehetsége révén.

Így válik Szórád Lőrinc az európai, az amerikai regények útra kelő fiatalembereinek rokonává. Az apától kapott aranytallérok nál nagyobb érték egy keleti kézitusa ismerete, a közelharc különleges fogása, amelyre a kun vitéz, Kadosa évek hosszú során tanította. Ez a nomád népeknél szokásos harcmodor emeli majd olyan rangra, amiről nem is álmodott. Útjára is elkíséri ez a kun, ez a Kadosa, s óvja, őrzi hűségesen.

A regényben a következő fontos esemény a középkor egyik hírhedt merénylete, amelyről miniatűr készült a Képes Krónika díszítésére, és balladát írt Arany János. Az indulatos, könnyen lobbanó Zách Felicián 1330. április 17-én beront a király ebédlőtermébe, megsebesíti karján Károly Róbertet, levágja Erzsébet királyné négy ujját, és... A királyi család életét nem az asztalnok, nem a berohanó őrség menti meg, hanem Szórád Lőrinc.

Az olvasó joggal tételezi fel, hogy Bene Zoltán regényének magva, sőt alapötlete ez a visegrádi jelenet volt, de a regényben majdhogynem elhalványul a merénylő alakja, s helyébe lép a teremtett hős, Szórád Lőrinc. Nem légiures térben mozog. Mint rengéskor a föld, úgy mozdul meg alatta gyermek- és ifjúkora, sőt Kadosa révén az ősi, nomád kor, a tőle tanult mesterfogás nélkül nem tudta volna földre rántani, padlóra penderíteni az őrjöngő gyilkost. S az még izgalmasabb a regényben, hogy nem a külső, hanem a belső mozgás leírásával remekel Bene Zoltán:

„*Felicián úr újabb gyilkosságra készen emeli kardját, ám ekkor Lőrinc izmai maguktól mozogni kezdenek. A begyakorlott ütemnek megfe-*

lelően fordulnak, nyúlnak előre, záródnak és engednek, húznak és tolnak, minek következtében a merénylő egyszerre nagyot nyekken a márványpadlaton. A kard csörömpölve hull ki a kezéből...” (39. old.)

Nagy talány elé állítja Bene az olvasót! Minden oka megvan arra, hogy elmélkedjen a *poetica licencia* határainak tágas voltáról! A regényíró édes gyermeke mindig az a személy, az az alak, figura, akit ő teremt. A teremtésnél nincs nagyobb erő vagy hatalom! Felesleges hát azt kérdezni, ki mentette meg valójában a királyt, a királynét, a két herceget, Lajost és András.

Csakis Szórád Lőrinc, hisz regényt és nem történelmi munkát olvasunk.

Lőrinc útja nem ér véget ezzel a kalanddal, mivel Visegrádon parancsot kap, el kell kísérnie a királyt Nápolyba. Az uralkodó kisebbik fia, András Johannát fogja eljegyezni, s a koronás fők Szicíliaig nyúló királyságról álmodoznak.

Tanácsos itt elszakadni a fő történésfolyamtól, rövid időre kilépni Szórád Lőrinc lábnyomaiból. Bene Zoltán bámulatos ismeretanyaggal rendelkezik a korról, a XIV. század embeireiről, nemesek, főurak, főpapok, szerzetesek, kereskedők, lócsiszárok, katonák jönnek-mennek, küzdenek jó, nemes, vagy álnok, gonosz célokért, istállók, vendégfogadók, csapszékek, lebújok, kuplerájok ajtai nyílnak meg, természetesen mindenik veszélyes aknakút, farkasverem a hős, Lőrinc számára, de józan esze és egy-egy pártfogója kiemeli a kátyúból.

A korabeli városok leírásai is érzékletesek, a passzusok magával ragadják az olvasót. Összehasonlíttja Nápolyt Budával, lázasan építkeznek mindkét városban, az olaszok kastélyai, templomai fényesebbek, nagyobbak, tátott szájjal bámulják azokat a magyar királyt elkísérő urak, katonák, szolgák.

Soha nem közömbösek a történelmi regényt író szerzők számára a koreszmék. Bene párbeszédek sokaságával idézi fel a XIV. századot az olvasó számára. Ennek egy példája Lőrinc, egy ferences barát és egy horihorgas, nyakigláb lovas dialógusa a kocsmasztal mellett: elmondják egymásnak, mi történik az országban és mi történik sok-sok mérfölddel messzibb, Ró-

mában, Páduában, Velencében, Avignonban, a Francia Királyságban, megjósolják András herceg balszerencsés, tragikus sorsát, elmesélik az Anjouk egykori, itáliai letelepedését, gyakran ejtenek szót a közerkölcsről... Igen, a XIV. századi élet szinte lüktet a regényben.

Sokkal izgalmasabb ebben a belső labirintusban megtett út, mint a hosszú, sok mérföldes lovaglás, tanulságosabb, mint a hajón, a gályán való ringatózás, újból és újból idézhetjük Szent Ágoston szavát, ami Lőrinc számára is útravalóként szolgál: *„Menj be tenmagadba, és menj túl tenmagadon...”* Nagy teljesítmény a számtalan utazás részletes, pontos leírása a regényben, de ez a belső, ez a láthatatlan, az önmagunkban megtett út sokkal izgalmasabb.

Csonka lenne a kor rajzolata, ha Bene (illetve a teremtett hőse!) nem lépne be a híres egyetemek kapuján. Pádua verseng Bolognával, jönnek a világ minden tájáról éles elméjű ifjak, szívják a tudomány emlőit, Szórád Lőrinc életének legnyugodtabb szakasza a Páduában eltöltött időszak. Örömtől és fáradtságtól elkábultan tántorog be az Úr megtestesülésének 1334-ik esztendejében e város kapuján, átelve tőjében értékes ajánlólevelek, az univerzitás befogadja, becsülik, kiváló professzor atyák oktatják, rangos világ veszi körbe, de itt is kísérti egy révület, különleges illatot érez, *odort*, ami a titokzatos lánytól, a szürreális és transzcendens alaktól, Estától származik...

S ha már visszatértünk a központi figurához, ha ismét Lőrinc lábnyomait követjük, akkor szűkül a kör, az Anjou-család felségvizeire érkezünk, s Lőrinc azt a parancsot kapja, induljon tüstént Nápolyba, és legyen András herceg védelmezője. A regénynek ez a része, akárcsak maga a történet, bonyolult, szövődményes, koncentrált figyelmet követel az olvasótól.

Szervetlen betétek a regényben azok a jelenetek, amikor a főhős az itáliai reneszánsz meghatározó alakjaival – Boccaccioval és Petrarccal – találkozik. A színhely az András herceg számára felállított kancellária, de jó alkalmat adnak az epizódok arra, hogy szerzőnk – Petrarca személyében, szerepében – elmondja véleményét a magyar nyelvről:

„Mert a nyelvetek – így Petrarca – távolról sem

barbár fecsegés, az én gyakorlott fülem jól érzékenli műves struktúráját és a mélyében bujkáló zenét, amely egyszerre zabolátlan és érzéki.” (189. old.)

A regényben számos emlékezetes szereplő van. Ezek közé tartozik Sancia de Cabanni leányasszony. Hús-vér változata annak a titokzatos személynek, Estának, aki végigkísérte a főhőst szövevényes útján, akinek illatát, az édes *odort* még álmában is érezte, aki létezik is, nem is, légies tünemény, máskor várúrnő, nemes hölgy és némbor, angyal és kurtizán, neve is talányos, talán Izabella, „...ő az a nő, aki oly régóta uralja lelkének ismeretlen zugait.” (237. old.)

Ez már a transzcendens világ, a valóságon túli médium, szép szellemi és lelki kaland az olvasó számára.

A Függelékben Bene Zoltán kilép regényírói státusából, s két történelmi összefoglalót közöl. Az elsőben Róbert Károly megkoronázásának, trónra lépésének bonyodalmas, kínkeserves eseménysorát, a másodikban az Anjou-dinasztia és a Nápolyi Királyság kialakulását ismerteti.

Bene Zoltán: *Isten, ítélet*. Kortárs Kiadó, 2020.

ÁGH EDIT: Hajnali
átkelő – 2021

Novotny Tihamér

Balaton Szalon 2022

Kerényi Imre Kult-Magtár, Balatonalmádi, 2022. május 6 – június 3.

Hát igen, a Balaton, mint téma nem lehet kispályás ügy! Képzeljük el azt az évente idelátogató többmillió nyaraló tömeget, s azt is, hogy, aki itt megfordul, az biztosan visz magával valami dédelgetett emlékképet; nem is egyet, de fejenként több tucatot, több százat a szívében, a memóriatároló agysejtjeiben. De látom a fészbukon is, hogy milyen sokan, ma már minden évszakban fotózzák a Balatont, annak kimeríthetetlen természeti tüneményeit, csodáit. Nekem – bennem – ennek az élménynek a legkatartikusabb párhuzama az, amit Egry József élt át akkor, amikor az első világháború poklából – lelki és fizikai gyógyulásra – hazaengedték őt a magyar tengerhez, s először pillantotta meg a tavat. Akkor, ott azonnal földbe gyökerezett a lába, és eltöltötte őt a nyugalom érzése, s a kontraszttól megrendülve, abban a pillanatban egy életre szólóan megértette a tó kozmikus impulzusait: mennyberagadó és mennybeható víz-fényjátékainak és visszfényugallatainak szent miraculumát.

Tehát ebben az átszellemlétségben, de mégis két lábbal a földön járva, végigböngészve a *Balaton Szalon 2022* tárlatának teljes anyagát, arra a következtetésre jutottam, hogy két alapvető téma köré csoportosíthatóak a kiállított műtárgyak.

Az első kohéziós pont, ami köré gyűlnek a festmények, a fotók, a szobrok és a grafikák, az a Balaton, mint tájkép; vízkép; tókép; mikro- és makro- megközelítésű természeti kép; épített környezet – konkrétan és átvitt értelemben is. Ennek szellemében ábécérendben sorolom a művészeket, egy-egy mondattal jellemezve a tárlaton vagy a katalógusban szerepeltetett alkotásaik valamelyikét:

Ágh Edit festőművész pasztelljén például ez a Balaton-téma: derengő *Hajnali átkelő*, ahol a rozoga móló, a fából épített stég mintha átvezetne bennünket a túlsó partra, vagy inkább belevezetne bennünket a ködös, párás, felhős, titokzatos semmi rejtelmébe.

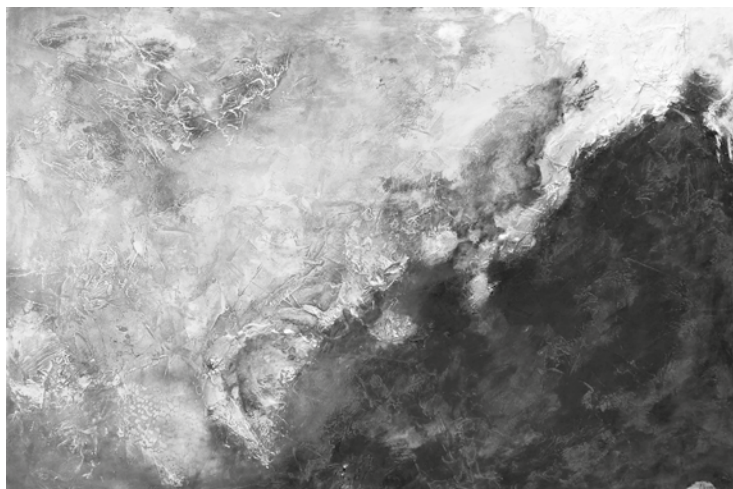
Árvay Zolta festőművész akrilképén a tó olyan, mintha egy madártávlatból követett *Légifelvétel*-részlet lenne, ahol a vízfelszín, mint egy éggel ölelkező kékes ősmassza kavarg a színes felhő-fehérek jupiteri örvénylésében.

Baky Péter festőművész pittkrétás papírfestményén ez a környezet olyan, mint egy szerkezetes, esszenciális mesekép, akár egy *Fantáziaváros, éjjel*, ahol az álom a valósággal szövődik egybe.

Bátai Sándor grafikusművész fapáccal színezett réteges papíröntvény *Ősformáján*: egy-

BÁTAI SÁNDOR: ŐSFORMA (KAPU), 2033

**ÁRVAY ZOLTA:
LÉGIFELVÉTEL
2019**

szerűen csak szimbolikus *Kapu* a téma, időkép, amely mindent magába szippant, magába foglal.

Beretvás Csanád szobrászművész briliáns megoldású plasztikáiban a vízi világ: egyszer egy vitorlás hajótükröződése a tó felszínén; másszor mintha egy kettéhasított nád felnagyított belseje lenne; harmadszor meg, mintha az algás-moszatos habzás mikrovilága léptékváltó *Maradvánnyá* alakulna át mészkőbe faragva, bronz öntve.

Boda Balázs festőművész olaj-vásznán ez a természeti kép olyan *Életfa*-jelkép, amely mintha az élet óceánját is magába foglalná, „békanyál” ágfonalaival át is szőné.

Brzózka Marek szobrászművész patinázott bronzainál a tó sugallata: átvitt értelmű balatoni ladikázás, csónakot ringató hullámhegy és hullámverés, biblikus, metaforikus, filozofikus létértelmezés.

Az elhunyt **Csiszár Elek** festőművész olajképén: viharos *Halpusztulás*, vízbe kiáltott szó, aggódó, prófétás perlekedés, vagy Szent Ferenc-i párbeszéd az elemekkel.

Csizmadia Zoltán festőművész szálkás, kristályos olajfestményén: a jégbefagyott Badacsony kékes látképe.

Csurák Erzsébet textilművész kézzel merített papírra applikált, selyem és selyemfonál felhasználásával készült *Sodráskép* a Balaton- filing már mikroszkopikus tókép; kifejezetten a szubjektív szívárványszínekbe oldott változékonyságnak és a plasztikus felületekbe

FÁSKERTI ZSÓFIA: Uborkás

DEÁK NÉMETH MÁRIA: Emlékre tegek I. – 2021

merevített végtelen hullámvásznak az esztétikus násza.

Deák Németh Mária grafikusművész aquatintával készült, kollázsszerű gyúrt felületeket és hajszálereket utánozó grafikáin ugyanez a világ átfordul csak sötét és drámai *Emlékretegek*, memória-üledékek egymásra íródó halmazába.

Egri Erzsébet festőművész horizontálisan hosszúra nyújtó misztikus olajképén a táj vékony szelete – közepén egy derengőn világító fehér templomtoronnyal – homályos, idillikus, párás *Ködben él*.

Fábián László grafikusművész fekete és világító zöld alaptónusú, ugyancsak személyes világképű, „éjjellátó” olaj-farost festmény-grafikáján absztrakt „szabásminták” térképévé szövődnek a *Macskaösvények és az Északi Fény* lenyomatai, színfelületekké változtatott síkdomborzatokká a rétek és a fák, meg a csillagos ég sárga, rajzos szurrogátumai.

Fáskerti István szobrászművész vörös márvány *Hajnal* képződményén az érzékszervek játéka-

ként agy- és falomszerű szürrealista formát-lanságok víziószerű homorulataiban és domborulataiban ébred, ismer magára a még álmos, korareggeli világ.

Fekete Emese festőművész a japán shodo mintájára készített, az univerzummal együtt rezgő, a Tihanyi visszhang mondáját értelmező akril, színes ceruza „képírásán” érzékeny víztükör nyeli el az eget, a hangot, a két arcot, a nád zizegését, a szél susogását, az emberi *Kevélységet és a mítoszi büntetést*.

Feledy Gyula Zoltán festőművész két fényesen tükröződő, monokróm kék, illetve zöld akrillakk *Pelso* festményénél tiszta színminőséggé, elméleti megközelítéssé, egzakt és esszenciális színfilozófiává összegződik a tó.

Feledy Balázs képgrafikus *Víz-Tükör-Kép* című, bemozduló digitális fotójánál, mintha a lebegő fénystruktúrák és az úsztatott víz hullámok éteri áttűnéseinek angyali táncát látnánk életre kelni.

Géczi János költő és képzőművész dekollázsolt, roncsolt, koptatott *kék* alapszínű, *Balaton* felira-

tú plakáttöredékénél kétszeres tautológiával mutat önmagára a tó.

Haraszi Hajnalka festőművész olajképénél az egyetlen vízszintes vonalban érintkező víznek és az égnek, a stégnek, valamint az ezen pihenő *Kócsag* lábujjainak az egybefüggő horizontszintje már nem is a táj lehalkulásának, hanem a kibillenthetetlen ósnyugalom csendjének a képi egyenlete.

Haraszi László festőművész *Üzenet* című olaj-vásznán a táj, a tó, a vitorláshajó és más egyéb tárgyszerű tünemények átalakulnak atmoszférikus közegbe ültetett absztrakt jelek és elvont jelképek tolmácsolta játékos Balaton-élmények érzésvilágává.

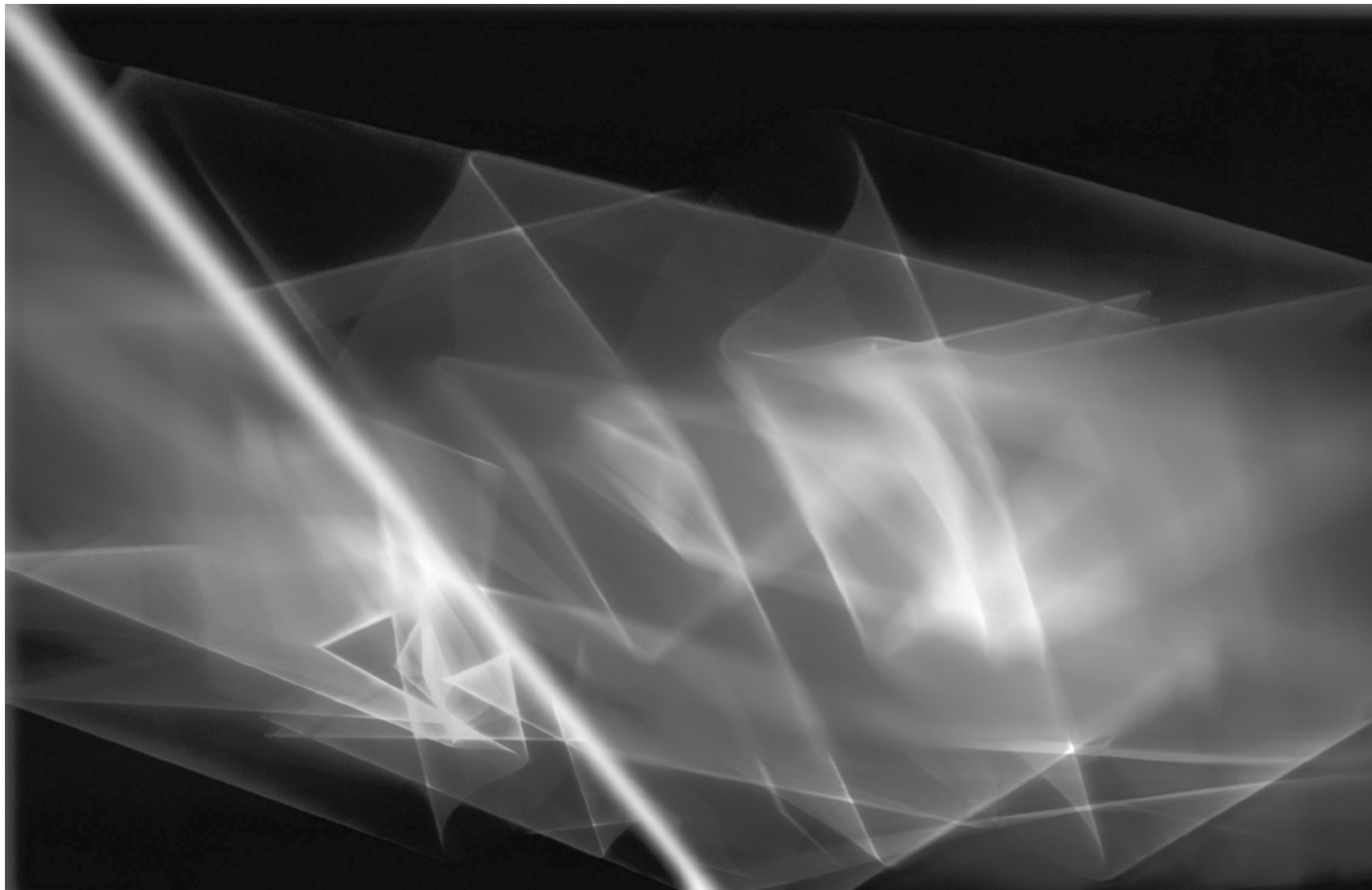
Jáger István grafikusművész vegyes technika *Tavaszi I-II.* jelölésű képpárjának ábrázolásánál minden derűs sárga színárnyalat, kék, zöld, piros, narancs reflex, valamint rajzos fa- és állatmotívum egymásra rajzolódik, egy-

másra cuppan, nyomódik, rétegződik, ami ide köti őt.

Jarmeczky István festőművész geometrikus-absztrakt akrilképénél a látványvilág átalakul vízszintes és függőleges, valamint átlós egyenesek hálójába foglalt vörösek, narancsok és zöldek nélküli fehér, fekete, szürke, kék, lila, sárga színű formák közvetítette gondolatokká, illetve gyógyító harmóniává fejlesztett konstruktív *Mozzanatok* (talán a vitorlázások nyugalmát is őrző) érzésszerkezetévé.

Kelemen Marcel festőművész impresszionisztikus és pointillisztikus *Magnólia I.* elnevezésű akrilképének ábrázolásánál is ugyanaz a lényeg, mint minden más képénél: a helyi színek, *fények és árnyak* kitartó tanulmányozása és átélése minden évszakban és minden felületen. **Kisnémeth Ferenc** grafikus- és festőművész *Liget* című akvarelljénél a természeti szép megfejtése, a zöld átélése, a bokrok, fák,

FELEDY BALÁZS:
Víz-T ükör-Kép

RAFFAY DÁVID: Őzek, 2008

füvek, levelek klorofilljének (zöld vérenek) megjelenítése a legfontosabb mozzanat.

Kontur András szobrászművész szalvétaszerűen összeráncolt, legyezőszerűen egyetlen erőközpontba összpontosított, bravúrosan mintázott kő körplasztikája magának a Napnak a megtestesítése, de talán a balatoni őskagylók formái és virágok szirmai is megidéződnek benne.

Kovács Piroska Rózsa fotóművész részben az egészet kereső mikroszkopikus felvételénél már-már megfejthetetlen, „földön kívüli” szín- és felületvarázslattá, valahol, valaminek a titokzatos, sejtelmes mimikrijévé alakul át *Az idő* illúzióját keltő természeti világ láthatóvá tett, felnagyított paránya.

Maczky László fotóművész *Pillangók a Balatonon* című felvételét látva az az érzésünk támad, hogy az alkotó, akár egy komponista, zenei kottaként, vizuális költeményként kezeli, fogja fel, örökíti meg, írja le a tavon úszkáló vitorlások pillanatról-pillanatra változó hangjegyeit. **Milos József** természetfotós *Őszi halászatánál* a Tihanyi félsziget és a vízre ereszkedő madár horizontális tükröződése majdnem olyan, mint egy sejtelmes Rorschach-teszt haiku a hajnali derengésben.

Novák László fotóművész *Rigófény* című mínusz 15 fokban elcsípett fényképénél azt

VÁRSZEGI KATA: Regő rejtem karácsonyi pásztorjáték díszlete és bábjai (részlet 6)

érezhetjük, hogy a természet olykor-olykor sokkal elementárisabb festő, mint az ember.

Orr Gizella festőművész *Eső utáni tájképénél* a felhők mögül beszűrődő fény lilás kékebe és kékes szürkébe öltözteti az északi part dombos, fás, kaszálós tájait.

Pósa Ede festőművész *Esteledik* jelölésű balatoni vízpartot ábrázoló pasztellképénél – amint azt nap, mint nap tapasztalhatják az itt élő és itt nyaraló emberek – valóságos színcsodává alakul át a kék ég, a zöld tó és a barna nádas.

Prokop-Maczky Gizella festőművész akrillal és porfestékekkel készített nagyméretű vásznánál a *Hirtelen jött éjszakában* már nem is lehet eldönteni, hogy mi van kint a természetben, és mi van bent a lélekben, olyannyira összeolvad a két táji világ.

Raffay Dávid szobrászművész *Őzek* című kisplasztikájánál a természet egy elcsúszott pillanatát élhetjük át, a minden ízében szabályos sas fejű *Csodaszarvasa* pedig inkább a mítoszok világába vezet át bennünket.

Réti Ágnes festőművész *Axis Mundi I-II.* elnevezésű, pamutjersey-re pasztellel festett, egymástól kis távolságra elhelyezett lehetetlen képárjánál az előtérbe emelt balatoni táj (a háttérben a tó képével) átalakul valamiféle tudatmódosult, szürreálisan vonzó, izgalmas

és titokzatos, erózió marta homokpart planétalényévé.

Sipos Endre festőművész és művészetfilozófus *Vízparti misztérium I-II.* jelölésű, vegyes technikás festménypárjánál a táj, a környezet átalakul valamiféle motívumszigetes belső tájjá, egy transzcendentális kisugárzású, „biromantikusan” szerkezetes, valóságfeletti enigmává. **Szabó Ágnes Erzsébet** iparművész egy régi nyitható és csukható kézműves ablakkeretet felhasználó, nem kifejezetten balatoni, inkább általános témájú kombinált tájképén keresztül a „szent szív festőinek” naiv és szubjektív elbeszélésének stílusában mutatja meg nekünk az ő bőven termő édenkerti almafáját, az ő mosolyt fakasztó mítoszának *Kezdetét*.

Szabó László Zoltán szobrászművész márványból és gránitból faragott formailag és

technikailag ötletes, spirálisan körkörös *Örvénye* és lándzsahegyszerű, szellemes *Filézett hala* is csak áttételesen kapcsolódik a tóhoz, a vízhez.

Szőke György festőművész vegyes technikás *Őselemek* jelzésű képeinél mintha a balatoni víz-, ég- és földfelületek egymásba tükröződő mikrovilágai, mikroorganizmusai kelnének életre, olvadnának egybe lírai, absztrakt-expresszionista, vonalhálós színfoltfelületek univerzumaivá. **Tálos Ágota** festőművész *Vihar előtt* című, lendületes, vibráló, fegyelmezett kézjegyekkel felvitt pasztelljét látva az az érzésünk támad, hogy nála a tájképeibe vetített belső világának kiapadhatatlan külső forrása az állandó Balaton-élményből táplálkozik.

T. Szabó László festőművész *Osztódásra felkészülni* jelölésű különlegesen finom, mives és

BERETVÁS CSANÁD: Maradvány 2. (A)

egyedi hatású dörzsnyomatánál (frottázsánál) mint szimbólumértékű, s egyben emblematikus bio- és/vagy sejtromantikává tömörül a Balaton és felvidéke iránt érzett szerelme, szeretete. **Tóth Pitya István** grafikusművész a *Vörös fa* és a *Cédrus a négyzeten* című két vegyes technikás rajzfestményének két különböző famotívumánál csak ürügy a tájkép, valójában sokkal inkább leolvasható róluk az élet értelméről és miértjéről szóló keserédes számvetés és az igazságkereső indulat; a patikamérlegre tett, kidekázott, árnyékbábszínházra emlékeztető emblematikus jelképrendszerét pedig áthatja a tiszta létfilozófiai gondolat.

Tóth Tamás Zsolt festőművész vonalkódból kifejlődő, kipárolgó, kiáramló, társadalom- és civilizációkritikai élű, talán ironikus szándékú megnevezhetetlen „buborék”, „tükörtójas” vagy „női kalap” formája, azaz *Mutációja* lehetne akár egy olyan jelképes tájkép-, vagy valamiféle tárgy-, illetve lénytörzsalak is, amely a rejtett semmiből, vagyis egy digitális kódrendszerből, a nullák és egyesek birodalmából születik, válik valósággá.

Váncsa Ildikó festőművész pszichológizáló *Őszi szerelem* című, tájba ültetett-növesztett két fája mögött ott sejlik az érezni, érintkezni,

**TÓTH PITYA
ISTVÁN:**
Vörös fa,
2020

APÁTHI-TÓTH SÁNDOR: Nagymamám félbevágott körtéje, 2008

kommunikálni kívánó metaforikus Emberpár vágyképe is.

Veszeli Lajos festőművész *Fénybeérkezők* című, vitorlást ringató bravúros kivitelezésű, s egyben mély értelmű balatoni akvarellje, bár egy remek Garai Gábor verset idéz („A Balatonnak tükrén két ég között vagyok” [*Balaton* *kagylók*]), mi azért meggyőződéssel idekapcsolnánk egy másik költeményt is, Vajda János filozofikus *Nádas tavonját*: „Fönn az égen ragyogó nap. / Csillanó tükrén a tónak, / Mint az árnyék, leng a csónak.”

Wieloch-Varga Krystyna iparművész *Start előtt* című, a színt, a fényt és a transzcendenciát előtérbe helyező, az orfikus kubizmust citáló felfogását, valamint Egry József szemléletét is megidéző olajképeinek témája szintén a Balaton, vagyis a tó titokzatos világa, amely az égi jelenségekkel összenőtt víz-fény univerzum tüneményeit ábrázolja.

Zsuffa Péter festőművész *Badacsony a szélben* és a *célban* jelölésű, két acéllemezre égetett

tűzzománc alkotása az egykor volt legénykori vitorlázások emlékének hangulatát eleveníti fel a sejtelmesen kontrasztos, régi fotók alapján készített, dekoratívan egyszerű, mégis atmoszférikus finomságú tájkép-párban.

Más művészek inkább az átvitt értelmű és/vagy a konkrét emberábrázolásokon keresztül kapcsolódnak a Balaton témához, illetve annak valamilyen szociális vetületéhez, köz-, illetve magánéleti mozzanatához. Megint csak ábécérendben sorolom az alkotókat és a kiállításon, illetve a katalógusban szerepeltetett műveik valamelyikét:

Apáthi-Tóth Sándor fotóművész *Nagyapám félbevágott kiflije és Nagyanyám félbevágott körteje* című, két giclée-nyomatának finom ízlésre valló, egyszerre hétköznapi és költői szimbolikája, emblemikus merészsége és empatikus tette, filozofikusan szomorkás és esztétikusan realista iróniája, mosolyt is fakasztó, tiszta humora: katartikus értékkel bír. **Bognár László** szobrászművész *A háló őre* és a *Gólhelyzet* jelölésű, bennfentes, ugyanakkor kívülálló, bábuszerűen leegyszerűsített, mégis a moz-

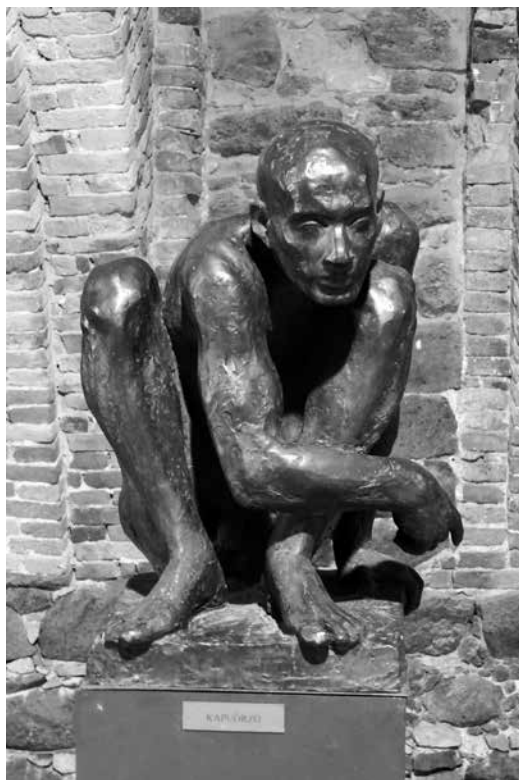
dulatokban jól elcsípett, tömörített dinamikájú fakisplasztikai inkább a Balaton környéki sportélethez kapcsolódnak.

Fáskerti Zsófi szobrászművésznek *A szelfi és torzó*, valamint az *Uborkás* című, a nagy klasszikusok valóságot meghazudtoló realizmusát és finom, részletező naturalizmusát, valamint a pop art ötletgazdag hétköznapiságát megidéző két fehérmárványba faragott fiatal nőt ábrázoló plasztikája, nemcsak szakmailag kifogástalan, de a pózolás színpadias humorát, illetve megnevetető iróniáját tekintve is meggyőző alkotás.

Fenyvesi Ottó költő és képzőművész a *Kommandó tánca* jelzésű, printelt kép- és szövegkollázs a 20–21. század újságokból és magazinokból kivagdosott ikonikus alakjainak és közhelyes politikai címszavainak az ironikus, montázsolt, neodadaista gyűjteménye.

Hermán Alíz festőművész egy gyermekembert ábrázoló *Harcos* című, krétaceruzával készült színes képe, nekem úgy tűnik, hogy naprakészen közvetíti számunkra korunk legfőbb problémáját, kihívását: az orosz-ukrán háború

VESZELI LAJOS:
Fénybeérkezők, 2019

POGÁNY GÁBOR BENŐ: Kapuőrző

MAYER ISTVÁN: Mária Magdolna – 2014

határokon túlnyúló, lélekmérgező és lélekromboló kisugárzását.

Horváth Csongor Gergő festőművész *Életmentők* jelölésű, határozott és jól elkapott háromszereplős akvarellje, három parton ülő fiatal (középen egy felénk forduló napszemüveges lány, jobbról-balról két fiú) fürdőruhás alakja a balatoni nyarak egyik, az „igenbe rejtett nemet” sem nélkülöző, valószínűleg fotó alapján készült beszédes, könnyed eleganciájú, világi tanúságtevője hétköznapi életünknek.

Koszteczky László operatőr és fotóművész célja, hogy dokumentumértékű, valóságúen tényközlő, mégis költői hangulatú felvételein keresztül (*Ébredés I-III.*) a mulandóságot, a pillanatnyiséget átvigye, áttemelje az örökkévalóságba.

Lipovszky Drescher Mária iparművész *Törédékek* című, magastűzőn égetett porcelánlapjai: a szó szoros értelmében noteszlapok, levelek és jegyzetek írástörédékeinek meghitt őrzői, „kézbe vehető” másolatai.

Major Janka szobrászművész *Lilith* névre

keresztelt fafaragása – tudniillik a hagyomány szerinti Biblián kívüli zsidó forrásokban *Lilith* Ádám első felesége volt, akit Isten a férfi teremtése után fennmaradt szennyes porból formált meg – voltaképp a megigéző női démonságot testesíti meg.

Mayer István szobrászművész *Mária Magdolna* című leheletfinoman megmunkált terrakotta domborműve, mintha egy mai ismerősünk kedvesen ránk mosolygó, kettős könyöklésben felénk forduló, realista portréja lenne.

Nosek László festőművész rendhagyóan és eklektikusan formabontó, Ytong téglából faragott, egyszerre szabályos oldalnézetet, szemből pedig keskenyített arc- és testdeformációt mutató, dekoratív ornamensekkel díszített, festett és színezett naiv-realista férfi büsztje dr. Szabó Gusztáv balatoni lokálpatrióta építész-mérnököt, a Műegyetem egykori rektorát ábrázolja, akinek a házában most a művész él, s akinek emlékművét a feleségéről elnevezett villa falára készítette.

Szabó Gusztáv, Amerikából hazatért szobrászművész (a fentebb említett építészmérnök unokája, s a villa másik lakója) *Egy szemesi felhőtartó* című, szójátékra is épülő (lásd Balatonszemes – szemesnek áll a világ!), a felső motívumát kézzel megforgatható, a magas-tos transzcendenciát a frivol, világi ízléstelességgel mehökkentően ütköztető, festett, színes műanyag plasztikája, tudatosan a giccs, az outsider, az art brut, a vizionárius művészet eszköztárával él.

Oravecz Viktória képzőművész *Kapcsolatok* jelölésű, kétszer kettes fej-motívumú, párban összeillesztett, fekete, fehér, szürke, vörös pasztellszínekre redukált fél-absztrakt plasztikus kerámia képét voltaképpen egy kétdimenziós kombinált festménynek kell tekintenünk.

Orr Lajos szobrászművész *Földre lépés* c. bronzplasztikája nem más, mint egy kecses, gyöngsorral ékített női lábfejtörző, de amely, mintha az egész test elegáns, könnyed szépségét idézné meg tartásában.

Pogány Gábor Benő szobrászművész izgal-

masan konstruált mitikus *Sámánja* és merészen megformált guggoló *Kapuőrzője* e kultúr-térnek talán a két legizgalmasabb, legmagasztosabb bronzba öntött alkotása – realista kategóriában.

Raffay Béla szobrászművész *A jövő divatja* című, gázmaszkba és védőruhába öltöztetett három „nővérenek” és/vagy „testőrenek”, „mentőseinek” feketére festett terrakottaplasztikája egy súlyos és elrettentő metaforája korunk járványláncolatokban élő-vergődő, vírusáron sodródó, elképzelt sorsának.

Rieger Tibor szobrászművész tardosi vörös márványból készített *Minden születő gyermek köszöntése* című, *Világ ékessége, kezdete és vége* aranyozott feliratot hordozó görögkereszt motívumában egy pólyás csecsemőt megörökítő „óriás érme”, valamint a *Mindszenty József* esztergomi érseket, Magyarország utolsó hercegprímását, bíborosát ábrázoló egészalakos gipszalakja a szakrális realizmus rendkívül igényes, szép darabjai közé sorolandó.

Az idén 80 éves **Somogyi Győző** mesélő kedvű

VARGA-AMAR LASZLÓ: Mély lélegzet – 2019

FEKETE EMESE: Kevélység és büntetés – 2021

és mégis korhűen előadott, naiv, ám realista, a régi karaktereket mai arcokkal és figurákkal vegyített, égő (kék, vörös, sárga, fehér) színekkel festett történelmi tablói – köztük az itt kiállított *Balassi Bálint-napi Salföld* című is – már kitörölhetetlen hungaricumai a talpunk alatt füttyülő magyar földnek és életnek.

Tápai Ferenc szobrászművész arany-ezüst színű, arctalan *Várandós* asszonya a terhelt, bizonytalan jövő nyugtalan felületű, impreszionisztikusan mintázott, egyetemes jelentésű, jelképes alakja.

Tomay Katalin iparművész 14 darabos sorozatának utolsó négy elemét bemutató *Metamorfózis XI-XIV.* elnevezésű, porcelánoxidációs eljárással készült, hófehér műegyüttese, a tiszta anyagtanulmány jellegén túl, akár az elsüllyedés, az összetöporodás, az elmúlás emberi sorsokra vonatkoztatható folyamatműve is lehetne.

Varga Edina iparművész, divattervező *Véletlen* című, enyhén plasztikus felületű, informel hatású, vegyes technikás gömbmotívumos akril-kollázsa, a mindennapi emberi érzéseknek, a visszafogott ég-föld színeknek, az ösz-

tönös lelki energiáknak, a háttérben működő transzcendentális áramlásoknak a misztériumszerű összeolvadását, egységét fejezi ki.

Varga-Amár László festőművész az emblematikusságot a sziluettyszerűséggel, a részletező rajzos-realista ecsetkezelést a beépített röntgenfilmmel ütköztető, vegyítő *Mély lélegzet* című kollázskepe, a nyíltság, a feltárulkozás és az őszinte önvizsgálat műve, azaz önarcképe. **Várszegi Kata** iparművész a *Regő rejtem karácsonyi pásztorjátékhoz* készített, újrahazsnosítható anyagokat, uszadék fákat, textildarabokat, fém alkatrészeket, kivágott nyomtatványokat, kész tárgyakat kollázsszerűen használó funkcionális műegyüttese ritka szép és ötletgazdag darabja a kreatív szellemű bábművészetnek.

Vén Zoltán grafikusművész *Fonyódi piactér, ... és az Úristen megteremté a diót, de nem töré fel* című rézkarcai – a részletező, tárgyhalmozó művesség, a mindennapi kultúrát történelemmé alakító filozófiai mondanivaló, valamint a jóízű szellemesség tekintetében is – felveszik a versenyt a nagy európai és hazai klasszikusok, illetve a modern elődök mesterműveivel.

Az Art Express Nemzetközi Művészcsoporthoz tartozó művek (részlet)

Végezetül meg kell említenünk, hogy a *Balaton Szalon 2022* tárlatának résztvevői között szerepelnek még – majd egy tucatnyi szabványosított méretű színes molinóképpel – az Art Expressz Nemzetközi Művészcsoporthoz tartozók tagjai is.

Lezárásképpen pedig – utalván az interpretátori feladatok majdnem teljesíthetetlen természetére – idézhetnénk Temesvári Pelbárt (1435–1504) ferences szerzetes, skolasztikus író és prédikátor egy veretes mondatát: „A művészet örök, az élet rövid, s a tapasztalat csalékony”. Vagy inkább elégedjünk meg annyival,

hogy: „Éljen a magyar szabadság!” – ahogy Szokolczay Lajos nyugdíjas „üstfoltozó” és kiváló irodalomkritikus, valamint művészeti író mondaná. Sőt: Éljen a haza! Éljen a művészet! – teszem hozzá én, szerényen.

(A kiállításon elhangzott megnyitószóveg letisztázott, bővített változata. A tárlat, amelynek kurátora Veszeli Lajos festőművész volt, a Veszprém-Balaton 2023 Európa Kulturális Fővárosa program támogatásával jött létre.)

KONTUR ANDRÁS: Nap

Fotók: Dömölky Dániel

Turbuly Lilla

„Tanuld meg ezt a versemet”

A Radnóti Színház 451 Fahrenheit című előadásáról

Ray Bradbury még az 1950-es évek elején, előbb novella, majd regény formában írta meg a könyvek és az általuk képviselt humánus értékrend pusztulásáról szóló disztópiáját. A regényből 1966-ban François Truffaut rendezésében film is készült.

A történet szerint a tűzoltóság feladata már egyáltalán nem a tüzek oltása, hanem a társadalomra veszélyesnek tartott könyvek begyűjtése és megsemmisítése. (A cím arra a hőfokra utal, amelyen a könyvnyomó papír elég.) Az emberek könyvek helyett a lakásuk falait betöltő képernyőkön idilli családtörténeteket néznek, a gondolkodás, pláne a rákérdezés, a kételkedés kora lejárt. A fiatal generáció már ebbe a könyv nélküli, lebutított világba nő bele, a könyv olvasásról távoli emlékképe sincs, ha mégis előkerül egy példány, simán elhiszi, hogy *A dzsungel könyve* a *Biblia* része.

Montag, a történet főszereplője tűzoltó, felesége, Mildred otthon ülő háziasszony, a Barbie-babák élő hasonmása. Montagot azonban „megfertőzik” a könyvek, és egy különleges, a kis hercegre emlékeztető lány, így visszavágyik abba a másik, letűnt világba.

Ennek a világnak a képviselője a Schneider Zoltán által játszott karakter is, akitől az árnyjátékkal megjelenített nyitójelenetben az utolsó könyvét is elkobozzák. Ezek után nem marad más, mint

a saját emlékezete, ahogy Faludy György az interneten sokat keringő, „Tanuld meg ezt a versemet...” című művében megírta.

A 2020-as években a kisebb és nagyobb képernyők, no meg a disztópiák korát éljük, nem csoda, hogy Bradbury műve nagyon is a mi életünkbe vágónak érződik.

Nagy Péter István rendezőt pedig folyamatosan foglalkoztatják a disztópiák és utópiák, így gyors egymásutánban rendezett egy mára átirrt *Candide*-ot Szombathelyen, és a *451 Fahrenheit*-et a Radnótiban.

A fiatal rendező 2020-ban végzett a Színház- és Filmművészeti Egyetem fizikai színházi koreográfus-rendező szakán, és tavaly már meg is kapta a legígéretesebb pályakezdő díját a Színházi Kritikusok Céhétől.

Sokat dolgozik, így a munkáiból mára kirajzolódtak azok a stílusjegyek, amelyek a *451 Fahrenheit*-ben is megmutatkoznak. Ilyen például a térkezelés és a realtime videók gyakori használata.

Devich Botond díszlettervező egy nagy üvegalitkába helyezte a játék jelentős részét, a Montag otthonában és a tűzoltó-parancsnokságon játszódó jeleneteket. A szereplők azonban időnként kiszabadulnak ebből a kalitkából, és bejárják a színház tereit (beleértve a hátsó, technikai helyiségeket és a nézőteret is, még hozzánk, a karzatra is feljöttek). Eközben a nézők a színpadon kivetítve látják a kamera által követett mozgásukat.

A realtime vetítés mára bevett eszköz lett a színházban, lassan nincs játék nélküle, azonban ritkán válik az előadás szerves részévé. Itt a helyén van, mivel a darab fontos része a képernyők által uralt világ megjelenítése, valamint a polgárok folyamatos megfigyelése, a magánszféra erodálása.

Nagy Péter István rendezéseiben mindig fontos szerepet kap a mozgás, a koreográfia. Itt a Berényi Nóra Blanka által játszott lány egy különleges „földön kívüli”, egy másik világ követe, ahol még fontosak az emberi

kapcsolatok, érzelmek, a költészet. Mozgása, kecses, rebbenékeny kézmozdulatai jelzik ezt a kívülállást, és az is, ahogy cigánykerekezzve érkeznek és távoznak a színpadról.

A jellemábrázolásra Giliga Ilka jelmezei is erősen rásegítenek. Berényi Nóra Blankát például kisherceges zöld kezeslábasba öltöztette. A tűzoltóság tagjai a sci-fi filmekből ismerős szürke-fekete összeállítást hordanak. Mildred és az általa nézett sorozat szereplői az ötvenes évek amerikai filmjeinek habos-babos szoknyaiban, pongyoláiban és hajviseletében keltenek hamis illúziókat a tökéletes életről.

Béres Mártát meglepő ilyen Barbie-jelmezben látni, hiszen a vajdasági színésznő Urbán András rendezéseiben általában vad vagy végletesen kiszolgáltatott, elnyomott karaktereket játszik, földdel és vérrel kevert közegekben. Hogy miért erre a nem túl nagy és nem túl bonyolult szerepre hívták az Anna Karenina megformálásáért tavaly szintén kritikudíjat kapott színésznőt, nem tudni.

A legösszetettebb szerep Pál Andrásé, aki él is ezzel a lehetőséggel. Az egyet gondoló (vagy legalábbis azt mutató) közegben Montag az, aki a munkájával való azonosulástól a kételkedésen, más hangok, szempontok meghallásán keresztül eljut egy másfajta értékrend elfogadásáig, sőt, az azzal való azonosulásig.

A Radnóti erős társulata most is remekül teszi a dolgát. Gázsó György, László Zsolt, Mészáros Blanka, Nagy Márk, Sodró Eliza és a már említett Schneider Zoltán mellett (a már említettekén kívül) még egy harmadik vendég, Widder Kristóf is jelen van, a tőle megszokottól eltérő, ironikus szappanopera szerepben – nehéz is felismerni parókában, az arcára ragasztott mosollyal.

Közhely, de kétségtelenül igaz, hogy a *451 Fahrenheit* ma aktuálisabb, mint valaha. Lehet, hogy az író emberek tragikusabban élnek meg, mint a könyvet ritkán olvasók, hogy egy évtized alatt a kézbe vehető irodalom mekkora teret veszített az okostelefonokhoz és általában a digitális, képi kultúrához képest. Vagy szélesebbre nyitva a látószöveget: mekkora teret nyert a művészet- és művészellenesség. A Radnóti előadása minderről átélhetően és színvonalasan beszél.

Nem tudom, az a formanyelv, amelyet Nagy Péter István megteremtett, hogy hat arra, aki először találkozik a munkájával. Sokadik rendezését nézve úgy tűnik, anyanyelvévé vált. A kérdés az, hogy érdemes-e folyamatosan ezt az anyanyelvet beszélni, vagy ideje próbálkozni más utakkal is.

Ray Bradbury: *451 Fahrenheit*

Játsszák: Pál András, Béres Márta, László Zsolt, Gázsó György, Schneider Zoltán, Berényi Nóra Blanka, Sodró Eliza, Mészáros Blanka, Nagy Márk, Widder Kristóf.

Operatőr: Csíkszentmihályi Ajnácska. Színpadi adaptáció: Kárpáti Péter. Dramaturg: Sándor Júlia. Díszlet: Devich Botond. Jelmez: Giliga Ilka. Videó: Karcis Gábor. Zene: Dargay Marcell, Csizmás András. Sound design: Csizmás András. Ügyelő: Kónya József. Súlygó: Farkas Erzsébet. A díszlettervező munkatársa: Pestalits Benjámin. A rendező munkatársa: Ari Barbara. Rendező: Nagy Péter István.

Radnóti Színház, 2022. május 11.

A göcseji törökevő mókus

Haj, mennyit dúlta régen szegény Göcsejszágot a török! Mennyit kegyetlenkedett, és hozzá micsoda egy cudar, pogány, kulturálatlan népség volt! Kutyafejűk volt, s hozzá még eborruk is, amivel kiszagolták az erdőn, lápon, faodúban rejtőző embereket. De nem ám mindenkit, sőt, mivel a göcseji ember rendkívül szívós, és inkább meghal, semhogy rabláncra adja magát, kevesebb fogjot ejtett itt a pogány, mint másutt. A falvakat fölégették, a templomokat lerontották ugyan, de emberben nem tudtak – a jószágban meg nem akartak – akkora kárt tenni. Evett akkor Zala népe gyökeret, mohát, fakérget, farügyet, mindent, ami kezébe akadt, de magát föl nem adta, a török csalogatására elő nem bújt. Mert azok meg a sötét erdőbe, ingoványba bemenni féltek, csak hamisan kiáltoztak a rengeteg szélén: Kati, Nani, Gyuri, gyertek haza, elmentek a törökök! De szerencsére hamar híre ment az ilyenkor előmerészkedők rossz végének, és nem vált be sokáig a cselvetés. Esztendőszám nem talált biztosabb helyett Göcsej népe, mint a gezderyés vadon, a pudványos szittyó, a rekettyés dzsindzsa.

Persze akkoriban más volt a Kárpát-medence arcúata, mint manapság. A törökvész alatt ugyan egész falvak haltak ki, és rengetegen pusztultak el kínos halállal, de a teremtett világ képét nem rajzolta át úgy a beste pogány, mint később az ebfia német. Mert hosszú távon bizony a Habsburgok sokkal több kárt tettek Pannónia édenkertjében, mikor az ősi fokgazdálkodás helyébe nemzetünkre kényszerítették a tájgyilkos monokultúrás gazdálkodást. Hogy ahol azelőtt száznál is több, vidám kis gyümölcsfaj nőtt, és ahol kiterjedésüket izgatón változó, halakban és rákokban bő vizek huncutkodtak, ott végtelen gabonaföldek hullámozzanak unalmasan, és semmitmondón. A teremtett világ szavára süket Habsburgok folyószabályozása volt az első szög a hazánkat a honfoglalás óta jellemző, és mára teljesen eltűnt ártéri- vízikultúra koporsójában. Arról a pákász-világról van szó, aminek utolsó hírmondója Fekete István volt Tüskevár című regényével, minek helyszíne épp a Zala folyó balatoni torkolatvidéke, és aminek környékét manapság istentelen munkagépek dúlják, mintha most is idegen uralom alatt élnénk.

A két pogány, a török és az osztrák legalább nem hazudta magát magyarnak pusztítás közben, mint most a kapitalista. De ez már egy másik történet, ami szintén jó véget fog egyszer érni, csak még kell egy kis idő hozzá.

És most kanyarodjunk vissza a mi történetünkhöz azzal, hogy bizony göcsej népe a törökvész alatt még mindig olyan bensőséges viszonyt ápolt a teremtett világgal, hogy bármilyen baj is érte, erdőben, mocsárban, nádasban, lápvidéken elboldogult még télvíz idején is.

Ezért is eshetett meg a legendás mukucsfalui törökevés.

Valamikor 1500, vagy 1600 körül¹ Hasszán bég betört Göcsejbe, rettenetes túlerővel elfoglalta Nemphty (a mai Lenti) várát, és vonult tovább seregével Lickóvadamos felé. Ma Lickóvadamos határában van egy Mukucsfalu nevű kis pusztá, ami akkoriban még eleven falu volt, benne a legszilajabb fajta göcseji emberrel. De azt a bátor mukucsfaluiak is látták, hogy a török áradattal

1 A magyar nép ajkán megőrződött metalegendárium általános törvényei szerint minden történet annál régebben esett meg, amennyivel öregebb az elbeszélője a többinél. Tehát ha a 97 esztendő Csalánossy néni meséli a legendát, akkor az 1500-as esztendőben történt, ha pedig a 65 éves, fúrge Samu bácsi, akkor már 1600 körül. A legendákban szereplő hősök számának növekedése és csökkenése is hasonlóan rugalmas, de picit bonyolultabb törvények szerint működik. Bővebben lásd dr. dr. Bolygóné Kincses Füvellő: A pannon mítosz- és mondavilág metalingvisztikai és paradramaturgiai összefüggései az asszociatív káosznumerológia tükrében c. művét. Vigyázat, olyan nehéz olvasmány, hogy már maga is legendává vált: a zalatárnoki kocsmában beszélnek, hogy Bacsszegy Kálmán vándortócsa-kutató egyszer disznót vágott a vaskos könyvvel. A novai kocsmában természetesen már tíz disznóról beszélnek.

szemben erővel nem mennek semmire, kedves falujukat pedig csak végszükségben akarták elhagyni. A falu furfangos bírása világlátott, írástudó ember volt, és jól ismerte a kutyafejű törökök különös természetét, ezért ajánlkozott rá, hogy a táborukba megy békéért könyörögni. Mielőtt elindult, parancsba adta a falu népének: fogdossanak össze annyi mókust, amennyit csak bírnak! Nem volt ez nehéz, mert azidőtájt borzasztóan megszaporoztak Göcsejben ezek a máskülönb kedves kis rágcslók. Némelyik olyan dölyfös lett, hogy padlásra, kamrába lopódzva járt rá a szorgos göcsejiek tartalékaira. És gyakran még volt képe félig megrágott makkal-mogyoróval dobogálni a fölbőszült háznépet, mikor a tolvajlásan rajtakapták. Szóval lelkesen úzte a mókust aznap egész Mukucsfalun, és nem telt bele sok idő, ott kapálódzott több száz, bozontosfarkú kis teremteny, vastag zsákokba kötözve. A mókusos zsákokat aztán fölrakták a falu legrosszabb szekereére, annak eléfogták a falu legbambább ökrét, a bíró pedig fölvette a leghitványabb gúnyját: így indultak a törökhöz békekövetségbe.

Mikor a ravasz bírót a vidéket csöppet sem ismerő Hasszán bég elé vezették, nyomban földre borulva könyörgött irgalomért kicsiny falujának. Elsírta, hogy e környék oly szegény és elvadult, hogy rendes ember is alig lakja, láthatja a nagy hatalmú bég is, Allah növecsze nagyra szakállát, hogy a falu lakosainak többsége micsoda nyomorult fajzat. Azzal kinyitotta a zsákokat, és előszedte az ezernyi mókust, akiket még útközben megbabonáztatott a barlahidai tó vadleányaival hat fertály guruzsmás mézért cserébe, ezért a szőrös jószágok úgy hajoltak földig a bég előtt, mintha csak emberek lettek volna.

Csudálkozott Hasszán bég, aki épp olyan kegyetlen volt, mint amilyen ostoba, mert ilyen istencsudáját még életében nem látott, de nem akarta se a gyaur magyar, se saját emberei előtt kimutatni butaságát. Csak simogatta a szakállát, mintha bölcselkedne, és végül kisütötte, hogy ezek a soslátott, apró férges valamiféle elnyomorodott, erdei gyermekek lehetnek. Békét ígért hát a bírónak (persze ki tudja, mit forgatott közben csalárd elméjében), és elbocsájtotta, katonáinak pedig megparancsolta, hogy kötözzék ki a mókusokat a sátra köré, ahogyan a rabokat és túsokat szokás. Azzal nyugovóra tért a török tábor, csak a ravasz bíró leselkedett éberem egy hazafias érzelmű göcseji vándortölgy lombkoronájából. És nemsokára olyan csudát látott, amilyet még Göcsejben is csak kevesen!

Mert amint a Hold ezüsttányérja a látóhatár fölé emelkedett, a mókusokról lehullt a tavi vadleányok búbája, utat adva valódi természetüknek. Sőt, még rosszabbnak is, mert az apró lényekben a sosem tapasztalt fogságtól egészen ősi, vérszomjas ösztönök éledtek. Tán az ember előtti világ ősmókusainak vére buzgott föl újra a kései utódokban, vagy honfiúi hevület mozgatta hegyes foguk és éles karmuk? Erről bölcs tudósaink ma is vitáznak. Ami bizonyos, hogy a búbáj béklyójából megszabadult mókusok elrágták a köteleket, és nekiestek az alvó Hasszán bégnek. Fölfalták a hitványt szőröstül-bőröstül-turbánostul, még a csontjait is tisztára nyalták. Föl sem ébredhetett álmából a kutyafejű, olyan hirtelen lepte el a dühödt teremtmények árja. Akik nem érték be ennyivel: nyomban elkezdtek rágcslálni és csócsálni a sátor körül elbizakodottan szundikáló öröket is.

Ettől a pillanattól számítják a göcseji tudósemberek (Homo magister gocolium) a göcseji törökező mókus (Turcicus sciurus gocolium) születését. E jószág minden itteni lény közül a legkésőbb jelent meg az élet színpadán, s az egyetlen e bestiáriumból, amelyik mára kihalt. Mások szerint nem halt ki, csak mikor észrevette, hogy hazánkba már nem jön elég török, kivándorolt Törökországba, ahol ma is élvezettel fogyasztja kedvenc eledelét. De valljuk be, ez a gondolat még a göcseji kocsmákban is túlzásnak hangzik.

Szóval a török tábor a vérszomjas rágcslók éles fogaitól marcangolt martalócok, akindzsis és janicsárok jajkiáltásaitól visszhangzott. A fényes győzelmekről, rabláncra fűzött szüzekről, és mézizű sörbetről álmódó kutyafejűek föl sem fogták, ki merészeli megtámadni őket, és miféle apró, szőrös ördögök esnek a torkuknak vérben forgó gombszemekkel, csontot luggató

tűfogakkal. Hiába fújtak riadót a törökök, hiába kaptak kard, lándzsa, puska után, a mókusok egyszerűen végigszaladtak pengén, fegyvercsövön, lándzsanyélen, onnan ugrottak akrobatikus ügyességgel turbánra, vagy kopasz, lófarkas kutyafejre, és haraptak le orrokat, füleket, vájtak ki szemeket, ha pedig valamelyik megunta a véres munkát, egy szempillantás alatt a fa tetején termett, eltűnve az ellenség kétségbeesett tekintete elől. Akiknek szívében még nagyobb lett a rettegés, mikor vezérüket keresve csak Hasszán bég átluggatott koponyáját találták meg sátrában.

Ördögöt és démont kiáltott akkor a török, és könyörgött az imámoknak és derviseknek, hogy imáikkal kérjék Allahot, segítse meg őket a szörnyű veszedelemben. De hiába kántáltak földre borulva az imámok, hiába pörögtek mámorosan a dervisek, a mókusok beleakaszkodtak tökig érő szakállukba, és éktelen visítózással zavarták össze imájukat, úgyhogy Allah nem értett semmit az egészből, el is fordította orcáját Göcsej földjéről ingerülten, hisz amúgy se érezte itt túl otthonosan magát, meg az öldöklésből is elege volt már.

Maga a mukucsfalvi bíró se gondolta volna, hogy ilyen sikeres lesz a csel, és mert nem csak ravasz, de merész ember is volt, aki nem rest minden órában leszakasztani a dicsőség virágát, rohant lélekszakadva, hogy föllármázza Mukucsfalú népét. De nem kellett soká szaladnia, félúton se volt még, mikor szembetalálkozott kaszára, kapára, cséphadaróra kapott földijeivel, akik a megtépázott törökök ordítására vonultak a határba kideríteni, mi történhetett? A harangokat félrevernü ügye nem lehetett már abban az időben, hogy egész Göcsejt riadóztassák, mert a papok és a nép, ahol csak tudta, leszerelte, és kutakba dobálta azokat, nehogy a pogány ágyút öntsön belőle. Így csak Mukucsfalú maroknyi mindenre elszánt férfinépe indult farkasszemet nézni az irdatlan török sereggel. Alig-alig hitték aztán a bírónak, mikor az elmesélte, hogy a kutyafejűek hadát már százezernyi, csudamód vérszomjassá változott mókus tizedeli! De ha a fülüknek nem is hittek, a szemüknek már hinniük kellett, mikor a bíró megmutatta nekik biztos rejtekéből a vérben úszó, és lángoló török tábornok, ahol a teljesen megzavarodott martalócok, akindzsik, és janicsárok már egymást kaszabolták, miközben a vérengző mókusok újabb és újabb lukakat haraptak tar koponyájukba. De még így is ezerannyian voltak, mint Mukucsfalú népe: a falubeliekre akkor is a biztos, bár dicső halál várt volna, ha a világ összes mókusa siet a segedelmekre. Ráadásul attól is tartani lehetett, hogy a lángoló fáklyákkal magatudatlan rohangáló török fölgyújtja a határt. De a bíró ravasz elméjét ismét megvilágosította a magyarok Istene, mert elhatározta, hogy ezúttal a saját korábbi cselüket fogja ellenségeik ellen fordítani. Gyorsan elszökött pár egyszerű török szót a népének, majd szétküldte őket a környező semükös, mocsolás, ingoványos erdőségekbe, amiben csak az nem tévedt el, és süllyedt el örökre iszapjában, aki gyermekkorra óta járta titkos ösvényeit.

A szőrös ördögökkel, és egymással hadakozó kutyafejűeket egyszer csak anyanyelvükön kezdték barátságos hangok szólongatni az erdő felől: Ali, Hasszán, Abdul, erre fussatok, itt a menedék! Futottak is azok, ahogy a lábuk bírta, egyenesen a süppedékes, guzmákos, makonyás kelehunyba, és ott már hiába kapálóztak, meg kiáltottak segítségért. Amelyik törököt nem a göcseji törökező mókus sebezte halálra, az az ingoványban lelt jeltelen sírra. Így pusztult el a kegyetlen Hasszán bég serege, így aratott dicső győzelmet a ravasz göcseji ember és a csudálatos göcseji bestia a több százezernyi zsibrák, tájbász, hitván, gezdernye martalócon.

Micsoda erőt és magabizást adott ez aztán a török iga alatt megtört göcseji népnek! A magyar már csak ilyen: elég egyetlen győzelem, hogy a büszke szívekben újra feléledjen a remény, és a harci kedv. Hasszán bég megevéséről, és a török sereg halálos futásáról is mennyit csáforítottak, csatíráztak, karicsáltak a népek! Minden göcseji embernek olyan nagy lett hirtelen a szája, mintha személyesen ő rágsálya volna el az összes törököt. El is került azután azt a vidéket a török – legalábbis így beszélik a göcseji legendák. Az okoskodó rossznyelvek persze itt is csak a hibát keresik: ugyan miért nem változott törökező mókussá az egész sanyargatott ország mókussága,

s állt egy rágcslóként a sokat szenvedett magyar végvárok vitézei mellé? Az ilyenek rendszeren elfeledkeznek egy fontos dologról. Hisz ennyi erővel azt is kérdezhetnék: miért nem dalol az egész Kárpát-medencében a dalos göcseji hébacs? Miért nem lépünk országszerte mindenhol göcseji vándortócsába? Miért nem terem a Pilis és a Bakony rengetegeiben a göcseji ébergomba? Hát azért, mert göcsejiek, s így bírnak minden göcseji bestia legjellemzőbb tulajdonságával: olyan jól érzik magukat Göcsejben, hogy nem mennek máshova.

Sokan abban is kételkednek, hogy a göcseji törökeví mókus rendszerezhető-e a mi őshonos, közönséges mókusunk (*Sciurus vulgaris*) önálló alfajaként. gr ifj. ifj. Bélbereky Bélber Ödön folklorista és hadtörténész e kételkedőket a mára szállóigévé vált érvelésével söpörte el: a göcseji törökeví mókus, akár kihalt, akár nem, igenis különálló faj, unikális göcsejikum kellett, hogy legyen, hiszen normális mókus ilyesmit nem csinál.

A csudálatos bestia további története mindenesetre a zavaros, háborús idők homályába vész. Egyes mondák szerint a törökeví mókusok úgy rákaptak a húsrá, hogy ha épp nem akadt török, az erdő vadjait, meg a házijoszágot kezdték öldösni. A göcsejiek pedig – elpusztítani nem akarván őket – ekkor halászták elő a templomok harangjait a kutakból, és verték félre őket egész Göcsejben, és rendeztek hatalmas húsvéti processziókat az összes, mókusjárta erdőben, könyörögtek a göcseji kőkrisztusok sebei előtt Istenhez, hogy változtassa vissza a mókusokat, azt se bánják, ha lopnak a kamrából, csak a jószágot ne bántsák. És megkönyörült rajtuk az Úr, és a húsvéti körmenet másodnapjára csakugyan minden mókus visszaváltozott kedves, makkropogtató kisemlőssé. Ezek a mondák is Bendegúz Imola teológust igazolják, aki már többször kifejtette, hogy szerte a teremtett világon, de különösen Göcsejben, az Úristen nem hagyta abba a teremtést, hanem ma is ugyanúgy teremt, mint régen, illetve a Gondviselés kifürkészhetetlen akaratából ma is ugyanolyan hirtelen tűnhetnek el, vagy alakulhatnak át fajok, mint minden korban, ősidők óta.

Mások szerint a török császár állt kegyetlen bosszút a mókusokon, mikor kémeivel kikutattatta szégyenletes vereségének titkát, és sivatagi dzsinneken lovagló pörgődervisekkel gyilkoltatta le a törökeví mókusok nemzetségét. A göcseji többség szerint persze ezt a hazugságot csak a törökök terjesztették el, hogy megtépzott becsületüket óvják.

Annyi bizonyos, hogy eztán Göcsejben jó ideig önként tettek ki a házak elé makkot és mogyorót a mókusoknak, hadd lakmározzanak a derék, hajdani törökevík.

Szívesen emlegetik még a kutatók a fordultatos folklórmodulációk kiváló példajaként a mókus-visszaváltoztató húsvéti körmenet emlékezetének alakulását a göcseji néplélekben. Hisz még az elmúlt századból is akadnak följegyzések arról, hogy egyes családoknál évről évre nem a nyúl, hanem a mókus hozza a tojást. A belsősárdi kocsmában persze azt mondják, hogy ezt csak a csentericsfai ridegpákászok találták ki. De bárkinél legyen is az igazság, a hajdani göcseji törökeví mókusok régi dicsőségét nem homályosíthatja el semmi.

Illusztrálta: Varga Virág

Lapszám- és kötetbemutatók Zalaegerszegen

Az EgerszegFeszt keretében megrendezett Nyitott Fesztiválon két programmal is jelen volt lapunk: június 16-án délután bemutattuk állandó szerzőnk és munkatársunk, Szálínger Balázs új, Koncentráció címmel megjelent kötetét, majd másnap, június 17-én délután a Pannon Tükör legújabb, ide harmadik lapszámát. Vendégünk volt Dr. Cséby Géza költő, műfordító, akinek két új, a PannonÍrók Társasága által kiadott kötetét is bemutathattuk.

Lapszám- és kötetbemutató Keszthelyen

2022. július 4-én a keszthelyi Jordanics cukrászdában Szálínger Balázs meghívására kötet és lapszám-bemutató beszélgetésen vett részt a lap szerkesztője és Csengey Balázs szerkesztő. A Távmondattal címmel megjelent Csengey-kötetet, valamint az idei lapszámokat mutattuk be, külön figyelemmel a legújabb, harmadik számra, melynek részeként Keszthelyi sorok is megjelentek.

Újra az Ördögkatlan-fesztiválon

Lapunk lapszám-bemutatóval és két, kötet-bemutató irodalmi beszélgetéssel vett részt az idei, immár tizenötödik Ördögkatlan fesztiválon. A több baranyai helyszínen megrendezett összművészeti rendezvény idén augusztus 2-6. között zajlott. A Pannon Tükör és a fesztivál szervezői között évek óta tartó együttműködés ezúttal is többről szól, mint programok szervezéséről. A tavalyi díszvendégség után idén egy több programot is felölelő projektet gondoztunk közösen: a Pannon Írók Társaságának kiadásában megjelent válogatott verseskötet és az Ördögkatlanban tavaly bemutatott, Beck Zoltán és Szűcs Krisztián énekelte Másnap című előadás egy délutánt-estét szentelt Csengey Dénes emlékének.

Pannon Tükör a Margófeszten

Három beszélgetéssel vett részt lapunk a 2. zalai Margófeszten.

Augusztus 11-én, csütörtökön kötet-bemutató beszélgetést hallhatott a szép számú közönség Szálínger Balázssal. A költőt új, Koncentráció című kötetéről Bubits Tünde, a Pannon Tükör főszerkesztője kérdezte. Másnap, augusztus 12-én pénteken egy kerekasztal-beszélgetésen Csengey Dénes (1953-1991) költő, író, esszéírónak a Pannon Tükörnél megjelent válogatott verseskötete (Távmondattal) és a Cseh Tamással közös műveiből készült előadás kapcsán Nagygyéci Kovács József szerkesztő kérdezte Beck Zoltánt, Szűcs Krisztiánt, Csengey Balázst és Tóth Norbertet. A fesztivál zárónapján Cséby Géza költő, műfordító volt a vendég, akivel a Pannon Tükör Könyvek sorozatban megjelent három kortárs lengyel szerző kötetéről (Sona Van, Dariusz Tomasz Lebioda, Andrzej Grabowski) Bubits Tünde, a Pannon Tükör főszerkesztője beszélgetett.

SZABÓ GUSZTÁV: Egyszemes felhőtartó

PANNON TÜKÖR

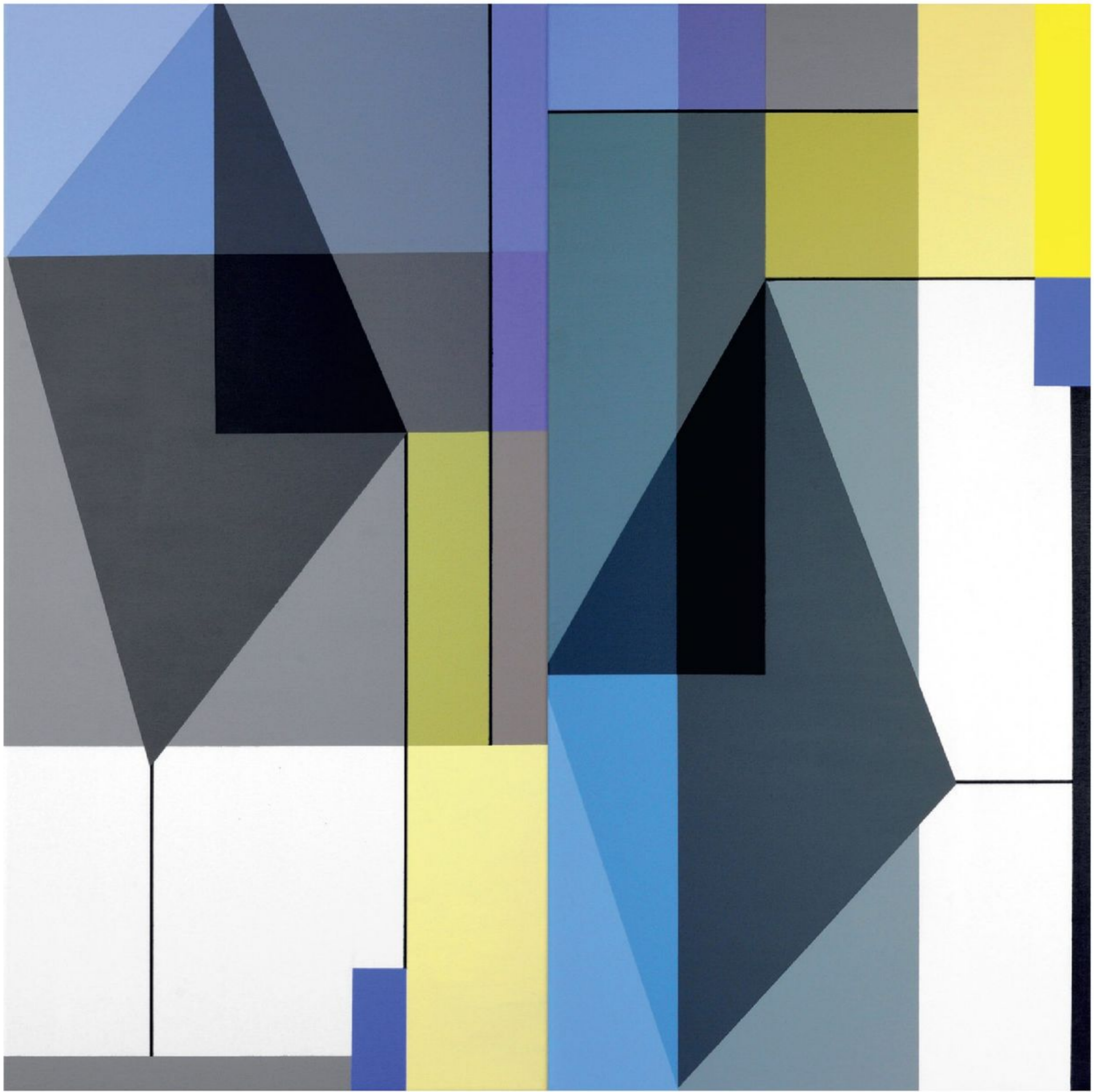

CSURÁK ERZSÉBET: Sodrás, 2019 (K.Cs.)

Szerzőink

- Ábrahám Erika** (1967, Budapest) író
Baráth Tibor (1996, Budapest) kritikus, doktorandusz hallgató
Bence Lajos (1956, Lendva) költő, szerkesztő
Didi Xénia (1992, Panyola) lelkész, költő
Erich Kästner (1899, München) német költő, író, forgatókönyvíró
Gerencsér Anna (1994, Budapest) író
Gertheis Veronika (1990, Budapest) költő
Göncz László (1960, Lendva) író, történész
Hegedűs Imre János (1941, Budapest) tanár, író, irodalomtörténész
Hernády Judit (1989, Várpalota) irodalomtörténész
Juhász Tibor (1992, Debrecen) író, költő
Kovács Attila (1973, Ljubjana) történész
Novotny Tihamér (1952, Tata) művészeti író, szerkesztő
Pál Péter (1998, Lendva) költő, színész
Pál Sándor Attila (1989, Szentendre) író, költő, kritikus
Papp Gréta (1997, Debrecen) költő, szerkesztő
Pisnjak Attila (1989, Lendva) művészettörténész
Purosz Leonidasz (1996, Szeged) költő
Regős Mátyás (1994, Budapest) író, költő
Székrenyes Miklós (1965) író, tanár, irodalomszervező
Szilágyi Zsófia Emma (1995, Debrecen) író
Tabovits Bence Sándor (2004, Budapest) író
Tatár Sándor (1962, Budapest) költő, kritikus, műfordító
Turbuly Lilla (1965, Budapest) író, kritikus
Zagorecz-Csuka Judit (1967, Lendva) költő, író

Lapszámunk fotóit **Mészáros T. László** készítette.

JARMECZKY ISTVÁN: MOZZANATOK – 2021